

**YAZ TATİLLERİNDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ: ÖĞRENCİ İLE
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ VE DENEYİMLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Aysun GÖK

Eskişehir 2023

**YAZ TATİLLERİNDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ: ÖĞRENCİ İLE
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ VE DENEYİMLERİ**

Aysun GÖK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Programı

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Handan DEVECİ

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Mayıs 2023

JÜRİ ve ENSTİTÜ ONAYI

ÖZET

YAZ TATİLLERİNDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ: ÖĞRENCİ İLE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ VE DENEYİMLERİ

Aysun GÖK

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mayıs 2023

Danışman: Prof. Dr. Handan DEVECİ

Sosyal bilgiler bireyi sosyal alanlarda geliştirmeyi amaçlayan, bireyin aktif olarak çevresi ile ilişki içerisinde olmasını sağlayan, geçmiş ile gelecek arasında bağ kuran bir ders olarak görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarını gerçekleştirmek üzere okul içi ve okul dışı öğrenmede etkili zaman dilimleri kullanılabilir. Yaz tatili sosyal bilgiler eğitimini destekleyici bir zaman dilimidir. Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler eğitiminin yaz tatillerindeki yerine ilişkin ortaokul öğrencilerinin yaşantılarını ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden temel araştırma deseni benimsenmiştir. Araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz dönemi başlangıcında ve 2022-2023 eğitim öğretim yılı yaz döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri öğrenci günlüğü, yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın verileri nitel veri analiz yöntemlerinden temel içerik analiz yöntemi yoluyla çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda ortaokul öğrencileri ve sosyal bilgiler öğretmenleri görüşlerine göre yaz tatili ile sosyal bilgiler eğitiminin ilişkili olduğu görülmüştür. Yazın öğrencilerin aileleri ile birlikte gerçekleştirdikleri etkinlikler sosyal bilgiler eğitiminin amaçlarına hizmet etmekte, öğrenmenin okul dışı ortamlarda da devam ettiğini göstermektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre yaz tatillerinde planlı bir biçimde sosyal bilgiler eğitimi etkinliklerine devam edilmesi gerektiği söylenebilir. Aynı zamanda sosyal bilgiler eğitiminin yaz tatilinde de devam etmesi, sürecin daha verimli ve yaşam kalitesini artıran bir sosyal bilgiler eğitiminin gerçekleşmesi beklenmektedir. Araştırma sonunda, sonuçlara dayalı olarak uygulamaya ve araştırmaya yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler eğitimi, Okul dışı öğrenme, Yaz tatili.

ABSTRACT
**SOCIAL STUDIES EDUCATION IN SUMMER HOLIDAY: STUDENT AND
TEACHER OPINIONS AND EXPERIENCES**

Aysun GÖK

MA Program in Turkish and Social Sciences Education

Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, May 2023

Supervisor: Prof. Dr. Handan DEVECİ

Social studies is considered as a course that aims to develop the individual in social areas, ensures that the individual is in an active relationship with his environment, and establishes a link between the past and the future. Effective time periods can be used in in-school and out-of-school learning to help students learn in social studies course. Summer vacation is a supportive time for social studies education. In this sense, summer holidays are an important time period for social studies education. The aim of this research is to determine the experiences of secondary school students and the views of social studies teachers about the place of social studies education in summer holidays. The case study design, one of the qualitative research designs, was adopted in the study. The research was carried out in the summer term of the 2022-2023 academic year and at the beginning of the fall term of the 2022-2023 academic year. The data of the research were collected through student diary and semi-structured interview forms. The data of the research were analyzed through the basic content analysis method, one of the qualitative data analysis methods. As a result of the research, according to the opinions of secondary school students and social studies teachers, it was concluded that summer vacation and social studies education were related. The activities that students perform with their families in the summer serve the purposes of social studies education and show that learning continues in out-of-school environments. According to the results, it can be said that social studies education activities should be continued in a planned manner during the summer holidays. At the same time, it is expected that social studies education would continue during the summer vacation, and a social studies education that can increase the quality of life and the process would be more efficient. At the end of the research, various suggestions for practice and research were presented based on the results.

Keywords: Social studies education, Out-of-school learning, Summer holiday.

ÖNSÖZ

Sosyal bilgiler dersinin içeriği günlük yaşamın bir parçasıdır. Sosyal bilgiler dersi toplumsal yaşamda bireyin hem kendisini hem de yakın çevresini tanımasına yardımcı olur. Dolayısıyla sosyal bilgiler bireyi günlük yaşama hazırlama amacı taşır. Sosyal bilgiler dersinde yer alan bilgi, beceri ve değerleri öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olmak üzere okul dışı öğrenmede etkili zaman dilimleri kullanılabilir. Bu etkili zaman dilimlerinden biri de yaz tatilleridir. Okulların kapalı olduğu fakat günlük yaşamın devam ettiği yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimi de devam etmektedir. Öğrencilerin yaz tatili zaman diliminde sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili yaşantıları belirlenerek, sosyal bilgiler eğitiminden yaz tatillerinde yararlanılabilir. Böylelikle, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilgi duymalarına ve yaz tatillerindeki zaman diliminin daha verimli geçmesine imkân oluşturulabilir.

Sosyal bilgiler dersi öğrencileri yaşadığı toplumda yaşama hazırlayan ve günlük yaşamı yansıtan bir derstir. Bu derste gerçek yaşam alanlarından yaz tatilleri etkin ve okul dışı öğrenme teknikleriyle ele alınabilir. Yaz tatilleri öğrencilerin derse etkin bir biçimde katılmalarını, sosyal bilgiler dersiyle yaşam arasında bağ kurmalarını, yaz tatillerindeki sürece ilgi duymalarını ve daha bilinçli toplumsallaşmasını sağlaması bakımından önem taşımaktadır. Nitekim sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinin planlı bir biçimde öğrenme etkinlikleriyle ele alındığı bir süreç olarak ele alınması ve bu sürece ilişkin ortaokul öğrencilerinin yaşantılarının ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin ortaya konulması önemlidir. Bu araştırmanın sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmak ve bu kapsamda etkinlikler düzenlemek isteyen öğretmenlere ve bu konuda yapılacak çalışmalara yol göstereceği, böylelikle de alanyazına katkıda bulunacağı beklenmektedir.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde birçok kişinin emeği vardır. Katkısı ve desteği olan kişilere teşekkürü bir borç bilirim. Araştırmanın tüm sürecinde yolumu aydınlatan, araştırma sürecinin başından sonuna kadar her aşamasını birlikte sürdürdüğümüz, büyük emeği bulunan, desteklerini sunmaktan bir an olsun geri durmayan, çalışma azmimi artıran, öğrencisi olmaktan onur duyduğum, birlikte çalışmaktan mutluluk ve gurur duyduğum değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Handan DEVECİ'ye aittir. Yüksek lisans tez sürecimde bana güvendiğini ve inandığını her zaman hissettiren kıymetli hocam, size sonsuz teşekkür ederim.

Tez jürimde yer alarak görüşleri ile tezime katkı sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Hatice TÜRE hocama teşekkür ederim.

Tez jürimde yer alan ve görüşleri ile tezime katkı sağlayan Doç. Dr. Önder ERYILMAZ hocama teşekkür ederim.

Araştırmamı gerçekleştirdiğim ortaokullarda öğretmenlik yapan sosyal bilgiler öğretmenlerine, okul yöneticilerine ilgileri, duyarlılıkları, güler yüzleri ve destekleriyle araştırmama sağladıkları katkıdan ötürü teşekkürlerimi sunarım.

Yaşamım boyunca destekleriyle hep yanımda olan, sevgilerini hiçbir zaman esirgemeyen anneme, babama ve kız kardeşime sonsuz teşekkür ederim.

Eskişehir, 2023

Aysun GÖK

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Aysun GÖK

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Sınırlılıklar.....	5
1.5. Tanımlar.....	6
2. ALAN YAZIN.....	7
2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı, Kapsamı ve Önemi.....	7
2.2. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Okul Dışı Öğrenmeden Yararlanma.....	12
2.3. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yaz Tatilinin Yeri ve Önemi.....	14

2.4. Sosyal Bilgiler Dersinde Yaz Tatilinde Gerçekleştirilebilecek	
Etkinlikler.....	16
2.4.1. Tarihsel çevreden yararlanma.....	18
2.4.2. Sözlü tarihten yararlanma.....	20
2.4.3. Yerel tarihten yararlanma.....	21
2.4.4. Müzelerden yararlanma.....	22
2.4.5. Coğrafi alanlardan yararlanma.....	23
2.4.6. Doğa eğitiminden yararlanma.....	24
2.4.7. Kurum ve kuruluşlardan yararlanma.....	25
2.4.8. Ev ödevlerinden yararlanma.....	27
2.4.9. Bilimsel ve sanatsal etkinliklerden yararlanma.....	28
2.4.10. Sosyal medyadan yararlanma.....	28
2.5. İlgili Araştırmalar.....	30
2.5.1. Yurt dışında yapılan araştırmalar.....	30
2.5.2. Yurt içinde yapılan araştırmalar.....	33
3. YÖNTEM.....	40
3.1. Araştırmanın Modeli.....	40
3.2. Katılımcılar.....	41
3.3. Verilerin Toplanması.....	43
3.3.1. Doküman incelemesi.....	43
3.3.2. Yarı yapılandırılmış görüşme formu.....	44

3.4. Araştırmacının Rolü.....	46
3.5. Verilerin Analizi.....	48
3.6. İnanırcılık.....	49
3.7. Araştırma Etiği.....	50
4. BULGULAR VE YORUM.....	53
4.1. Ortaokul Öğrencilerinin Yaz Tatillerinde Yaptıkları Etkinlikler.....	54
4.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Yaz Tatillerinden Yararlanmaya İlişkin	
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri.....	79
4.2.1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde yaz	
tatillerinden yararlanma durumları	80
4.2.2. Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden	
yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin sosyal	
bilgiler öğretmenlerinin görüşleri.....	86
4.2.3. Sosyal bilgiler eğitimini gerçekleştirmede yaz	
tatillerinden yararlanmaya yönelik sosyal bilgiler	
öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlar.....	93
4.2.4. Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya	
yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin önerileri.....	96
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	104
5.1. Sonuç.....	104
5.1.1. Ortaokul öğrencilerin yaz tatillerinde	
yaptıkları etkinlikler ile ilgili	
sonuçlar.....	104

5.1.2. Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri ile ilgili sonuçlar.....	105
5.2. Tartışma.....	106
5.3. Öneriler.....	114
5.3.1. Uygulamaya dayalı öneriler.....	114
5.3.2. Araştırmaya dayalı öneriler.....	115
KAYNAKÇA.....	116
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1. Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin özellikleri.....	42
Tablo 3.2. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin özellikleri.....	43
Tablo 3.3. Öğrencilerin yazdıkları toplam günlük sayısı.....	44
Tablo 3.4. Görüşme takvimi.....	46
Tablo 4.1. Ortaokul öğrencilerinin yaz tatillerinde yaptıkları etkinlikler.....	54
Tablo 4.2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanma durumları.....	82
Tablo 4.3. Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri.....	86
Tablo 4.4. Sosyal bilgiler eğitimini gerçekleştirmede yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlar.....	93
Tablo 4.5. Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin önerileri.....	97

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1. Sosyal bilgilerin kapsamı	8

KISALTMALAR DİZİNİ

MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
NCSS	: National Council for the Social Studies
TDK	: Türk Dil Kurumu
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
ÖG	: Öğretmen Görüşmesi
ÖGG	: Öğrenci Günlüğü
SBDÖP	: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

1. GİRİŞ

Bireylerin toplum yaşamında etkili biçimde yerini alabilmesine ilişkin bilgi, beceri ve tutumlar eğitim süreci ile bireylere kazandırılabilir. Eğitim bireyin kendini yetiştirip geliştirdiği bir süreci ifade eder. Eğitim sürecinde bireyin yaşam boyunca temel yaşam becerilerini kazanabilmesi ve sosyalleşebilmesi amacıyla okullarda kazanım odaklı ve planlı ve programlı bir biçimde eğitim-öğretim etkinlikleri gerçekleştirilmektedir (Şimşek, 2020). Geçmişten günümüze kadar insanın geleceğine yön vermesinde eğitim etkinliklerine büyük görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Bu sorumluluklar ülkelerin eğitim sistemleri içinde yer alan öğretim programları ve dersler ile yerine getirilmeye çalışılmaktadır. En büyük amacı üretken, etkili vatandaş yetiştirmek olan sosyal bilgiler bu derslerden biridir. Sosyal bilgiler eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemekle birlikte insanın toplumsal bir ortamda doğup, büyüüp yaşamını sürdürmesi nedeni ile “insanoğlu var olduğu andan itibaren sosyal bilgiler eğitimi başlamıştır” denilebilir (Sönmez, 2016). Sosyal bilgiler dersinin en temel amaçlarından biri bireyi toplumsallaştırmak ve etkin vatandaş olarak yetiştirmektir (Sözer, 1998). Sosyal bilgiler dersi bu amacıyla bireyin sosyal yaşamdaki yerini belirlemekte ve eğitim-öğretim sürecinde kolaylık sağlamaktadır. Bu anlamda sosyal bilgiler dersinin bireyi sosyal yaşamla ilişkilendirmeyi amaç edindiği görülmektedir.

Sosyal bilimlerin bir kesişim alanı olan sosyal bilgiler dersi bir toplumda yaşayan insanların, o toplumun yaşayışı, ilişkileri, kültürü, dünya toplumları içindeki yeri, çeşitli uluslarla ilişkileri konusundaki temel ve genel bilgilerinin önemli bir bölümünü kapsamaktadır (Kısakürek, 1987). Deveci ve Bayram (2022) tarafından sosyal bilgiler, insanı ve insanın toplum içindeki yerini çeşitli sosyal bilimlerden yararlanarak ele alan; çeşitli bilgi, beceri, değerler kazandırarak insanın toplum içindeki yerini geliştiren, böylelikle insanların yaşam içinde mutlu, huzurlu, güvenli ve diğer canlıların haklarına duyarlı bir yer edinmesini sağlayan bir alan olarak tanımlanmaktadır.

Sosyal bilgiler bireyi sosyal alanlarda geliştirmeyi aynı zamanda yetiştirmeyi amaçlar. Sosyal bilgiler dersi toplum içinde yaşayan bireyin aktif olarak çevresi ile ilişki içerisinde olmasını sağlayan, geçmiş ile gelecek arasında bağlantı kuran bir ders olarak görülmektedir. Sosyal bilgiler dersi bireyin tüm yaşamını içeren, toplumsal yaşam ile iç içe olan bir ders olarak günlük yaşamın hemen her anında karşı karşıya kalınan bilgi,

beceri, tutum, anlayış ve değerlerden oluşmaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğrencinin içerisinde bulunduğu toplumdaki yaşantıların tümünü kapsar. Öğrenci bu dersle toplumsal yaşamda gerekli olan bilgi, beceri ve değerlere ilişkin amaçları kazanabilmektedir. Sosyal bilgiler dersinin içeriğini bireyin kendisi, ailesi ve yaşadığı yakın çevresi oluşturmaktadır (Deveci, 2018). Bu anlamda sosyal bilgiler dersinde öğretme-öğrenme süreçleri düzenlenirken okul dışı öğrenme ortamlarına gereksinim duyulabilir. Okul dışı öğrenme, anlamlı öğrenme çevreleri oluşturarak öğrencilere yaşamlarında deneyimler elde etme olanağı sunar. Yaşamın akışında sürekliliği olan ve okul dışında geçirilen yaz tatilleri öğrenciye yaşam boyu öğrenme sağlayacaktır. Yaz tatilleri öğrencinin yaşamının bir parçası olarak eğitimin içerisinde olan bir zaman dilimidir. Bu yüzden sosyal bilgiler eğitimi ile yaz tatilleri arasındaki ilişkiyi öğrencilerin günlük yaşamlarını betimledikleri günlüklerine dayalı olarak ve bu konudaki öğretmen görüşlerine göre ortaya koymak büyük önem taşımaktadır.

1.1. Problem Durumu

Sosyal bilgiler sınıf içinde ve sınıf dışında; okul bahçesinde, okul yakınında ya da okulun dışında yapılan bir derstir. Okul dışı öğretimin öncüleri olarak günümüz modern eğitim sisteminin kurucularından Comenius, Locke, Rousseau, Pestalozzi, Froebel ve Dewey gibi düşünürler gösterilmektedir (Okur Berberoğlu ve Uygun, 2013). Bu düşünürlerin genel anlamda eğitime bakışları değerlendirildiğinde bireylerin yaşam deneyimlerinin eğitim ve öğretimde temel etmenler olduğunu belirttikleri görülmektedir. Comenius'un ölü kitapların yerine doğanın canlı kitaplarıyla öğrencilerin yüzleştirilmesi isteği, Locke'un uygulamanın vücudu ve ruhu olgunlaştırdığı düşüncesi, Rousseau'nun çocuğu hazır bilgi yerine bilgiyi kendi deneyimleri ve incelemeleriyle öğrenmesi hedefi bulunmaktadır. Pestalozzi'nin çocukların keşif ve yeteneklerini esas alarak kırlarda yaptığı uygulamaları, Froebel'in çocukların dış dünyadaki varlıkları tanımaları için onlara dokunmaları ve onları kullanmaları görüşü ve Dewey'in yaparak yaşayarak öğrenmeyi esas alan uygulamaları okul dışı öğretimin felsefi olarak açıklanmasını sağlayan örneklerdir (Kansu, 1939). Nitekim sosyal bilgiler dersinin okul dışı öğrenme ortamları ile ilişkisine dair felsefi dayanaklarının geniş olduğu söylenebilir.

Okul dışı öğrenme, eğitim öğretimde hem yerel kaynakları hem toplum esaslı içeriği kullanmaya yarayan, öğrencilerin kişisel öğrenme deneyimlerini geliştiren, ilerleten, öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimi güçlendiren bir öğrenme türü olarak açıklanabilir. Sosyal bilgiler dersini zenginleştirmek, bu derse ilişkin öğrenmelere katkı sağlamak üzere okul dışı öğrenme ortamlarından yararlanmak gerekir (Meydan ve Akkuş, 2014). Okul dışı öğrenme ortamları yaşam boyu öğrenmeyi destekler. Sosyal bilgiler eğitimi günlük yaşamın içerisinde olan yaz tatillerinde de öğrenmeyi destekler. Tatiller öğrenciler tarafından çoğunlukla oyun oynamak, rahatlamak, dinlenmek, yeni deneyimler kazanmak ve temel sosyal becerileri geliştirmek için olanaklar sunan dönemler olarak adlandırılmaktadır (Stewart vd., 2018). Dönemler arasında sürekliliği olan ve okul dışında geçirilen tatillerden biri olan yaz tatilleri öğrenciye sosyal bilgiler dersi için çeşitli öğrenme ortamı, kaynak ve olanak oluşturmaktadır. Öğrencilerin tatil boyunca aileleri, arkadaşları ve yakın çevresiyle yaptıkları etkinlikler sosyal bilgiler öğretim programında kazandırılmak istenilen amaç, içerik, beceri ve değerlerle örtüşmektedir. Böylece sosyal bilgiler eğitiminden yaşam boyu öğrenme çerçevesinde yaz tatillerinden yararlanmak olanaklı görülmektedir.

Sosyal bilgiler dersi toplumsal yaşamdaki gelişim ve değişimlere bireylerin uyum sağlamasında önemli bir yere sahiptir. Sosyal bilgiler dersi çağın gerekliliklerini karşılarken toplumun beklentilerini de yerine getirir. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP)'nin öğretme-öğrenme sürecinde yaz tatilleri ile ilişki kurulabilir. Yaz tatilinde okul tatil olsa da sosyal bilgiler eğitimi öğrencinin günlük yaşamında devam etmektedir. Deveci ve Gürdoğan Bayır (2011)'a göre bireylerin toplumda etkin birer vatandaş olabilmesi için gerekli beceri, tutum ve davranışlar sosyal bilgiler dersi ile kazandırılmaktadır. Nitekim bireyler sosyal bilgiler derslerinde öğrendikleri tüm bilgi, beceri ve değerleri günlük yaşamda yansıtma ve uygulama olanağı bulmaktadır. Bu anlamda yaz tatilleri öğrenciler için bilgi, beceri ve değerleri günlük yaşamına yansıtmaya ve günlük yaşamında kullanmaya devam ettiği bir süreçtir. Yaz tatillerini etkili ve verimli biçimde kullanmak sosyal bilgiler eğitiminin amaçlarına ulaşmada yararlı olacaktır.

Öğretmen, veli ve öğrenciler tarafından sosyal bilgiler eğitiminin okul dışında etkili bir zaman dilimi olan yaz tatillerinde devam edebileceğinin farkında olunması gerekir. Yaz tatillerinin öğrenmeye ara verilen bir dönem değil de aktif, eğlenceli ve çocuğu geliştirici etkinliklerin yer alması gereken bir dönem olarak algılanması 2018

SBDÖP kazanımlarına ulaşmada yarar sağlayabilir. Bu anlamda kazanımlara göre sosyal bilgiler dersi ile yaz tatili ilişkisine dair yaz tatili süreci değerlendirilebilir. Sosyal bilgiler eğitimine pekiştirici ve destekleyici uygulamalar düzenlemek öğrencinin program kazanımlarına ulaşması bakımından önemlidir. Buradan hareketle sosyal bilgiler dersinde kazanımlara ulaşabilmek için yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik olanakların ilişkisine yer verilmelidir. Böylece öğrencilerin yalnızca akademik becerilerini değil yaşamsal becerilerini geliştirme, değerlendirme ve destekleme anlamında katkıda bulunulabilir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, öğrencilerin yaz tatillerinde yaptıkları etkinlikleri ve sosyal bilgiler dersinde yaz tatilinden yararlanmaya ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada temel amaca bağlı olarak şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Öğrencilerin yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersi ile ilgili gerçekleştirdikleri etkinlikler nelerdir?
- Sosyal bilgiler dersinde yaz tatilinden yararlanmaya ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Sosyal bilgiler, bireye toplumsal yaşama uyum sağlama olanağı oluşturur ve toplumun gereksinim duyduğu etkili vatandaş yetiştirme amacı taşıyan bir alandır. Bu anlamda sosyal bilgiler, bireyin toplumsal düzene ve dünyaya uyum sağlamasına yardımcı olan bir derstir (Kılıçoğlu, 2015). Toplumun bir parçası olan bireyler, yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimine devam ederek toplumsal yaşamla daha çok bütünleşecek ve sosyal bilgiler dersi amaçlarına uygun günlük yaşamında kullanabileceği bilgi ve becerileri kazanacaktır.

Yaz tatilinde okul tatil olsa da sosyal bilgiler eğitimi öğrencinin günlük yaşamında devam etmektedir. Sosyal bilgiler dersi günlük yaşamda devam ederken öğrencilere yakın ve uzak çevrelerini tanıtarak onların hem toplumsallaşmalarına hem de etkili vatandaş olmalarına katkıda bulunmaktadır (Sözer, 1998). Bu anlamda sosyal bilgiler dersi kapsamında kazanılan değer ve beceriler öğrencilere yaşamlarında

deneyim elde etme olanağı sunar. Sosyal bilgilerin kazandırmaı hedeflediği beceriler, çağın gereklerini karşılayacak biçimde yaz tatillerinde öğrenciye yaşam boyu öğrenme kapsamında verilebilir. Bu yüzden sosyal bilgiler eğitiminin planlı bir biçimde yaz tatillerinde devam etmesi önemli görölmektedir. Bu etkin zaman diliminin öğrenci yaşamındaki yeri değerlendirilebilir. Öğrencinin yaz tatili zamanını etkili bir biçimde anlamlandırmasına ilişkin yaşantısı gözden geçirilebilir. Nitekim sosyal bilgiler dersi ile yaz tatilleri arasındaki ilişkiyi bilmek öğretmenlere ve eğitim programlarına rehber niteliğinde olacaktır.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine ilişkin kazanımlar gerçekleştirme öğrenmeyi yaşama dönüştürmektedir. Bu nedenle toplumsal yaşamı konu edinen sosyal bilgiler dersi ile yaz tatilleri ilişkisini anlamlandırmak öğrenmenin kalıcı olarak gerçekleşmesine katkı sağlayabilir. Bununla beraber yaz tatilleri sürecinde bireylerin öğrenmenin parçası olduğu ve sonuçlarını üstlendiği etkinlikler ile sosyal bilgiler dersi kazanımlarının ele alınması uygun olabilir. Bu araştırmadan sonra yaz tatilleri ile sosyal bilgiler eğitiminin ilişkilendirildiği uygulamaların ve araştırmaların gerçekleştirilmesi öngörülmektedir. Bu araştırmadan sonra elde edilen bulguların uygulanacak olan çalışmalara kaynaklık etmesi araştırmanın önemini arz etmektedir.

Değişen ve zamanın şartlarına göre kendini güncelleyen eğitim yaşamında yaz tatillerini yalnız öğrenmeye ara verilen bir dönem olarak görmemek gerekir. Yaz tatillerinin aktif, eğlenceli ve çocuğu geliştirici etkinliklerin yer alması gereken bir dönem olarak algılanması ve bu yönde hareket edilmesi sosyal bilgiler eğitiminin amaçlarına ulaşmada yarar sağlar (Gök ve Deveci, 2022). Bu araştırmada öğrencilerin yaz tatillerinde yaptıkları etkinliklere ve sosyal bilgiler öğretmen görüşlerine göre sosyal bilgiler dersi ile yaz tatilleri arasında ilişki ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın yaz tatillerinden yararlanma süreci ile ilgili sosyal bilgiler eğitimi ile ilişkili olabilecek etkinliklere/uygulamalara ilişkin farkındalık oluşturulacağı varsayılmaktadır. Araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlar ile bu araştırmanın alanyazına katkıda bulunacağı düşünölmektedir.

1.4. Sınırlıklar

Sosyal bilgiler öğretmen görüşlerine ve öğrencilerin yaz tatillerinde yaptıkları etkinliklere göre sosyal bilgiler dersi ile yaz tatilleri arasında ilgiyi ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma;

- 2022-2023 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesinde bulunan bir ortaokulda sekizinci sınıftaki dokuz öğrenciden elde edilen veriler,
- 2022-2023 eğitim öğretim yılında devlet okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinden elde edilen veriler,
- Araştırma kapsamında yer alan veri toplama araçları ile elde edilmiş olan veriler ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: İnsanları, insanların birlikte oluşturdukları yaşamı anlamayı, anlamlandırmayı ve bireylere toplumsal bir kişilik kazandırmayı sağlayan bir ders (Deveci, 2009).

Okul Dışı Öğrenme: Öğrencilerin okulda öğrendiklerini pekiştiren, öğrenilen teorik bilgilerin gerçek yaşamla ilişkili olduğunu gösteren öğrenme etkinlikleri (Kubat, 2019).

Yaz Tatili: Ders yılının bitiminden itibaren bir sonraki ders yılının başladığı tarihe kadar geçen süre (MEB, 2023).

2. ALANYAZIN

Araştırmanın bu bölümü sosyal bilgiler dersi ile yaz tatilleri arasında ilgiyi ortaya koymayı yönelik bilgileri içermektedir. Bölümde sosyal bilgilerin tanımı, kapsamı ve önemi, sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme ve öğretmeden yararlanma, sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinin yeri, sosyal bilgiler dersinde yaz tatilinde gerçekleştirilebilecek etkinlikler sunulmuştur. Daha sonra araştırmanın konusu ile ilgili alan yazında yer alan yurt dışı ve yurt içinde çalışılan araştırmalara ilişkin başlıklara yer verilmiştir.

2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı, Kapsamı ve Önemi

Sosyal bilgiler bireyin toplumsallaşmasına ve toplumda yer edinerek uyum sağlamasına yardımcı olan bir derstir. Öğrenciler sosyal bilgiler dersinde günlük yaşamda karşılaştıkları sorunlara karşı duyarlı olabilmeyi, sorunları algılayabilmeyi ve çözebilme yetisini öğrenerek toplum içinde karşısına çıkan birtakım olay ve olgulara karşı bakış açısı kazanmayı öğrenir. Sosyal bilgiler dersinde öğrenci kendini yetiştirirken ve geliştirirken birtakım konularda bilgi, beceri, tutum, değer ve davranışları öğrenir (Deveci, 2005).

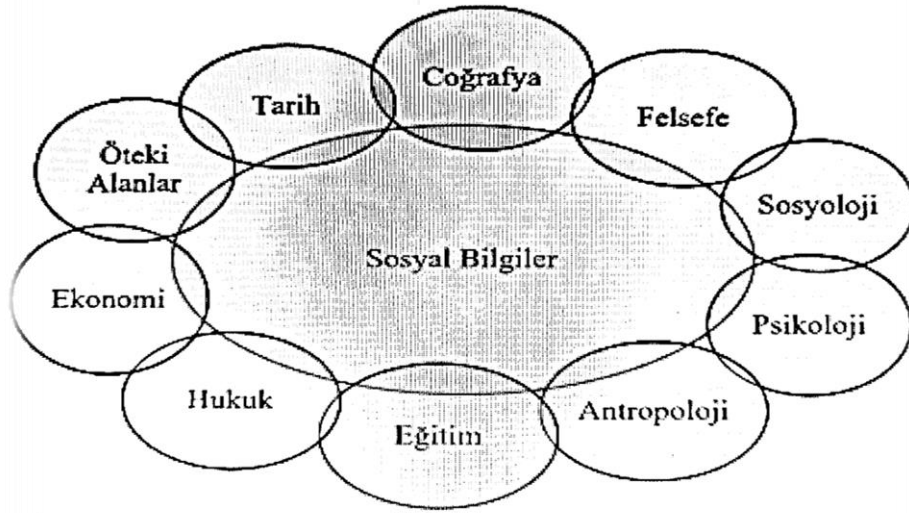
Erden (Tarihsiz) tarafından sosyal bilgiler; ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilim disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlanmıştır. Bu tanımda iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmenin sosyal bilim disiplinlerine ait bilgileri içerdiği vurgusu yer almaktadır. Bu anlamda sosyal bilimler, doğrudan doğruya insana odaklanmaktadır (Bennett vd., 2017). Sosyal bilimler, insanın davranışlarını, duygularını, tutumlarını, algılarını ve isteklerini inceleyerek onları biçimlendiren nedenleri araştırmaktadır (Weber, 2017).

Öztürk (2012) sosyal bilgileri, birçok yönden farklılaşan ülke ve dünya şartlarında bilgi birikimine dayalı kararlar alan, sorunları çözen aktif vatandaşlar yetiştirmek amacıyla, sosyal ve beşerî bilimlerden yararlanarak bilgi, yöntem ve teknikleri toplulaştırarak uygulayan ilköğretim dersi olarak açıklamıştır. Bu tanımda da sosyal bilgiler dersinin temel amacının etkin bir vatandaş yetiştirmek olduğu ifade edilmiştir.

Doğanay (2002) ise sosyal bilgileri, sosyal ve beşerî bilimlerin içerik ve yöntemlerini disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan, temel bilgi, beceri ve değerlerle

donatılmış demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi hedefleyen çalışma alanı olarak tanımlamaktadır. Bu tanımdan hareketle sosyal bilgiler dersinin esas amacının bilgi, beceri ve değerleri kazandırmak olduğu anlaşılmaktadır.

Sosyal bilgiler dersi disiplinlerarası bir alan olarak içeriğinde birçok sosyal bilim disiplinini barındırır. Sosyal bilim sınıflamasında coğrafya, tarih, siyaset bilimi, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, arkeoloji, ekonomi gibi fen ve matematik bilimlerinin dışında kalan disiplinleri içermektedir (Ross vd., 2014). Bu disiplinlerin her biri bireyin toplumsal yaşamını incelemeye yönelik alanlar olarak sosyal bilgiler dersine içerik oluşturmaktadır (Brophy vd., 2016). Sosyal bilimlerden elde edilen bulgu, içerik ve yöntemler sosyal bilgiler dersinde disiplinler arası bir tutumla ifade edilmektedir (Öztürk, 2012). Sosyal bilgiler dersinin kapsadığı sosyal bilimler Şekil 2.1’de sunulmuştur.

Şekil 2.1. Sosyal bilgilerin kapsamı (Sözer, 1998)

Sosyal bilgiler dersi, Şekil 2.1’de görüldüğü gibi sosyal bilimlerin kesiştiği disiplinlerarası bir alandır. Çok sayıda sosyal bilim disiplinin içerdiği konular sosyal bilgiler dersi aracılığıyla öğrencilere kazandırılmaktadır. Dolayısıyla sosyal bilgiler dersi çeşitli sosyal bilimlerin bir toplumda yaşayan insanlar için gerekli olan bilgilerinden oluşur. Sosyal bilgiler dersinde sosyal bilim alanlarından öğrencilerin ilgi, gereksinim, gelişim, değişim ve hazırbulunuşluk düzeyine uygun olarak seçilen bilgiler birbiriyle kaynaştırılmış bir biçimde öğrencilere sunulur (Çengelci, 2013).

İnsanın kendisi, kültürü, dünya toplumları içindeki yeri üzerine bir çalışma alanı olan sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin sosyal bilimlerin içeriğinde yer alan çeşitli bilgileri edinmelerini, öğrenme süreçlerini kavramalarını ve etkin birer vatandaş olmalarını sağlamaktadır (Zarillo, 2016). Sosyal bilgiler dersi, bir toplumda yaşayan insanların, o toplumdaki yaşayışı, ilişkileri, birbirleriyle etkileşimlerini içerir. Dersin çalışma konuları tarih, coğrafya, vatandaşlık ve insan hakları eğitimi gibi günümüzde ilk ve ortaokul programlarında yer alan; aslında “Sosyal Bilimler” denilen sosyoloji, ekonomi, psikoloji, antropoloji, hukuk gibi disiplinlerden seçilmiştir. Sosyal bilgiler dersi ilk ve ortaokul çağındaki öğrencilerin düzeyine uygun, açıklayıcı biçimde, daha somut ve daha yalın özelliklere sahip olan konuları içermektedir. Başka bir ifadeyle sosyal bilgiler dersinde öğrencinin yaşamı anlaması, elde ettiği bilgi, beceri ve duyuları benzer olgu ve olayların çözümünde kullanabilmesi, derste öğrendiği bilgiyi transfer edebilmesi amacıyla toplumsal olgu ve olaylar bir bütünlük içinde ele alınır (Sönmez, 2010). Böylelikle bu ders, temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan, disiplinlerarası bir yaklaşımla harmanlanarak, ilk ve ortaokul düzeyine ve kendi yapısına uygun bir anlayışla varlığını bütünleştiren bir ders olarak programdaki yerini alır (Sözer, 1998). Sosyal bilgiler dersi programa çeşitlilik katan bir derstir. Sosyal bilgiler öğrencinin içerisinde bulunduğu yaşantıların tümünü kapsar. İnsanın toplumsal ve fiziksel çevresiyle etkileşimini zaman süreci içinde ele alan sosyal bilgiler, öğretim programları içinde önemli bir yere sahiptir. Demokratik sürece aktif katılma odaklı bir vatandaşlık anlayışını temel amaç olarak benimseyen sosyal bilgiler dersi, bireyin toplumsallaşmasına önemli katkılar sağlar (Doğanay, 2008).

2018 SBDÖP özel amaçlarında sosyal bilgiler dersi ile öğrencilerin (MEB, 2018);

1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,
2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,
4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,
5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekân algılama becerilerini geliştirmeleri,

6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,
7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde milli ekonominin yerini kavramaları,
9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri,
13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,
14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,
16. Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,
17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
18. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır.

Sosyal bilgiler dersi öğrencinin içinde yaşadığı toplumun gerçeklerini kendisinin yeniden incelemesini ve keşfetmesini gerektiren kazanımlara sahiptir. SBDÖP'nda öğretmen, okulun içindeki ve dışındaki olaylardan yararlanarak, öğrencileri gerçek yaşam problemleri ve sosyal problemler üzerine öğrencilerin yansıtıcı düşüncelerini sağlamalıdır. Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir sosyal bilgiler eğitimi anlayışı yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır (MEB, 2018). Toplumun ve bireylerin gereksinimini karşılayacak vatandaşların yetiştirilmesi sosyal bilgiler dersinin amaçları arasındadır. Ülkemizde ilkökul dördüncü sınıf, ortaokulda beşinci, altıncı ve yedinci sınıfların dersleri arasında yer alan sosyal bilgiler dersinin temel amacı, bireyleri iyi birer vatandaş olarak yetiştirmektir. Bu

nedenle, sosyal bilgiler dersinin ilk ve ortaokulda önemli bir yerinin olduğu ifade edilebilir.

Kişi toplum içinde yaşarken geçirdiği süreç ile sosyal bilgiler dersi ilgilenir ve yaşamla ilgili birçok konu bu dersin ilgi alanına girer. Günümüzde uygulanan 2018 SBDÖP öğrenci merkezli etkinliklere dayalı olarak geliştirilmiştir. Bu yönüyle program uygulayıcılara yaparak-yaşayarak öğrenmeye uygun, etkileşimli, iş birliğine dayalı, öğrenmeyi eğlenceli kılacak öğrenme ortamları tasarımlarını gerekli kılmaktadır. Öğrencilerin yaşam boyu öğrenmelerinin birçoğunu sınıf dışında gerçekleştirmeleri, doğada davranışlarının belli sonuçları olduğuna ilişkin bir farkındalık oluşturmaktadır.

Michealis ve Garcia (1996) sosyal bilgiler dersinin amaçlarını öğrencilere tarihsel, coğrafi, kültürel, ekonomik ve sosyo-politik düşünme becerisi kazandırma, öğrencilerin sosyal katılımlarını sağlama, vatandaşlık hakları, değerleri ve sosyal sorumluluğa dayalı demokratik anlayış kazandırma biçiminde ifade etmiştir. SBDÖP’nda belirtilen amaçların öğrenciler tarafından kazanılabilmesi, programda yer alan bilgi, beceri ve değerlerin gerçek yaşama uyarlanabilmesi için ailelerin, öğretmenlerin desteğini alarak okulda ve okul dışı ortamlardaki öğrenme ortamlarına aktif bir biçimde katılması gereklidir (Türe ve Deveci, 2017).

Bronwyn Lewis (2017) sosyal bilgiler öğretiminin ders saatleri dışında da devam etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Çok çeşitli ortamlarla, kaynaklarla ve materyallerle oluşturulan öğrenme çevreleri öğrencilere deneyimler elde etme olanağı sunar. Bu da öğrenciler için öğrenmede çeşitli olanaklar oluşturmak demektir. Aynı zamanda öğrencilerin kişisel gelişimlerine katkı getirmek amacıyla öğrenmelerini yalnızca sınıf içinde değil okul dışında gerçekleştirmek gerekmektedir. Aile ve okul arasında iş birliği içerisinde öğrencilerin günlük yaşantısından yararlanma olanağı sunan yaz tatilleri ailelerin çocukları ile birlikte çeşitli etkinliklerde bulunabileceği iyi bir zaman dilimidir. Yaz tatilinde okul tatil olsa da sosyal bilgiler eğitimi öğrencinin günlük yaşamında devam edecektir. Yaşamın her anında karşılaşılan yaşam boyu öğrenme yaz tatillerinde öğrenciye sosyal bilgiler dersi için çeşitli ortam, kaynak ve olanak oluşturmaktadır. Bu nedenle sosyal bilgiler eğitimiyle yaz tatillerinin ilişkisini ortaya koymak ve yaz tatillerinde planlı biçimde sosyal bilgiler eğitimine devam etmek öğrenciler için önemli bir öğrenme ortamı sağlayacaktır.

2.2. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Okul Dışı Öğrenmeden Yararlanma

Sosyal bilgiler dersi hem sınıf içinde hem de sınıf ve okul dışında; okul bahçesinde, okul yakınında ya da okul dışında gerçekleştirilen bir çalışma alanıdır. Bamberger ve Tal (2007)'a göre okul dışı öğretim eğitim-öğretimde yerel kaynakları ve toplum odaklı içeriği kullanmaya yarar, bireysel öğrenme deneyimlerini geliştirir, öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimi güçlendirir. Okul dışı öğrenme ortamları okul binası sınırları dışında yer alan çeşitli yaşam alanlarından sanal ortamlara kadar birçok farklı alanı kapsar (Saraç, 2017). Okul dışı öğretimin amacı, öğretim programında yer alan kazanımlara uygun olarak okul dışında, öğrenci yaş, ilgi, istek ve gereksinimleri doğrultusunda onların kişisel gelişimlerini sağlamaktır (Binbaşıoğlu, 2000).

Okul dışı öğrenme bireyin gelişimine ve değişimine katkı sağlar. Sosyal bilgiler dersi kapsamında okul dışı öğrenme ile yaparak-yaşayarak öğrenme gerçekleştirilebilir. Bu sayede öğrenme sırasında okul ile yaşam ilişkisi kurulabilir. Örneğin okul dışı öğrenme kapsamında arkeolojik kazı çalışmalarına katılma, müzelere gezi düzenleme gibi etkinliklere katılım ile öğrenci ilk elden somut yaşantı kazanır ve sosyal bilgiler dersi ile kalıcı ve etkili öğrenme gerçekleşir (Zayimoğlu ve Öztürk, 2014).

Bell, Lewenstein, Andrew ve Feder (2009)'e göre okul dışı öğrenme alanlarının eğitim programıyla ilişkilendirilmesinin öğrencilere sağlayacağı yararlar aşağıda yer almaktadır.

Öğrenci;

- doğayı ve fiziksel ortamları deneyimler kazanarak, ilgi ve motivasyon ile öğrenir.
- öğrenme sırasında anlama, hatırlama, kavramları kullanma, bilimsel tartışma becerilerini geliştirir.
- doğayı ve fiziksel ortamlara ilişkin bilgileri test eder, hipotezler oluşturur, sorular sorar, gözlem yapar.
- farklı kişilerle, bilimsel etkinlikler yaparak etkili iletişimde bulunur.
- kendini değerlendirir ve kendine ait bilimsel bir kimlik oluşturur.

Sosyal bilgiler eğitimi sınıf ortamıyla sınırlandırıldığında öğrenciler pasif kalmaktadır. Pasif kalan öğrenciler ise içinde yaşadığı toplumu tanıma, anlama ve gözlem yapma olanağı bulamayabilir. Öğrencilerin öğrenim yaşamlarının içinde var olan ve ders yılı bitiminde başlayan yaz tatilleri de yaşam boyu öğrenme kapsamında öğrencilere önemli kazanımlar sağlamaktadır. Bu anlamda öğrenciler için öğrenme

olanakları oluşturmak, bireylerin kişisel gelişimlerine katkı getirmek amacıyla yalnızca sınıf içinde değil okul dışında geçirilen zamanların da değerlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü sosyal bilgiler, günlük yaşamda devamlılığı olan ve sınıf içinde kalmayan bir derstir. Sosyal bilgiler dersi kazanımlarını içselleştiren öğrencinin okul dışında da herhangi bir konuyu araştırma, kaynak tarama, bilgiyi keşfetme, bilgiyi eleştirme ve kullanma, tartışarak gözlem ve deney yapma gibi becerileri kazanma olanağı olur. 21. yüzyıl eğitim-öğretim programları anlayışının bireylerin, yaşadığı toplumsal çevrenin değerleriyle uyumlu bir biçimde, değişime açık, bireye problem çözme becerisi kazanma ve bireyi etkin vatandaş olarak yetiştirmek biçiminde açıklanabilir (Ünlüer ve Yaşar, 2012).

Okul dışı öğrenme ortamları, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından hazırlanmış olan öğretim programlarının kapsamı içinde yer alan konulardan oluşmaktadır. Bu konular okul dışı öğrenme ortamları ile öğrencilere kazandırılması düşünülen kazanımlar doğrultusunda öğrencilerin kendi yaşadıkları çevredeki üretimi, sanatı ve kültür etkinlikleri bir başka deyişle günlük yaşamı tanımalarını ve keşfetmesini sağlar. Okul dışı ortamlar öğrencilerin bölgede yer alan bitki ve hayvan türlerini, bölgeye özgü özellikleri ve kültürel etkinlikleri tanımalarına yardımcı olan, derslerle iç içe veya ders dışı etkinlikler olarak gerçekleştirilen, yaparak ve yaşayarak öğrenmeye olanak sağlayan yerlerdir (MEB, 2019).

MEB (2019) okul dışı öğrenme ortamları kılavuzunda okul dışı öğrenme ortamlarını şu biçimde sıralamıştır:

- Devlet kurumlarına ait tüm müzeler ile tescilli özel müzeler,
- Kamu kurumlarına ait bilim ve sanat merkezleri,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenmiş tarihi ve kültürel alanlar,
- Kamu kurumlarına ait kütüphaneler ile edebiyat müze kütüphaneleri,
- Doğal sit alanları ve öğren yerleri,
- Teknoparklar,
- Ziyarete açık endüstriyel kuruluşlar,
- Üniversiteler,
- Millî, tematik park ve bahçeler.

Okul dışı öğrenme ortamları plansız programsız ya da kendiliğinden gerçekleşen öğrenmelerin meydana geldiği yerler olmayıp programda yer alan kazanımlar doğrultusunda planlı olarak düzenlenen etkinliklerin gerçekleştiği yerlerdir (Laçın ve Şimşek, 2011). Bu anlamda etkinliklerin gerçekleştiği yerlerde sosyal bilgiler dersi kazanımlarına ulaşmak için etkili bir ortam sağlanmaktadır.

2.3. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yaz Tatilinin Yeri ve Önemi

Eğitim programlarının bir ögesi olan öğretme-öğrenme süreçlerinde öğrenciye görelilik, bilinenden bilinmeyene, özelden genele, yakından uzağa, yaşamsallık ve ekonomiklik gibi temel öğrenme ilkeleri göz önüne alınır (Eryılmaz, 2015). Bu anlamda yaz tatilleri özellikle sosyal bilgiler dersi için önemli bir zaman dilimi ve kaynak niteliğindedir. İnsanların geçici sürelerle sürekli yaşadıkları yerlerden ayrılarak başka şehir, yer ya da ülkelere giderek ve buralarda gezip görme, dinlenme, öğrenme, eğlenme gibi sosyal, kültürel ve psikolojik gereksinimlerini karşıladıkları olay tatil olarak adlandırılmaktadır (Yıldız, 2011). Bilindiği üzere, okullar eğitim öğretime ders yılı bitiminde ara vermektedir. Tatil; okul, meclis, adliye gibi kuruluşların çalışmasını durdurduğu, ara verdiği ya da kapalı bulunduğu dönem (Türk Dil Kurumu, 2022) olarak tanımlanır. 12.07.2019 tarihli 30829 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan kanunla MEB’e bağlı örgün okullar 2019–2020 eğitim öğretim yılından itibaren eylül ayının ilk haftası açılmakta ve haziran ayının üçüncü haftası kapatılmaktadır. Bir eğitim-öğretim yılı içerisinde okula gidilen gün sayısı 180 olarak belirlenmiştir. Ülkemizde ilkokullarda ve ortaokullarda haziran ve eylül ayları dışında yer alan yaz tatilinin başlama ve bitiş tarihleri bellidir. Bu durum MEB’ce her yıl düzenlenen çalışma takviminde belirtilir. Okulların çalışmasını durdurduğu dönemlerden biri olan yaz tatili ders yılının bitiminden itibaren yapılır (Resmî Gazete, 2003).

Yaz tatili sürecinde devam eden zaman diliminde bilimsel, sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler öğrencilerin öğrenme yaşantılarına, öğrenme süreçleri içinde de sosyal bilgiler eğitiminin amaçlarına ulaşmada önemli katkılar sağlayabilir. Bu anlamda sosyal bilgilere rehberlik eden vatandaşlık bilgisini aktarma, “sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler” ve “yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler” anlayışlarından yola çıkarak derste bilimsel etkinlikler ile okulun içindeki ve dışındaki olaylardan yararlanılabilir. Yaz tatilleri bireylerin süreç içerisinde meydana gelen gerçek yaşam

problemleri, çelişkili durumlar ve öğrencilerin karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşüncelerini sağlayan bir ortam sunar. Öğrenciler yaz tatilinde okul dışı serbest zamanlarını değerlendirirken yalnızca akademik becerilerini geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda yaşamsal becerilerini geliştirip değerlendirirler. Öğrencilerin akademik ve yaşamsal becerilerinin desteklenmesi sosyal bilgiler dersi kapsamında yaz tatilleri sürecinin etkili biçimde değerlendirilmesine bağlıdır.

Yaz tatilleri ailelerin çocukları ile birlikte çeşitli etkinliklerde bulunabileceği etkin bir zaman dilimidir. Bu zaman diliminde sosyal bilgiler dersi kapsamında aileler çocuklarına bazı bilgi, beceri ve değerleri yaz tatilleri ile kazandırabilir (Deveci ve Türe, 2017). Örneğin; 2018 altıncı sınıf SBDÖP’nda yer alan ‘Toplumsal birlikteliğin oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere katılır.’ kazanımına ilişkin olarak aileler çocuklarıyla birlikte sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı sağlayıcı kurum ve kuruluşlarda görev alarak etkinlik yapabilirler. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma sağlayıcı kurum ve kuruluşlarda öğrencinin görev alarak katılım sağlaması ders yılı döneminde de gerçekleştirebilir ancak yaz tatillerinde belirtilen kazanıma yönelik değerler daha rahat ve geniş bir zaman diliminde gerçekleştirilebilirler. Bu kapsamda sosyal bilgiler dersinde dayanışma, yardımseverlik gibi değerlerin kazanılmasına hem ders yılı döneminde hem yaz tatillerinde katkı sağlanmış olur. Yaz tatili öğrencilerin günlük olarak yaptıkları etkinlikler ile demokratik tutum, harita okuma, problem çözme, tarihsel düşünme gibi beceriler ile saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik, misafirperverlik, duyarlık, dayanışma gibi değerlerin kazanıldığı bir dönemdir. Yaz tatilleri çocuğun yaşamında etkili olarak, sosyal bilgiler eğitimini destekleyici bir zaman dilimidir (Gök ve Deveci, 2022). Yaz tatillerinde planlı bir sosyal bilgiler eğitimi etkinliklerine devam edilmesi ile daha etkili ve yaşamın kalitesini artıran bir sosyal bilgiler eğitiminin gerçekleşmesi olanaklı olabilir. Günümüzde aileler de çocuklarının okul eğitimine ara verdiği yaz döneminde öğrenmeye ara verilmediğinin bilincinde olduğundan tatil döneminde sosyal bilgiler eğitimi kapsamında gerçekleştirilen çalışmalara destek sağlayabilirler.

Öğrencilerin tatil boyunca hem aileleri hem de arkadaş ve yakın çevresiyle yaptıkları etkinlikler SBDÖP’nda kazandırılmak istenilen bilgi, beceri ve değerlerle örtüşmektedir. Tatil boyunca öğrencinin ailesiyle gezme amacıyla gidilen bir yer, arkadaşlarıyla çarşı pazarda yapılan alışveriş, ziyaret edilen aile büyükleri ile iletişim süreci, izlenen dizi, sinema, film ya da tiyatro, asker uğurlama, nişana ya da düğüne

gitme, yeni bebeği olan ya da cenazesi olan tanıdıkları ziyaret bu etkinliklerdendir. Aynı zamanda yabancı bir dil konuşan insanlarla karşılaşma, tarihi alanlara yapılan gezi, evde kitap okuma gibi etkinlikler öğrencinin okul dışı yaparak yaşayarak etkin bir öğretim gerçekleşmesine katkı sağlar, aynı zamanda bu etkinlikler SBDÖP'nın amaç ve içeriğine de hizmet eder (Deveci ve Selanik Ay, 2009). Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşmak için yaz tatillerinde okul dışı öğrenme etkinliklerinden de yararlanarak yaz tatilleri sosyal bilgiler dersindeki yeri bakımından önemli hale gelmektedir.

Yaz tatilinde sosyal bilgiler eğitimine ilişkin yapılan birçok kültürel ve sosyal etkinlik çocuğun bilişsel, duyuşsal ve devinimsel gelişimini destekler. Kültürel ve sosyal etkinlik, gelişimi desteklenen öğrencide ders yılı boyunca kazanılan bilgi, beceri ve değerlerin kalıcı olmasına yardım eder. Yaz tatili boyunca gerçekleştirilen etkinlikler ile sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencinin yaşama hazırlanmasına destek verilmektedir.

2.4. Sosyal Bilgiler Dersinde Yaz Tatilinde Gerçekleştirilebilecek Etkinlikler

Sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin yaşamlarından uzak, sıkıcı hâle gelmiş ve ezbere dayalı bilgilerden oluştuğu algısını (Ata, 2015) ortadan kaldırmak için öğretme-öğrenme sürecinin değişen dünya koşullarına uygun duruma getirilmesi ve bu doğrultuda gelişme sağlanması gerekmektedir. Sosyal bilgiler dersi için öğretim programlarının amaçlarının ve kazanımlarının öğrencilere yönelik olduğu dikkate alındığında öğretme-öğrenme süreçlerinde öğrencilerin aktif olması önemli görölmektedir (Çalışkan, 2020). Yaz tatillerinde gerçekleştirilecek etkinlikler öğrencilerin sosyal bilgiler dersini anlamlandırmasına ve somut yaşantılarla edindikleri bilgi ve becerilerin kalıcı olmasına katkıda bulunmaktadır. Yaz tatillerinde yapılan etkinlikler öğrencinin yeni eğitim-öğretim yılı sürecinde güdülenmesine, kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmesine, yaşamla okulda öğrenilenleri birleştirmesine yardımcı olur.

Aileler, sosyal bilgiler eğitimi kapsamında çocuklarını yaş düzeylerine uygun olarak farklı etkinlikler yoluyla onların yaz tatillerinde çeşitli deneyimler edinmelerine destek sağlayabilir (Berger ve Riojas Cortez, 2015). Örneğin; yaz tatillerinde aileler çocukları ile birlikte yakınlarını ve aile büyüklerini ziyaret edebilir, tarihi ve turistik

alanları gezebilir, bu yerlere ilişkin araştırma yapabilir. Bununla beraber yaz tatillerinde aileler çocukları ile sosyal bilgiler dersine yönelik film izleyebilir ve kitap okuyabilirler. İzlenen filmler ve okunan kitaplar aile içinde tartışılarak yaşama dair sonuçlara ulaşılabilir. Ayrıca aileler yaz tatillerinde çocuklarına çeşitli görevler verebilir ve çocukların görevlerini yapmalarını sağlayarak onların sorumluluk bilincinin gelişmesine katkı sağlayabilirler. 2018 SBDÖP'nda sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı ortamlardan yararlanmaya önem verilmesi gerektiği belirtilmiştir Bu çalışmalar okulun yakın çevresinden pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazı alanlarına, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara yönelik olabilir. Ayrıca uygun konularda sözlü tarih ve yerel tarih çalışmaları da yapılmalıdır. Sınıf dışında yapılan sosyal bilgiler eğitim sürecini destekleyen nitelikteki etkinlikler ile öğrenciler eğlenerek öğrenmekte ve rahat hissettikleri ortamlarda, keşfederek öğrenme gerçekleştirmektedir. Böylelikle bilgi, beceri ve değerler öğrenci için anlamlı ve yaşantı odaklı bir hâle gelir.

Eğitim-öğretim sürecinde karşılaştığı bilgiyi sorgulayan, araştıran, elde ettiği bilgileri analiz edip sentezleyerek sonucunda kendi bilgilerini üretebilen öğrenci niteliklerine ulaşmak günümüzde büyük önem taşımaktadır. Öğrencinin bu sentezlemeyi ortaya çıkarabilmesi için etkili öğrenmenin sağlanması gerekmektedir. Bu etkili öğrenme ise ancak yapılan öğrenme etkinliğine öğrencilerin aktif katılımı ile gerçekleşebilir (Karabacak, 2020). Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamlarında yapılan etkinlikler, sınıf içinde gerçekleştirilen öğrenme etkinliklerini tamamlamak ve öğrenciler tarafından edinilen bilgilerin daha anlamlı hâle gelmesini sağlamak için planlanarak uygulanır. Bu öğrenme etkinlikleri ile öğrenciler soyut kavram ve olayları somutlaştırabilme, meydana gelmiş olayları gerçek hâlleri ile görebilme ve edinecekleri bilgileri birincil kaynaktan edinebilme olanağı elde ederler.

Yaz tatillerinde öğrenciler okul dışı öğrenme ortamlarında öğrendiği bilgi ve becerilerin toplumsal yaşamda karşılık bulacağını bilir ve bu durum öğrencide farkındalık oluşturur (Kan ve Demirhan, 2019). Okul dışı öğrenme etkinlikleri aracılığıyla okul, doğa ve toplum birbiri ile ilişkilendirilerek öğrenmenin daha eğlenceli ve heyecanlı bir biçimde gerçekleşmesi sağlanabilir. Sosyal bilgiler dersindeki konularda, sınıfta öğretmenin anlatımıyla değil, gözlem yaparak, olayları gerçek ortamda yaşayarak, gerçekleşen olay ve olguları inceleyerek daha aktif ve kalıcı bir öğrenme gerçekleştirilebilir. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yaz tatillerinde yapılan etkinliklerden biri olan eğitsel geziler yararlanılabilecek en etkili etkinlikler arasında yer

almaktadır. Öğrencilerin aileleri ile birlikte birçok yere geziler düzenlenebilir ve bu sayede öğrencilerin gözlem, konum analizi, sosyal katılım, mekân algılama gibi becerilerinin gelişimi, birçok değerin benimsenmesi ve sosyal bilgiler dersine ilişkin kazanımların gündelik yaşama aktarılabilmesi sağlanabilir (Selanik Ay, 2010). Bu anlamda yaz tatilleri ile sosyal bilgiler eğitiminin ilişkisini bilmek ve bu doğrultuda hareket etmek eğitimde etkili ortamlar oluşturmak için eğitimcilere rehber oluşturabilir. Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme etkinlikleri olarak inceleme, arazi ve çevre gezileri gibi çeşitli etkinlikler yapılabilir (Çiftçi ve Dikmenli, 2016). Yaz tatilleri bu etkinlikler için uygun bir zaman dilimidir. Yaz tatilleri öğrencilerin günlük yaşam becerilerini artırmada ve sosyal bilgiler öğretim programının amaçlarına ulaşmada okul dışı dönemlerden yararlanıldığı bir zaman olarak öğrencilerin eğitiminde oldukça önemlidir. Öğrenciler önceden öğrendikleri bilgilerini yaz tatili sürecinde yeni öğrendiklerinden anlam çıkarmada kullanmaktadır. Öğrencilere öğretme-öğrenme süreçlerinde öğrenmelerini birikimli bir biçimde ilerleterek yeni öğrendikleri bilgileri önceki öğrenmeleriyle karşılaştırma, aralarında bağ kurma olanağı sağlanmalıdır (Açıkgöz, 2014). Bir sonraki bölümde sosyal bilgiler dersi kapsamında yaz tatillerinde gerçekleştirilebilecek etkinlikler ile ilgili açıklamalar sunulmaktadır.

2.4.1. Tarihsel çevreden yararlanma

Sosyal bilgiler dersinin disiplinlerarası içerik yaklaşımı benimsenerek yürütülmesi için okul dışı öğrenme ortamları etkin bir kaynak oluşturur. Tarihsel mekânlar bu okul dışı öğrenme kaynaklarından biridir. Tarihsel mekânlar, birbirinden farklı sosyal bilim disiplinlerinin ortaya koyduğu bilgileri kullanma, ilişkilendirme ve öğrencilerin kendi anlamlarını bulmak için karşılaşılan ortamlar olarak ifade edilebilir. Tarihsel mekân, bağıntıları ve değerleri arkeolojik, mimari, tarih öncesi, tarihsel, estetik ya da sosyokültürel bakımdan tanınmış; arkeolojik ve paleontolojik alanlar da dâhil olmak üzere kentsel ya da kırsal bir ortamda insan yerleşimlerini oluşturan herhangi bir bina, yapı ve açık alan topluluğu (UNESCO, 1976) olarak açıklanabilir. Tarihsel mekânlar, yaz tatillerinde okul dışı etkinlik olarak kullanılarak kültürel miras eğitimi için kaynak oluşturabilir. Ülkemiz kültürel miras öğeleri bakımından zengin bir geçmişe sahiptir. Kültürel miras eğitimi, bir toplumun tarihi müzeler ve tarihi kentler, kültürel peyzajlar, şehitlikler, gelenekler, fotoğraflar, dokümanlar, hatıratlar, el ürünleri ve objeleri içeren

bütün yönlerinin korunmasını, takdir edilmesini ve öğrenilmesini içerir. Kültürel miras eğitimi, öğrencilerin farklı zamanlarda yaşayan insanların kültür, ekonomik ve sosyal durumlarını, teknik gelişmelerini anlamasını kapsar. Bu yüzden kültürel miras eğitimi, değişim ve süreklilik farkındalığı oluşturur. Sosyal bilgiler dersi kültürel miras eğitimi planlı ve etkili bir biçimde öğrenciye sunar (Avcı, 2016).

Bir tarihsel çevre yalnızca bir yer değil, o yerde var olmuş insan ve mekân ilişkileri ve bu ilişkiyle ortaya çıkmış değer, ideal ve felsefe gibi geniş bir anlama sahiptir (Yeşilbursa ve Barton). Sosyal bilgiler dersinde tarihsel çevreden yararlanmanın öğrenme sürecine katkıları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Demircioğlu ve Demircioğlu, 2015):

Tarihsel çevre;

- Disiplinlerarası ve çoklu bakış açısı kazandırır.
- Tarihe ilgi ve merak duygusu uyandırır.
- Öğrencilerin yaşadıkları coğrafyayı etkileme oranında hayal gücünü harekete geçirir ve geliştirir.
- Araştırma becerilerinin gelişimini destekler.
- Hem bilişsel hem duyuşsal öğrenmeye olanak tanır
- Öğretimi zenginleştirir
- Yaşam mekânlarını karşılaştırarak değişim, süreklilik, benzerlik ve farklılık kavramlarının öğrenilmesini kolaylaştırır.
- Öğrencilerin geçmiş, bugün ve gelecek arasında ilişki kurmasını sağlar.
- Empati becerisi geliştirir.
- Tarihsel çevreyi koruma aynı zamanda sahip çıkma hissini uyandırır ve geliştirir.
- Konuyu yaşamla ilişkilendirerek öğrenilenlerin kalıcı olmasını sağlar.
- Öğrencilerde tarihsel düşünme becerilerinin gelişimini destekler.

Tarihsel çevreler sosyal bilgiler dersinde bilgi, beceri ve değerleri kazandırma ortamlarından biridir. Tarihî alan geçmişteki insanların günlük yaşamları sırasında kullandıkları ve gelecek nesillere bıraktıkları tarihî yapılardan ve bir milletin geleceğine yön veren tarihî olayların ve kişilerin geçtiği yerlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla tarihî çevre, kervansaray, cami, medrese, anıt mezar, türbe, çeşme, saray, evler gibi tarihî dokusu bozulmamış yapılardan oluştuğu gibi bir milletin geleceğine yön vermiş bir olayın, savaşın geçtiği bir yer ya da bir kişinin doğduğu yaşadığı bir yer olabilir (Ata, 2002).

Sosyal bilgiler eğitiminde tarihsel çevrelerden yararlanma öğrencinin yer-insan-çevre etkileşimini kurmasını sağlar. Öğrenciler toplumda aktif bir rol oynadığını kavrayarak süreçte tarihsel empati kurarak yaşanan coğrafyada tarihsel değişim ve gelişim sürecini algılar. Sosyal bilgiler dersinde kültür ve miras, zaman, değişim ve süreklilik, insanlar, yerler ve çevreler, birey ve toplum, bilim, teknoloji ve toplum, küresel bağlantılar gibi birçok öğrenme alanlarını içeren konularda tarihsel mekânlar kullanılabilir. Tarihsel mekânların yaz tatillerinde incelenmesi ve bu alanlara geziler düzenlenmesi okul dışı öğretimde sosyal bilgiler eğitiminin içinde yer almaktadır. Yaz tatillerinde gidilen yerlerde tarihsel çevreleri gezmek, incelemek, ziyaret etmek, öğrencilerde araştırmayı geliştirmek, ilgi, merak uyandırmak için katkı sağlamaktadır. Gidilen yerlerde 2018 SBDÖP’nda kazandırılması gereken bilgi, beceri ve değerler için bu zaman dilimi olan yaz tatilleri etkili olarak kullanılabilir. Bu yolla yaz tatillerinde öğrencilerin tarihsel empati ve araştırma yetenekleri geliştirilerek tarihi ve kültürel mirasa duyarlılığı sağlanabilir.

Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında yaz tatillerinde ziyaret edilen şehitlik, anıt ve mezarlıklar çocuklara çeşitli kazanımlar sağlamaktadır. Bir toplumdaki şehitlik, anıt ve mezarlar önemli kültürel öğeler arasındadır. Bireyin içinde bulunduğu toplumların geçmiş, günümüz ve gelecek arasında bağının olması ve devam etmesi kültürel mirasın genç kuşaklara aktarılmasını sağlamaktadır. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yaz tatillerinde bu kültürel miras alanlarının ziyareti kültürel miras aktarımında önemli bir rol üstlenmektedir. Örneğin, mezar taşları incelenerek bir toplumun yapısına ve bu toplumun süreç içerisinde yaşamış olduğu değişime ait somut bilgilere ulaşılabilir (Çetin ve Metin, 2013). Dolayısıyla tarihsel şehitlik, anıt ve mezarlıklardan yararlanma sosyal bilgiler dersinde geçmişle günümüzün ilişkisini anlamlandırarak zaman ve kronoloji bilgisi edinmeye aynı zamanda kültürel mirası korumaya ve keşfetmeye teşvik etmektedir. Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersi kapsamında bilgi, beceri ve değer kazandırmada bu etkinlik türünü düzenlemek için geniş ve etkili bir zaman dilimi olabilir.

2.4.2. Sözlü tarihten yararlanma

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatilleri kapsamında günlük yaşam içerisinde kendiliğinden gerçekleşme olanağı olan sözlü tarih bireylerin ifade ettiklerini

dinlemekten ve zihinlerini kullanmaktan kaynaklanan bir tarih biçimidir. Sözlü tarih öğrenme etkinliğinden yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersi kapsamında yararlanılabilir. Sözlü tarihin odak noktasında insan vardır. Sözlü tarih ile günlük yaşam tarihin içine girer ve tarihin kapsamını genişletir. Sözlü tarihte kahramanlar yalnızca önde gelen kişiler arasından değil de tarihe konu olana kadar varlığından haberi olunmayan insanlar arasından da seçilebilir (Doğan, 2015). Sözlü tarih sosyal bilgiler eğitiminde hem dönem içinde hem yaz tatillerinde bu dersin işleniş sürecine çeşitlilik katarak öğrenciyi aktif hâle getirecektir. Yaz tatillerinde sözlü tarihi kullanmak yaşamın içinden konularını alan sosyal bilgiler dersini etkili bir duruma getirir.

Sözlü tarih insanların geçmiş yaşamlarına ilişkin anılarını kendisine konu alanı olarak seçtiğinden her sosyal yapıdan insanların geçmişine ilişkin yaşam alanını konu edinebilir (Demircioğlu, 2015). Sosyal bilgiler dersinde özellikle tarih eğitimi sırasında sözlü tarih yöntemiyle yapılan etkinlik öğrencinin dikkatini, ilgisini artırarak etkili, verimli bir ders işleme olanağı sağlar. Öğrenci sözlü tarih yöntemiyle kendisinin de tarihe yön verdiği bilincini kavrayarak tarihin bir kahramanı olarak aktif bir biçimde sürece dâhil olur. Yaz tatillerinde sözlü tarih uygulayarak öğrenci yaşadığı anın farkına varır ve böylece geçmişle günümüz arasında ilişki kurma olanağı bulur. 2018 SBDÖP’nda okul dışı öğrenme olarak sözlü tarih uygulamalarına sıkça yer verilmesi önerilmektedir. Aynı çerçevede yapılandırmacı yaklaşımın temeli olan yaparak yaşayarak öğrenme kapsamında gerçekleştirilecek sözlü tarih uygulamaları ve yapılacak etkinlikler öğrencileri bu konuda süreç içinde aktif hâle getirmektedir.

2.4.3. Yerel tarihten yararlanma

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilecek eğitim etkinliklerinden yerel tarih, bir yörenin geçmişten günümüze dek tarihsel akışta gelişim ve değişim göstermesi ile o bölgede oluşan tarihsel izler olarak açıklanabilir. İlgili yörenin tarihsel geçmişi ve günümüze yansıyan izleri bölgenin yerel tarihini oluşturmaktadır (Işık, 2008). Bir anlamda yerel tarih kişinin tanıklık ettiği, içinde yaşadığı yakın çevresinin tarihidir. Yerel tarihin odağı insandır ve sosyal bilgiler dersinde yerel tarih kullanımı öğrenciye geçmişin izlerini hemen yakın çevresinde araştırma olanağı verir. Yerel tarih öğretimi öğrencinin yakın çevresinden başladığı için sosyal bilgiler dersinin daha anlaşılır olmasına yardımcı olur. Böylece öğrenciler

yaşadığı yere ait olma, toplumun bir üyesi olma bilincini kazanır. Bu bilinçle hareket eden öğrenciler sosyal bilgiler dersinde daha etkili biçimde sürece katılır.

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde elde ettiği bilgiler okulda ve toplumda kullanabilecekleri nitelikte (Ediger, 1998) olduğundan yaz tatillerinde yerel tarih etkinliği sosyal bilgiler dersi kapsamında kullanılabilir. Yerel tarih etkinliği ile yaz tatillerinde öğrenciler çeşitli kaynaklardan araştırma yaparak, farklı kişiler ve kurumlarla iletişim hâlinde olurlar. Yerel tarih etkinlikleri öğrencilerin yerel toplumda bir tarihçi gibi araştırma yapmasına yardım eder. Geçmişten günümüze yaşadığı bölgede ne tür değişim, gelişim ve farklılıklar olduğuna ilişkin sürece tanıklık eden öğrenci, bunun insanların yaşantılarına etkisini anlayarak değişim ve sürekliliği algılama becerisini geliştirebilir.

2.4.4. Müzelerden yararlanma

Yaz tatillerinde devam eden sosyal bilgiler eğitiminde geçmiş ile ilgili bilgi edinebilme amacıyla müzelerden yararlanılabilir. İnsanlığın ortak mirasının yaşayan tarihi olarak açıklanan, toplumun kültürünü aydınlatan müzeye yönelik en kapsamlı tanımlardan birini ICOM (International Council of Museum) yapmıştır (ICOM, 2006'dan aktaran Meydan ve Akkuş, 2014). Müzeler kâr amacı gütmeyen, toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye dair tanıklık eden malzemeler üzerinde araştırma yapmaktadır. Onları toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve eğlence gibi amaçlar ile sergileyen ve sürekliliği olan müzeler sosyal bilgiler eğitim sürecine hizmet eder.

Müzeler SBDÖP'nda geçen amaç, beceri, değer ve kavramların kazandırılmasına yarar sağlayan bir eğitim kurumudur. Müzeler, geçmişten geleceğe uzanan köprü işlevi görerek bu köprüünün üzerinde insana dair geçmiş-bugün-gelecek ilişkisini üzerinde taşır. İnsanlığın ortak değerlerini içinde barındıran müzeler sosyal bilgiler kapsamında yer alan kültürel mirasa duyarlılık değerini öğrencilere kazandırmada önemlidir ve etkili bir öğrenme ortamı sağlar. Müzeler sosyal bilgiler dersinde kültürel miras aktarımını sağlayan, nesilleri birbirine bağlayan, toplumun hafızası işlevini görür. Çağdaş eğitim sisteminde müzeler öğrencilerin araştıran, sorgulayan, düşünen bireyler olabilmeleri için gerekli ortamı oluşturur. Yaz tatilleri, müzeleri ziyaret etme ve sosyal bilgiler dersi

kazanımlarını gerçekleştirme için canlı öğretme-öğrenme süreçleri oluşturur. Yine sanal müze ve turlar da bu canlı öğretme-öğrenme süreçleri arasındadır.

Küçük şehirler, kasaba ya da köylerde müzelere ulaşım şartlarının kısıtlı olması, büyük şehirlerde ise gerek yasal süreçler, gerek güvenlik ve ekonomik koşulların getirdiği güçlüklerin eğitimcilerin karşısına sorun olarak çıkması nedeniyle sanal müze ve turlar sosyal bilgiler eğitimi bakımından önemli bir çözüm olarak görülmektedir. Sanal müzeler zamandan ve mekândan bağımsız olarak ziyaretçilerine ulaşma olanağı sağlamaktadır (Sungur ve Bülbül, 2019). Sosyal bilgiler dersinde kullanılan sanal müze gerçek müze ortamını internet aracılığıyla uzaktan eğitim kapsamında istenilen müzenin sanal ortamda ziyaret edilmesini sağlar. Yaz tatilleri, sanal müze ve turlardan yararlanmak için kullanılabilecek bir dönemdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yönlendirmeleri ile aile ve eğitimciler sanal turlar ile öğrencilerin ilgi alanlarında olan konularla ilgili sanal müze ziyaretinde bulunabilirler. Sanal tur, panoramik resimlerin bir araya getirilmesiyle oluşturularak bilgisayar yardımı ile İnternet ortamında bir mekânı 360 derecelik bakış açısıyla yüksek çözünürlükle ortaya çıkan görüntülerdir. Sanal turlarda kullanıcılar sürece istediği gibi müdahale edebilmekte ekrandaki görüntüyü sağa sola hareket ettirebilmekte, yakınlaşması ya da uzaklaşmasını sağlama olanağına ulaşabilmektedir. Sanal müzeler de bilgisayar ve internet teknolojilerinin sunduğu olanaklarla sanat eserleri, tarihi eser ve belgelerin dijital kopyalarını elde edebilme ve bu eserlere ait bilgilerin internet üzerinden ziyaret edenlerin erişimine sunulmasını sağlayan etkileşimli web siteleri (Turan, 2015) olarak açıklanmaktadır.

Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına hizmet eden sanal geziler öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin olumlu duyuşsal özellikler kazanmasını destekleyebilir. Anderson vd. (2006)'ne göre müze ve sanal müze ziyaretleri hem bilişsel hem de duyuşsal alana yönelik olarak katkı getirmektedir. Bir eseri görmek bir insanda güzel, estetik veya değerlilik gibi hisler uyandırmak için yeterli olabilmektedir. Bu durumdan günlük yaşamın bir parçası olan yaz tatilleri sürecinde müze, sanal gezi ve turlardan sosyal bilgiler dersi kapsamında yararlanılabilir. Yaz tatillerinde müze, sanal müze ve turlardan yararlanarak sosyal bilgiler eğitimi geliştirmek için bu zaman dilimi etkili ve etkin hâle getirilebilir.

2.4.5. Coğrafi alanlardan yararlanma

Coğrafi alanlar sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilleri süresince kullanılabilecek önemli ortamlardandır. Coğrafi alanlar bireye yaşadığı çevreyi anlatması, aktarması, birey ile çevre arasında etkileşim kurmada etkilidir. Bu da bireye kendini, yakın çevresini, yaşadığı yeri tanımasında, çevresini anlamlandırmasında yardımcı olmaktadır. Sosyal bilgiler dersinde bu amaçları yerine getiren başlı başına coğrafya öğretimine dayalı olan “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” adında öğrenme alanı vardır. Özellikle yaz tatillerinde bu öğrenme alanına ait kazanımları pekiştirmek ve desteklemek için coğrafi alanlardan yararlanmak mümkündür.

Sosyal bilgiler dersinde coğrafya öğretimi bütünsel bir bakış açısıyla ilerler. Sosyal bilgilerde coğrafya öğretimi öğrencilerin yaşamlarından hareketle kendisi ve yakın çevresiyle anlamlı ilişkiler kurmayı sağlayarak ve yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde gerçekleşebilir.

Sosyal bilgiler eğitimi sırasında coğrafyanın yaşamın içindeki yeri, anlamı ve önemi okul içi ve dışındaki ortamlardan yararlanarak öğrenciye fark ettirilebilir. Öğrenciler karşılaşabileceği gerçek yaşam sorunlarıyla ve çelişkili durumlarla karşı karşıya getirmeli ve karşılaştıkları problemleri çözmede ulaştıkları bilgi ve becerileri kullanabilmelerine olanak vermelidir (Akınoğlu, 2004). Bu olanakları deneyimlemeleri için sosyal bilgiler dersinde birçok konu bulunmaktadır. Örneğin altıncı sınıf SBDÖP içerisinde bulunan “Yeryüzünde Yaşam” ünitesi kapsamında öğrenciler yaşadığı yakın çevresinin beşerî, fiziki, kültürel, ekonomik özelliklerine dair bilgileri öğrenerek coğrafi alanı anlamaya, geçmişten günümüze bağ kurmaya çalışırlar. Böylece öğrencilerin çevreye karşı duyarlılığı artacak ve çevre sorunlarına ilişkin çözüm önerileri getirecektir. Sosyal bilgiler eğitiminde bu amaca yönelik gezi gözlem yöntemi de kullanılmaktadır. Gezi gözlem yöntemi ile işlenen konularda öğrenciler konuyu yerinde, birinci elden kaynaklarla yaparak yaşayarak sürece katılarak inceleyebildiği için dersin amaçlarına ulaşmada oldukça etkili bir yöntem olmuştur (Atayeter ve Tozkoparan, 2014). Böylece öğrenci ilk elden deneyim sahibi olabilmektedir. Yaz tatillerinde ailelerin dinlenme, akrabaları, arkadaşlarını ziyaret etme, gezme gibi çeşitli amaçlarla şehir değiştirmeleri, coğrafi alan değişiklikleri günlük yaşamlarının bir parçası olarak karşılaşılmaktadır. Bu anlamda yaz tatillerinde kullanılan coğrafi alanların sosyal bilgiler dersiyle ilişkisi önemli görülmektedir. Yaz tatilleri bu anlamda okul dışı

öğrenme etkinliği olan coğrafi alanlardan yararlanarak sosyal bilgiler dersine yarar sağlar.

2.4.6. Doğa eğitiminden yararlanma

Yaz tatillerinde gerçekleştirilebilecek doğa eğitimi sosyal bilgiler eğitimine katkı getirebilecek bir başka etkinliktir. Doğa eğitimi, en genel anlamla ifade edilirse “doğanın dilini anlamaktır” (Meydan, 2015). Doğa eğitimi sosyal bilgiler dersinde öğrenciler için keşfedecekleri bir alan sunmaktadır. Doğa öğrenciler için motivasyon kaynağı olup, öğrenmeyi kalıcı hâle getirebilecek bir uygulama alanı görevi üstlenmektedir. Doğa eğitimlerinin katkısıyla toplumun bir parçası olan insanların doğayı nasıl etkilediği, doğadan nasıl etkilendiği öğrencilere öğretilir ve doğayı sevmeye, doğaya değer verme duygularını kazanmaları sağlanabilir (Birinci, 2013). Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında bu amaç yaz tatilinde okul-öğretmen-aile iş birliği ile gerçekleştirilebilir. Açık havanın sunduğu ortam ve olanaklardan yaz tatilinde etkinlik düzenlerken yararlanılabilir. Bu etkinliklerle yaz tatillerinde öğrenciler doğal çevreye duyarlı olma değerini içselleştirerek doğal mirasın koruyucusu olma bilincini kavramış olacaklardır. Ayrıca öğrenci hem ülkesinin doğal zenginliğini hem de dünyada yer alan tüm doğal zenginlikleri farkına varacak ve bu bilinçle hareket edecektir.

Sosyal bilgiler dersi amaçlarından biri öğrencilerin çevresindeki mekânsal sorunları kavrayıp analiz etmesi ve çözüm yollarına ulaşabilmesi ve yakın çevresinden başlayarak, ülkesini, dünyasını ve doğasını anlamasını sağlamaktır. Bu amaca ulaşabilmek için doğa eğitimi ve arazi çalışmaları sosyal bilgiler eğitiminde önemli bir yer tutmaktadır. Doğa eğitimi sosyal bilgiler eğitiminde yer alan pek çok amacın gerçekleşmesine katkı getirebilecektir (Meydan, 2015). Öğrenciler sosyal bilgiler dersinde yaptıkları etkinliklerle doğaya dolayısıyla çevreye karşı sorumlu olacaklar ve doğanın dilinden anlayan bireyler olarak yaşamlarını sürdüreceklerdir. Özellikle yaz tatilleri doğa eğitimi için uygun bir dönemdir.

2.4.7. Kurum ve kuruluşlardan yararlanma

Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında yaz tatillerinde yararlanılacak yerler arasında kurum ve kuruluşlar da vardır. Kurum ve kuruluşlar arasında yer alan resmî kurumlar, devlet ile toplum arasında köprü olan, toplumun sorunlarına çözüm üretme ve topluma

hizmet için var olan, toplumun temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla devlet eliyle kurulmuş olan kurumlardır. Kuruluş amaçları arasında topluma hizmet etmek ve toplumsal yaşamı kolaylaştırmak olan resmî kurumların iş ve işleyiş süreçleri hakkında bireylerin küçük yaşlardan itibaren farkındalık sahibi olmaları gerekmektedir. Toplum içerisinde etkin ve katılımcı bireylerin yetiştirilmesine hizmet eden bu gereklilik resmî kurumların tanıtılması için öğrencilerde yaparak ve yaşayarak öğrenme sağlayan yaz tatili çalışmaları ile etkili bir biçimde sağlanabilir. Kamu kurum ve kuruluşlarının iş ve işleyiş süreçleri hakkında öğrencilerde farkındalık oluşturma görevi sosyal bilgiler dersinin kazanımları arasında görülmektedir. Bu durum, öğrencilere içinde yaşadıkları toplumu her yönüyle tanıtmayı, toplum içerisinde uyumlu olmayı, barış ve huzur içerisinde yaşayan bireyler olmayı ve nesilden nesile süren kültür aktarımını kazandırmayı görev olarak edinen sosyal bilgiler dersinin kapsamı ile açıklanabilir. Sosyal bilgiler dersinin amaç ve kapsamına uygun olarak yaz tatillerinde kurum ve kuruluşlar ile ilgili etkinlikler düzenlemek bu bakımdan önemlidir.

Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında yer verilen yaz tatili öğrenme etkinlikleri ile resmî kurum ve kuruluşların tanıtımı öğrencilerin yaşantıları ile daha kalıcı hâle gelmekte ve öğrencilerin devletin örgütsel yapısını tanımasını sağlayarak, bu yapıyı koruma gayreti içinde olan iyi vatandaşların yetişmesine katkı sağlamaktadır (Keçe, 2015). Bu anlamda sosyal bilgiler dersi öğrencileri içinde yaşadığı topluma uyum sağlayarak etkili bir vatandaş olarak yetiştirmeye çalışmaktadır. Öğrenciler sosyal bilgiler dersinde öğrendikleri resmi kurumları soyut olarak düşünmekten çok tanıma ve somut bir biçimde anlama olanağı bulacaktır.

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatili etkinliklerinden yararlanılırken özel sektör kurumlarından da yararlanılabilir. Ülkemizde çağın ihtiyaçları gereği eğitimde kalkınmaya dayalı birçok kurum ve kuruluşla iş birliği yapmak gerekmektedir. Sosyal bilgiler eğitiminde de öğrencilere çok yönlü bakış açısı sağlamak, öğretimi zenginleştirmek için özel iktisadi kurumlarla işbirliği yapılarak etkinlikler düzenlenebilir. Yaz tatillerinde özel sektörle birlikte etkinlikler düzenlenerek öğrencilere yaşamın akışında toplumda kendine yer edinmeleri için uygun bir zaman dilimi olanağından yararlanılır. Süpermarket, fırın, kargo şirketi, eczane, huzurevi, liman, otogar, turizm şirketleri, banka, otel, restoran gibi mekânlar özel kurumlar içinde yer almaktadır. Bu özel kurumlardan yaz tatillerinde günlük yaşamın bir parçası olarak sosyal bilgiler dersi kapsamında yararlanılabilir.

Özel sektör olarak adlandırılan özel iktisadi kurumlar öğrencileri yaşama hazırlama görevini üstlenmiş olup, öğrencilere sahip olması gereken mesleki beceriler için ortam oluşturmaktadır. (Tay ve Uçuş, 2015). Yaz tatillerinde günlük yaşamın içinde bu kurumlarda sağlanan çeşitli yaşantılar doğal olarak gerçekleşmektedir. Bu anlamda özel kurum ve kuruluşlardan sosyal bilgiler eğitiminde yararlanmak öğrenci için ilgi çekici olurken aynı zamanda yenilikçi düşünceleri için yaşamın içinde ortam oluşturmaktadır. Yaz tatillerinde özel sektör kuruluşları ile gerçekleştirilecek etkinlikler sosyal bilgiler eğitimi için zengin bir ortam oluşturacaktır.

Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin toplumla bütünleşmesine fırsat veren, sorumluluklarını bilen, mantıklı davranabilen vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir eğitim sürecini içermektedir. 2018 SBDÖP’nda bu amacı gerçekleştirmeye yönelik, bilgi, beceri ve değer temelli kazanımlar yer almaktadır. Bu kapsamda sivil toplum kuruluşları sosyal bilgiler eğitimi ile doğrudan ilişkili kurumlar olarak görülmektedir. Bu ilişki yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersinin kazanımlarına ulaşmak için kurulabilir.

Sivil toplum kuruluşları, kamu veya kamu kuruluşu olmayan, sistemin içerisinde insan haklarına katkıda bulunmak adına gönüllü etkinlik gösteren, aynı ya da farklı meslek dallarından gönüllü insanların birbirinden farklı bakış açılarıyla çalışan ve kamu hizmeti yapan tüzel kimliğe sahip kuruluşlardır (Kuçuradi, 2003). Sivil toplum kuruluşlarının işleyiş süreçleri ile ilgili kazanımlar sosyal bilgiler eğitimi ile öğrencilere kazandırılır. Sosyal bilgiler dersinde sivil toplum kuruluşları disiplinler arası bir bakış açısıyla örneğin Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler ile Güç Yönetim ve Toplum öğrenme alanlarında ele alınmaktadır. Bu öğrenme alanlarında öğrencilere kazandırılacak beceriler sosyal katılım, karar verme; doğrudan verilecek değerler dayanışma, adil olma, hak ve özgürlüklere saygı olarak ifade edilmiştir (Berk Akça, 2015). Sivil toplum kuruluşları ile ilişkiyi devam ettirmek için yaz tatilleri sosyal bilgiler eğitimi kapsamında bu beceri ve değerleri öğrencilere kazandırmak için etkili bir zaman dilimi olabilir.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatilinde düzenlenebilecek yöntemlerden biri hizmet ederek öğrenmedir. Hizmet Ederek Öğrenme Ulusal Komisyonu tarafından, hizmet ederek öğrenme yöntemi öğrenmenin içeriğini zenginleştirmek, vatandaşlık bilinci vermek ve toplumu güçlü kılmak için toplum hizmeti ile akademik çalışmaları bütünleştiren öğretme-öğrenme yaklaşımı olarak tanımlanmıştır. Toplumsal sorunları

fark etme ve bu sorunlara duyarlı olmayı amaç edinmiş sosyal bilgiler dersi kapsamında yaz tatillerinde hizmet ederek öğrenmeden yararlanılabilir.

Yaz tatillerinde hizmet ederek öğrenmeye yönelik etkinliklerin düzenlenmesi öğrenme ortamını zenginleştirme, öğrenmeyi kalıcı, zevkli ve eğlenceli hâle getirme, vatandaşlık bilinci kazandırma gibi nedenlerle sosyal bilgiler eğitimine önemli katkılar sağlayabilir (Bengiç Çolak, 2015). Bu kapsamda yapılan uygulamalar ile öğrenci yaparak yaşayarak öğrenirken toplumla bütünleşmesi için ortam sağlanacaktır. Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında yaz tatili sürecinde örneğin öğrenciler aileleriyle Çocuk Esirgeme Kurumunu ya da bakım evlerini ziyaretleri ile hizmet ederek öğrenme yaklaşımı gerçekleştirir. Yaz tatillerinde öğrenciler hizmet ederek topluma katılım sürecinde daha bilinçli hareket edecektir. Öğrencinin aktif bir biçimde sürece katılım sağlayarak motivasyon kaynağı elde etmesi yaz tatillerinde söz edilen çeşitli etkinliklerle sağlanabilir.

2.4.8. Ev ödevlerinden yararlanma

Ev ödevleri eğitim sürecine öğrenciyi dâhil etmeyi amaçlar. Ödevler, öğrenciler için araştırma yaparak bilgileri elde etmesine, öğrendikleri bilgileri analiz ederek değerlendirmesine, öğrendiklerini ailesiyle ya da arkadaşlarıyla paylaşmasına, sınıfta sunum yapmasına yardımcı olmaktadır (Öztürk, 2015). Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında düzenlenen ev ödevleri öğrenciyi derse hazırlama, derste öğrenileni pekiştirme, sorumluluk kazandırma, öğrenilenleri tamamlama etkinliğidir. Bu tamamlama etkinliğinin yaz tatilleri kapsamında gerçekleştirilmesi etkili öğrenmeyi ve yaz tatillerini verimli kullanmayı destekler.

Ev ödevleri eğitimciler tarafından belirli bir plan dâhilinde verilmeli, ceza yöntemi olarak kullanılmamalıdır. Özellikle yaz tatillerinde öğretmenler ne amaçla, hangi tür ve ne kadar ödev verdiği, nasıl değerlendirdiği, öğrenciden ne beklediği, ailelere nasıl rehberlik ettiği konusu üzerinde durmalıdır. Öğretmenler, öğrenci ve velilere ödevler ile ilgili dönüt ve düzeltme vermelidir. Yaz tatili süresince verilecek ev ödevlerinin öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda öğrenciyi geliştirici biçimde verilmesi bu süreci etkili hâle getirecektir. Uzun süreli çalışmalar gereken konular için sosyal bilgiler eğitimi kapsamında gerçekleştirilen ev ödevleri yaz tatilini kullanabilme

olanağı sağlar. Ev ödevleri amacına uygun, kullanıldığı ve verimli olduğu sürece öğrencilere önemli katkılar sağlayabilecektir (Luke, 2013).

2.4.9. Bilimsel ve sanatsal etkinliklerden yararlanma

Sosyal bilgiler dersinde bilimsel ve sanatsal etkinliklerin öğrencilere bu derste işledikleri konuları okul dışı etkinlikler ile temellendirme olanağı sağlanabilir. Sosyal katılım gerçekleştirmeyi amaçlayan sosyal bilgiler eğitiminde disiplinlerarası çalışmalar ile öğrencilerin bu etkinliklere katılımını artırmak önemli görülmektedir. Yaz tatili döneminde gerçekleşen çeşitli sergilere, proje çalışmalarına, fuarlara katılmaya öğrenciler teşvik edilmelidir.

Bilimsel ve sanatsal etkinlikler kapsamında sürekli olarak çeşitli proje fuarları, kongreler ve sempozyumlar, çalıştaylar, sergiler düzenlenmektedir. Proje fuarları son yıllarda ortaya çıkan öğrenciyi temel alan etkinliklerdir. Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında gerçekleşen sempozyum ve kongrelere öğrenci katılımının sağlanması ile öğrencilerde bu tür etkinliklere ve araştırmalara ilişkin farkındalık oluşacaktır. Örneğin, sergilerin kullanılması sosyal bilgiler eğitiminde öğrenciye somut yaşantılar kazandırılmasına yardım eder. Öğrencilerin yaz tatillerinde katıldığı bu tür etkinlikler derste öğrendiği bilgiyi kullanarak yapılandırmasını olanaklı kılacaktır (Karadeniz, 2015). Yaz tatillerine denk gelen bilimsel ve sanatsal etkinliklerden öğrenciler haberdar edilerek bu etkinliklere planlı biçimde öğrenci katılımı desteklenmelidir.

2.4.10. Sosyal medyadan yararlanma

Yaz tatili sürecinde öğrenciyi aktif hâle getirmek için sosyal bilgiler eğitimi bakımından sosyal medya kullanılabilir bir alan oluşturmaktadır. Sosyal medya, içerik üretme temellerini Web 2.0 teknolojisi ve felsefi bakış açısından alan bir sistemdir. Sosyal medya içeriğin tüketiciler tarafından oluşturulmasına ve paylaşılmasına imkân sağlayan internet tabanlı uygulamalardır (Tuncer, 2013). Bu uygulamalar tüketicilerin sosyal medya üretimlerinin sonucunu oluşturmakta ve üreten tüketicilerin içerik oluşturmasıyla oluşan ürünlerle gelişmektedir. Sosyal medya uzmanları tarafından iletişim ortamları; bloglar, mikrobloglar, internet forumları, inceleme ve değerlendirme siteleri, sosyal haber ve sosyal işaretleme siteler, sosyal ağ kurma siteleri, sanal dünyalar gibi açıklanmıştır (Altun, 2015). Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında

öğrencilerde geliştirilmek istenen becerilerden biri de medya okuryazarlığıdır. NCSS (2002'den aktaran Altun, 2013) medya okuryazarlığı ile sosyal bilgiler ilişkisini şu biçimde ifade etmiştir:

21. yüzyılda tüm disiplinlerdeki eğitimciler farklı kültürde öğrencilere bilinçli, sorumlulukları bilen ve hemen her şeyden haberdar olan vatandaş olmayı öğretmeye çalışmaktadırlar. Teknolojinin gücü büyümeye devam ettikçe ve kitle iletişim araçları toplumda oldukça, öğrenciler için popüler kültür öğretilerine eleştirel olarak analiz etme becerisini öğrenmek önemli olmaktadır. Televizyon ve medya küresel dünyada tüm insanlar ve yerler hakkında bilgi edinmeye yol gösterirken, onlar sınırlı bakış açısını bizlere verirken mutlak gibi görünen hikâyeler tasarlamaktadırlar. Dolayısıyla medya okuryazarlığı sosyal bilgiler dersinin temel bir parçası olmaktadır.

Küresel dünyada aktif internet kullanıcıları gün geçtikçe artmaktadır. Medya alanında bir büyüme hayatın birçok alanında insan yaşantısını etkilemektedir. Boş zamanları değerlendirme alışkanlıkları, alışveriş tepkileri, bilgiye ulaşma kaynakları ve kullanma yöntemleri, siyasi tercihler, davranış, duygu, düşünceler gibi insanı etkileyen özellikler medyanın ilerleyişiyle biçimlenmeye başlar (Altun, 2015). Bu anlamda eğitim gelişen medyadan etkilenmekte öğretim programlarında da yerini almaktadır. Bu öğretim programlarının önde gelenlerinden biri de sosyal bilgilerdir. Örneğin, sosyal bilgiler dersi kapsamında yaz tatillerinde öğrenciler Facebook gibi ağlarda gruplara katılabilir, Wix gibi uygulamaları kullanarak kendi sitesini kurmaları sağlanabilir.

2.5. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde yurt dışında ve yurt içinde yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalara yer verilmiştir. Alan yazın incelemesi sonucunda yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimi ele alan oldukça sınırlı sayıda araştırma olduğu görülmüştür. Bu nedenle bu bölümde, bu konuyu dolaylı olarak ele alan araştırmalara yer verilmiştir. Araştırmalar “Yurt dışında yapılan araştırmalar” ve “Yurt içinde yapılan araştırmalar” olmak üzere iki başlık kapsamında sunulmuştur.

2.5.1. Yurt dışında yapılan araştırmalar

Bu bölümde yurt dışında gerçekleştirilmiş doğrudan ve dolaylı olarak yaz tatillerini ve yaz tatillerinden eğitim sürecinde yararlanma ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Cooper, Nye, Charlton, Lindsay ve Greathouse (1996) tarafından gerçekleştirilen “Yaz Tatilinin Başarı Testi Puanlarına Etkisi: Anlatısal ve Metaanalitik Bir İnceleme” başlıklı araştırmada, yaz tatilinin öğrenmeler üzerinde etkisi bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli benimsenmiştir. Araştırmanın verileri meta-analiz ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, yaz tatilinin öğrenmeler üzerinde olumsuz etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte araştırmada yaz okulu programları ve okul takvimi üzerinde yapılabilecek değişikliklere değinilmiştir.

Kim (2001) tarafından gerçekleştirilen “Yaz Tatilinin Beyaz, Siyah, Latin ve Asyalı Öğrencilerin Akademik Becerilerine Etkisi” başlıklı araştırmada, öğrencilerde yaz dönemindeki öğrenme kayıplarının etnik köken ve sosyoekonomik durumuna ilişkin etkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda yaz tatilinde sosyoekonomik etkenlerin çocukların fırsatlarının kısıtlı olmasından dolayı başarı oranı düştüğü belirtilmiştir. Ayrıca araştırmada çocukların etnik köken farklılıklarından ziyade, aile geçmişlerindeki farklılıklarının başarı eşitsizliği oluşturduğuna ulaşılmıştır.

Ballantyne ve Packer (2002) tarafından gerçekleştirilen “Doğa Temelli Geziler: Okul Öğrencilerinin Doğal Ortamlarda Öğrenme Algıları” başlıklı araştırmada, öğrencilerin doğal alanlarda çevre eğitimi tecrübelerine ilişkin beklentilerini öğrenmek istenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını 8-17 yaş aralığında olan 580 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen verilere göre doğal ortamlarda öğrenmenin öğrenciler için ilgi çekici olduğu anlaşılmıştır. Öğrencilerin çevreye karşı tutumları, çevreye bakma istekleri, doğal alanlardaki davranışlarındaki değişimlere ulaşılmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin doğal ortam ile ilgili ev-çevre uygulamaları üzerindeki incelemede doğal ortamlarda öğrenmenin önemli bir etkisinin olduğu sonucu elde edilmiştir.

Griffin (2004) tarafından gerçekleştirilen “Öğrenciler ve Müzeler Üzerine Araştırma: Okul Gruplarındaki Öğrencilere Daha Yakından Bakmak” başlıklı araştırmada, müzelere okullardan gelen grup ziyaretlerinin öğrenciler üzerinde müzelerin etkisi ile ilgili ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın verileri müze gezilerine ilişkin son on yılda

yapılan araştırmaların incelenmesiyle toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin müze gezilerine dair düşüncelerine ulaşılmıştır. Araştırmada ğrencilerin sınıfta ve müzede öğrenmeleri arasındaki farklılığa ilişkin olarak öğrencide görülen sonuca dikkat çekilmiştir.

Tal ve Morag (2005) tarafından gerçekleştirilen “Doğa Tarihi Mzelerine Okul Ziyaretleri: Öğretme mi? Zenginleştirme mi?” başlıklı araştırmada, dört doğal tarih müzesini öğrencileri ile ziyaret eden öğretmenlerin algılarını tespit etmek istenmiştir. İlgili araştırmada gezi öncesi, gezi esnası ve gezi sonrasındaki ğrenci-ğretmen rollerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın verileri görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda müzelerde öğrenme sürecine odaklanıldığı tespit edilmiş, anlamlı öğrenmelerin gerçekleşebilmesi için müzelerin geleneksel bilgi aktarımı ğretim modelinden çok sosyokültürel olarak modern teknolojiye uygun bir modele geçmesi gerektiği bulguları elde edilmiştir.

Gershenson (2013) tarafından gerçekleştirilen “Yaz Saati Kullanım Boşlukları Sosyoekonomik Duruma Göre Değişir mi?” başlıklı araştırmada, farklı yıllardaki yaz dönemlerindeki öğrencilerdeki öğrenim kaybı oranlarının ve farklı sosyoekonomik durumlarının öğrencilerdeki başarılarına etkisi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın verileri farklı yaz dönemlerinde tutulan günlükler ve anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda çocukların bilişsel gelişimle ilgili etkinliklerde harcadıkları zamanın önemi belirtilmiştir. Çocukların sosyoekonomik durumunun yaz döneminde televizyon izleme süresini etkilemiş olduğu, yaz saati zaman kullanım boşluklarının önemli görüldüğüne ilişkin kanıt sağladığı ulaşılmıştır.

Paechter, Luttenberger, Macher, Berding, Papousek, Weiss ve Fink (2015) tarafından gerçekleştirilen “Dokuz Haftalık Yaz Tatilinin Etkileri: Matematikte Kayıplar ve Okumada Kazanımlar” başlıklı araştırmada, yaz tatilinde öğrencilerdeki öğrenme kaybını incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını 182 ğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri zekâ testi, standartlaştırılmış yazım testi, okuma-tarama aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda yaz tatilinde öğrencilerde öğrenme kayıpları olduğuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmacılar yaz tatillerinde öğrenme kayıpları için

öğretim programındaki kazanımların uygulama derecesine göre öğrencilerde öğrenmenin değişebilir olduğunu belirtmişlerdir.

McConnon, Godwin, Hawkins, Bond ve Fletcher (2017) tarafından gerçekleştirilen “Yaz Tatillerinde Okul Ortamının Kullanımı: Yiyecek ve Eğlencenin Biçimlendirici Süreç Değerlendirmesi Kelly Morgan” başlıklı araştırmada, yaz tatillerinde çocukların mevcut sağlık eşitsizlikleri ve ücretsiz okul kahvaltısı ve öğle yemeği politikalarının başarıya etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada karma araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını 196 çocuk, 84 ebeveyn, 32 personel/gönüllü oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket ve görüşme kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda okullara dayalı bir yaz tatili girişiminin temel unsurları hakkında fikir verildiği ifade edilmiştir. Yaz tatilinde çok kurumlu bir ortaklık modelinin yanı sıra mevcut okul tesislerini ve personelini kullanmanın faydaları vurgulanmıştır. Ayrıca araştırmacılar okul ortamının çocuklar arasında daha sağlıklı beslenmeyi teşvik ettiğini belirtmişlerdir.

Yurt dışındaki yaz tatiliyle ilgili alan yazın incelendiğinde araştırmaların yaz dönemindeki öğrenme kayıpları, yaz tatilinde öğrenme kaybına neden olan çeşitli eşitsizlikler, okul dışı öğrenmeye dönük çalışmalar olduğu görülmüştür. İlgili çalışmalarda öğrenci, öğretmen, ebeveyn ve gönüllülerin görüşlerinin alındığı çeşitli nitel, nicel ve karma yöntemlerin yapıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca alan yazındaki araştırmalarda yaz tatilinde sosyal bilgiler eğitime ilişkin hiçbir çalışmaya rastlanılamamıştır.

2.5.2. Yurt içinde yapılan araştırmalar

Bu bölümde yurt içinde gerçekleştirilmiş yaz tatillerinde öğrenme kaybı, öğrenme kaybına neden olan etmenler ve yaz tatillerinin sosyal bilgiler eğitime dair ilişkisi ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Arı (2004), “Yaz Tatili Öğrenme Kaybı Konusunda Öğretmen Görüşleri” adlı araştırmasında, yaz tatilinin öğrencilerde öğrenme kayıplarına ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymayı amaçlanmıştır. Tarama modeliyle yapılan araştırmanın katılımcılarını 276 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmanın verileri anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmenlerin çoğunluğu tarafından yaz tatilleri süresinin uzun olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenler tarafından yaz

tatilinin 10 haftaya indirilmesi ifade edilmiş ve bir ders yılının üç dönemden oluşması gerektiği belirtilmiştir.

Şahin (2004) tarafından gerçekleştirilen “İlköğretimde Yaz Tatili Sonrası Öğrenme Kayıpları” başlıklı araştırmada, üç aylık yaz tatilinin türkçe ve matematik derslerinde meydana gelen öğrenme kayıplarını incelemek istenmiştir. Öğrenme kayıplarının "cinsiyet, sınıf, tatili geçirme biçimi ve ailelerin sosyoekonomik düzeyi" değişkenleri açısından anlamlı farklılıkların olup olmadığına ilişkin etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 580 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri başarı testleriyle toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin ders yılı bitimi ile başlayan üç aylık tatil öncesi ve tatil sonrası öğrenme düzeylerinin birbirinden farklı olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda üç aylık zaman dilimine sahip yaz tatillerinin öğrencilerde öğrenme kaybına neden olduğuna ulaşılmıştır. Araştırmada tatil sonrası matematik dersinde, türkçe dersinden daha fazla öğrenme kaybının olduğu ifade edilmiş, öğrenci cinsiyetlerinin, öğrenme kaybı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Arı (2005), “İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Yaz Tatilindeki Öğrenme Kayıpları” adlı araştırmasında, ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin türkçe ve matematik derslerinde, üç aylık yaz tatili sonunda öğrenme kaybı olma durumunu tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada tarama yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını 704 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri başarı testi aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarında, yaz tatili öğrenme kaybının, matematik dersinde türkçe dersinden daha fazla gerçekleştiği belirtilmiştir. Araştırmada çeşitli değişkenlere ve fırsatlara göre alt sosyoekonomik düzey öğrencilerin hem türkçe hem de matematik dersinde meydana gelen yaz tatili öğrenme kayıpları orta ve üst sosyoekonomik düzey öğrencilerinin yaz tatili öğrenme kayıplarından fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şen (2009) tarafından gerçekleştirilen “Yapılandırmacı Yaklaşım Temelli Yeni İlköğretim Programı Kılavuzluğunda Gerçekleştirilen Öğretim Etkinlikleri Sonrası Yaz Tatili Öğrenme Kayıpları” başlıklı araştırmada, yaz tatilinde öğrencilerde yaşanan öğrenme kaybının nedenini sorgulayarak öğrenme kaybına çözüm ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri başarı testi ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda yaz tatillerinde öğrencilerin

okuldan uzaklaştıkları için öğrenme kaybına uğradıkları bulgusu elde edilmiştir. Araştırmada öğretim dönemi içerisinde yapılacak kısa tatillerin yaz tatilinde öğrencilerdeki öğrenme kayıplarının azaltılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Akcan (2010) tarafından gerçekleştirilen “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Okul Dışı Çevre Eğitimi Unsurları (Bilecik İli Örneği)” başlıklı araştırmada, Bilecik ili çevresi için örnek okul dışı çevre eğitimi modeli oluşturarak, sosyal bilgiler öğretmenlerinin çevre eğitimi örnek programını uygulamaya dair ilişkisini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verileri doküman incelemesi ve saha araştırması aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda örnek program doğrultusunda okul dışında gerçekleştirilen öğrenme ile daha çok duyu organına hitap edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada örnek program ile öğrencilerin ilgisini ve dikkatini çekeceği aynı zamanda kalıcı öğrenmeler gerçekleşeceğine ilişkin verilere ulaşılmıştır.

Kaya (2013) tarafından gerçekleştirilen “Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sözlü Tarih: Amaç, İçerik, Uygulama” başlıklı araştırmada, öğrencilerin sözlü tarih yöntemi ile ilgili tüm süreçleri deneyimlemesi, sözlü tarihe ilişkin bilgi edinmesi ve bakış açısı oluşturması amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrenci velileri, sözlü tarih çalışmasını beğendiklerini ifade etmişlerdir. Bununla beraber veliler tarafından sözlü tarih yönteminin öğrencilere iletişim becerisi başta olmak üzere birçok beceri kazandırıldığı dile getirilmiştir. Ayrıca araştırmada sözlü tarih sürecinde öğrencilerin istekli oldukları, öğrencilerin merakla birlikte heyecan yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Özdemir (2016) tarafından gerçekleştirilen “Yerel Tarihin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi” başlıklı araştırmada, beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi Adım Adım Türkiye Ünitesi’nin öğretiminde yerel tarih unsurlarının yer aldığı etkinlikler kullanılmıştır. Etkinlikler ile öğrenciler üzerindeki etkisini karşılaştırmak ve öğrencilerin yerel tarih kullanımı hakkındaki görüşlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, yerel tarih unsurlarının yer aldığı etkinlikler ile öğretimin uygulandığı deney grubu ile yerel tarih unsurlarının kullanılmadan sınıf içi etkinliklere dayalı öğretimin uygulandığı kontrol grubu arasında değişim ve sürekliliği algılama becerisi karşılaştırılmıştır. Araştırmada öğrencilerin

değişim ve sürekliliği algılama becerileri üzerinde yerel tarih uygulamalarının olumlu bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yorulmaz (2016) tarafından gerçekleştirilen “Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Okul Dışı Çevrelerin Kullanımı: Çorum Yatılı Arkeoloji Müzesinde Bir Gün” başlıklı araştırmada, ortaokul öğrencilerinin yatılı müze ortamında gerçekleşen öğrenme sürecinin öğrencilerdeki etkisini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda müzelerin özellikle sosyal bilgiler dersine katkı sağladığı belirtilmiştir. Araştırmada yatılı müze gezisinin öğrencilerde geçmişi öğrenme konusunda merak duygularını harekete geçirerek bu durumun sosyal bilgiler dersini öğrenme konusunda motive edici olduğu ortaya çıkmıştır.

Deveci ve Türe (2017) tarafından gerçekleştirilen “Günlük Yaşam İçindeki Sosyal Bilgiler: Yaz Tatillerinin Sosyal Bilgiler Eğitimi Bakımından İncelenmesi” adlı araştırmada, yaz tatili boyunca öğrencinin günlük yaşamı içindeki konuları ortaya konarak, sosyal bilgiler eğitiminin öğrencinin yaşamındaki önemine dikkat çekmek amaçlanmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve veriler tümevarım analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Çalışmanın katılımcılarını 18 ortaokul beşinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma sonucunda; beşinci sınıf öğrencilerinin görüşlerine göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerine yer verme durumunun sınırlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Sezer ve Sumbas (2018) tarafından gerçekleştirilen “Lise Öğrencilerinin Yaz Tatillerini Kullanım Biçimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı araştırmada, lise öğrencilerinin yaz tatillerini kullanım biçimlerini farklı değişkenler açısından incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın katılımcılarını Malatya ilinde Anadolu liselerine devam eden 554 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri; Kişisel Bilgi Anketi, Sorumluluk Tutum Ölçeği, Akademik Öz Düzenlemeli Öğrenme Ölçeğinin Zaman Yönetimi Alt Ölçeği ve Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda lise öğrencilerinin mutluluk, kaynakların yönetimi ve sorumluluk alma puanlarına ulaşılmıştır. Öğrencilerin liseye başlamadan önce ve liseye başladıktan sonra yaz tatillerini geçirme şekillerine göre sonuçlar farklılaşmıştır. Ayrıca yaz tatilini çalışarak geçirme konusundaki düşüncelerin araştırmanın değişkenlerinden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kayır ve Özçelik (2018) tarafından gerçekleştirilen “İngilizce Dersindeki Yaz Tatili Öğrenme Kayıplarına İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı araştırmada, yaz tatilinde oluşan öğrenme kayıplarını tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda İngilizce öğretmenleri tarafından yaz tatilinde özellikle kelime bilgisi ve dilbilgisi konularında öğrencilerin öğrenme kaybı yaşadığı belirtilmiştir. İlgili araştırmada öğrencilerin yaz tatilinde çeşitli etkinlikler ile öğrendiklerini unutmamaları gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Şahin (2019) tarafından gerçekleştirilen “İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Sözlü Tarih Uygulamalarının Etkililiği ve Önemi” başlıklı araştırmada, sosyal bilgiler dersinde kullanılan sözlü tarih uygulamasının öğrencilerin öğrenmeleri üzerine etkilerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını Trabzon’da bulunan bir ilkokuldaki dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırma sonucunda dördüncü sınıf düzeyindeki öğrencilerin sözlü tarih çalışması yapabildiği belirtilmiştir. Yapılan sözlü tarih uygulamasıyla, öğrenciler bir yandan tarihi sevmiş diğer yandan da tarihin bu yaşlarda zihinlerinde daha da somutlaşmasıyla zaman- mekân kavramlarını daha iyi algılamış oldukları ifade edilmiştir.

Öztürk (2019) tarafından gerçekleştirilen “Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri” başlıklı araştırmada, sosyal bilgiler dersi ile okul dışı öğrenme arasındaki ilişkiye yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda genel olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye ve sosyal bilgiler dersinde kullanılabilecek öğrenme ortamlarına yönelik bilgi sahibi oldukları belirtilmiştir.

Çapar (2020) tarafından gerçekleştirilen “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarihsel Çevrenin Kullanımına Yaklaşımı ve Çanakkale İlindeki Tarihsel Çevre için Öğretim Programı Temelli Bir Uygulama Kılavuzu” başlıklı araştırmada, tarihsel çevre kavramının farklı boyutları ve ilişkili olduğu farklı bağlamlar ve taşıdığı pedagojik değerlerin etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda sosyal bilgiler dersinde tarihsel çevreden yararlanmaya yönelik bir kılavuz örneği geliştirilmiştir.

Ertuğrul ve Karamustafaoğlu (2020) tarafından gerçekleştirilen “Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri: Kayseri Bilim Merkezi” başlıklı araştırmada, Kayseri Bilim Merkezi’ni ziyaret eden sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını 14 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamı olarak sadece müze, park, bilim merkezi gibi yerleri düşündükleri belirtilmiş, bilim merkezini ziyaret amaçlarının konu öğretiminden çok farklı deneyimler edinmek ve güzel zaman geçirmek olduğu ortaya çıkmıştır.

Seyhan (2020) tarafından gerçekleştirilen “Öğretmen Adaylarına Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Okul Dışı Öğrenmenin Etkililiği” isimli araştırmada, öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı eğitimin etkililiği ve kullanılması hakkında görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 30 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ve yansıtıcı günlükler aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda süreç içerisinde uygulanan etkinlikler ile öğretmen adaylarının okul dışı mekânlara yönelik bilgi ve farkındalıklarının arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca, okul dışı öğrenme etkinliklerinin beceri kazandırma, değer geliştirme ve kavram öğretiminde etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Pekin ve Bozdoğan (2021) tarafından gerçekleştirilen “Ortaokul Öğretmenlerinin Okul Dışı Çevrelere Gezi Düzenlemeye İlişkin Öz Yeterliliklerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi: Tokat İli Örneği” başlıklı araştırmada, ortaokul öğretmenlerinin okul dışı çevrelere gezi düzenlenmeye ilişkin öz yeterliliklerini farklı değişkenler açısından incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 208 fen bilimleri, sosyal bilgiler, matematik ve Türkçe öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın verileri anketler aracılığıyla toplanmış, veriler ANOVA ve T testi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin gezi düzenlemeye ilişkin kendilerini yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin gezi düzenlemeye yönelik öz yeterlik inanç puanları; eğitim durumu değişkeninde farklılaşırken, cinsiyet, mezun

oldukları bölüm, gezi düzenleme sıklığı ve hizmet süresi değişkenlerinde farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca farklı branşlara sahip öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamları olarak en sık okul bahçesini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Yaşar Çetin (2021) tarafından gerçekleştirilen “Okul Yöneticilerinin, Öğretmenlerin, Öğrencilerin ve Velilerin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Görüşleri” başlıklı çalışmada, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşlerini bütüncül bir yaklaşımla tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını öğrenciler, öğretmenler, okul yöneticileri ve veliler oluşturmuştur. Araştırmanın verileri anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada okul dışı öğrenme alanları, okul dışı öğrenme alanlarının avantajları, zorlukları, süreci ile ilgili olarak tarafların deneyimlerine ilişkin sonuca ulaşılmış, sorumluluklar ile ilgili konularda benzer fikirlere sahip oldukları belirtilmiştir.

Gök ve Deveci (2022) tarafından gerçekleştirilen “Yaz Tatillerinde Sosyal Bilgiler Eğitime İlişkin Veli Görüşleri” adlı çalışmada, sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik ortaokul öğrenci velilerinin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 26 ortaokul öğrenci velisi oluşturmuştur. Araştırmanın verilerinde açık uçlu anket kullanılmış ve veriler tümevarım analiz yöntemiyle toplanmıştır. Araştırma sonucunda; veli görüşlerine göre yaz tatili ile sosyal bilgiler eğitiminin birbiri ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yazın öğrencilerin aileleri ile birlikte gerçekleştirdikleri etkinlikler sosyal bilgiler eğitiminin amaçlarına hizmet etmekte, sosyal bilgiler eğitiminin yaz tatillerinde de devam ettiğini göstermektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre yaz tatillerinde planlı bir şekilde sosyal bilgiler eğitimi etkinliklerine devam edilmesi ile yaz tatillerinin sosyal bilgiler eğitime yönelik okul dışı eğitime kaynaklık etmesi, daha etkili ve yaşam kalitesini artıran bir sosyal bilgiler eğitiminin gerçekleşmesi beklendiği belirtilmiştir.

Yurt içinde yaz tatillerini ele alan çalışmalardan ilişkili olan çalışmalar yaz döneminde gerçekleşen öğrenme kayıpları, yaz tatilinde öğrenme kaybına neden olan etkenler, okul dışı öğrenme etkinliklerinin kullanımı ve etkililiği kapsamında yer almaktadır. Araştırmaların çoğu yaz tatillerindeki öğrenme kaybı ve okul dışı öğrenmeye ilişkin öğretmenlerin, öğrencilerin ve ailelerin görüşlerini ortaya koymaktadır. Yurt içinde yaz tatillerinin sosyal bilgiler eğitimi ile ilişkisine yönelik

sadece iki araştırma olduğu görülmektedir. Bu anlamda konuyla ilgili araştırmaların sayısı oldukça sınırlı düzeydedir. İlgili araştırmanın amacına ilişkin benzer çalışmaların sınırlı olması alanyazındaki bu boşluğu giderecektir ve bu durum araştırmanın önemini artırmaktadır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplanması, katılımcılar, araştırmacının rolü, verilerin analizi, inandırıcılık ve araştırma etiği ile ilgili açıklamalar yer almıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, öğrencilerin yaz tatillerinde yaptıkları etkinlikleri ve sosyal bilgiler dersinde yaz tatilinden yararlanmaya ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koyma amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2018) nitel araştırmalarda farklı disiplinler ve pek çok kavram bir araya getirildiğinden günlük, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konduğu bir sürecin izlendiğini belirtmişlerdir. Böylece öncelikle yaz tatillerindeki sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili olarak araştırmalar yapılmış ve yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitiminin devam etmesi ile ilgili süreç incelenmiştir.

Araştırma deseni olarak araştırmanın amacına en uygun nitel araştırma desenlerinden temel araştırma nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmalar bireylerin hayatlarını, çevrelerini ve dünyalarını nasıl anlam kazandırdıklarıyla ilgilidir. Temel araştırma nitel araştırma deseni de bireylerin bir olay, ortam, süreç veya olguyla ilgili anlamlarını açığa çıkarmak ve yorumlamakla ilgilenir. Herhangi bir süreç, olay veya olguya ilişkin olarak ilgili sistemin içinde yer alan bireylerin bakış açısı ve görüşlerini keşfetmeye çalışır (Merriam, 2018). Bu anlamda araştırmada öğrencilerin yaz tatillerinde yaptıkları etkinlikleri ve sosyal bilgiler dersinde yaz tatilinden yararlanmaya ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini açığa çıkarma ve yorumlama gerçekleşmiştir. Araştırma kapsamında sosyal bilgiler dersi ile yaz tatilleri ile ilgili duruma ilişkin etkenler; ortam, bireyler, olaylar, süreçler gibi etkenler bütüncül bir yaklaşımla araştırılmış ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve etkili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılmıştır. Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin yaz tatilinde gerçekleştirdikleri yaşantılarına ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmasıyla, yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersinin günlük yaşamın içinde devam etme durumunu belirlemek amaçlanmıştır. Bu nedenlerle çalışma temel araştırma çalışması özelliği taşımaktadır. Bu anlamda araştırmada, ortaokul öğrencilerinin deneyimleri ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve uygulamalarına göre yaz

tatillerinde sosyal bilgiler eğitiminin devam edebilme durumunu anlama, anlamlandırma ve açıklama için temel nitel araştırma deseni benimsenmiştir.

3.2. Katılımcılar

Bu bölümde araştırmanın çalışma gruplarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Araştırma İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesi MEB'e bağlı ortaokullarda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını ortaokul öğrencileri ile sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın katılımcıları, araştırmanın amaçları doğrultusunda belirlenmiştir. Araştırma kapsamında ortaokul öğrencileri ile günlük çalışması sosyal bilgiler öğretmenleri ile ise yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Araştırma grubunun içerisinde 2022-2023 eğitim öğretim yılı yaz tatilinde İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesi bir ortaokulunda öğrenim gören sekizinci sınıfa başlamış dokuz gönüllü öğrenciye günlük tutturulmuştur. Çalışmadaki araştırmacının bu okulda görev yapıyor olması nedeniyle uygulama kolaylığı sağlaması bakımından kolay ulaşılabilir durum örneklemesi kapsamında araştırmanın katılımcılarından ortaokul öğrencileri bu okuldan seçilmiş ve araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamındaki katılımcıların günlüklerinin incelenmesi sonucunda tüm öğrenci günlüklerinin çalışma kapsamına alınıp alınmamasına karar verilmiş ve dokuz öğrencinin günlükleri çalışma kapsamında yer almıştır.

Araştırmada yer alan katılımcı ortaokul öğrencilerinin kişisel özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 3.1'de aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3.1. *Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin özellikleri*

Kod İsim	Kardeş Sayısı	Anne Eğitim Düzeyi	Baba Eğitim Düzeyi
Öğrenci Kader	Bir	Lise	Lise
Öğrenci Zehra	Yok	Ortaokul	Ortaokul
Öğrenci Nehir	Bir	Lise	Lise
Öğrenci Fatima	Üç	Ortaokul	Lise
Öğrenci Melek	Üç	Ortaokul	Ortaokul
Öğrenci Sümeyye	Üç	Ortaokul	Lise
Öğrenci Zeynep	İki	Ortaokul	Ortaokul
Öğrenci Ecrin	Bir	Ortaokul	Lise
Öğrenci Havar	Bir	Üniversite	Lise

Tablo 3.1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılım sağlayan ortaokul öğrencilerinin toplam sayısı dokuzdur. Öğrencilerinin sekizi kız, biri erkektir. Öğrenci kardeş sayısına bakıldığında dört öğrencinin bir, üç öğrencinin üç, bir öğrencinin iki, bir öğrencinin kardeşinin olmadığı görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin anne eğitim düzeyine bakıldığında altı öğrencinin annesi ortaokul, iki öğrencinin lise, bir öğrenci annesinin eğitim düzeyinin üniversite olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin baba eğitim düzeyine bakıldığında ise altı öğrencinin babası lise, üç öğrencinin babasının eğitim düzeyinin ortaokul olduğu görülmektedir.

Araştırmanın bir diğer katılımcılarını İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesine bağlı ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmadan detaylı bir sonuç elde edebilmek amacıyla çevrenin şartlarından kaynaklı öğretmen görüşlerine göre üst, orta ve alt olmak üzere sosyoekonomik düzeyleri farklı toplam dört okuldan seçilen sosyal bilgiler öğretmenleriyle araştırma gerçekleştirilmiştir. Öncelikle Gaziosmanpaşa ilçesinde bulunan ortaokullar sosyoekonomik düzeylerine göre değerlendirilmiştir. İlçedeki okullar arasından belirlenen dört okul sosyoekonomik düzeylerine göre kolay ulaşılabilir olarak seçilmiştir. Araştırmada yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kişisel özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 3.2’de aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3.2. *Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin özellikleri*

Kod İsim	Öğrenim Durumu	Öğretmenlik Mesleğindeki Hizmet Süresi
Faruk Öğretmen	Üniversite	8
Sevgi Öğretmen	Üniversite	6
Yılmaz Öğretmen	Üniversite	13
Bakiye Öğretmen	Üniversite	7
Hacı Öğretmen	Üniversite	13
Ayşe Öğretmen	Üniversite	3
Hüseyin Öğretmen	Yüksek Lisans	27
Volkan Öğretmen	Üniversite	4
Sevda Öğretmen	Üniversite	8
Yadigâr Öğretmen	Üniversite	2
Nevin Öğretmen	Üniversite	7

Tablo 3.2’de görüldüğü üzere araştırmaya dâhil olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yedisi kadın, beşi erkek olmak üzere toplam öğretmen sayısı 12’dir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenim durumlarına bakıldığında bir öğretmenin yüksek lisans yapmış olduğu geriye kalan öğretmenlerin öğrenim durumlarının üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin meslekteki hizmet süresine bakıldığında ise bu sayının 2- 27 yıl arasında olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri doküman incelemesi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada doküman incelemesi olarak günlük kullanılmıştır.

3.3.1. Dokümanlar

Araştırmada yaz tatilleri ortaokul öğrencilerinin günlük yaşamlarında gerçekleştirdikleri etkinlikleri belirlemek üzere dokümanlar kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyalleri kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Dolayısıyla araştırmada yazılı materyal kapsamında doküman incelemesi olarak günlük kullanılmıştır. Dokümanlar; kamuya ait tutanaklar, fiziksel materyaller ve kişisel dokümanlar olarak ayrılmaktadır. Kişisel dokümanlar insanların tutumlarını, inançlarını ve dünyaya bakış açılarını anlamlandırmada önemli veri kaynakları olduğundan, bu araştırmada doküman çeşitlerinden kişisel dokümanlardan öğrenci günlükleri kullanılmıştır. Ayrıca öğrenci günlükleri, öğrenciye öğrendiklerini yazılı olarak ifade etme olanağı sağlarken, eğiticiye de öğrenciyi doğal koşullar altında değerlendirme olanağı sağlamaktadır (Arslan, 2016).

Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimine ilişkin deneyimlerini yazdıkları günlük sayısı Tablo 3.3’te sunulmuştur:

Tablo 3.3. Öğrencilerin yazdıkları toplam günlük sayısı

Öğrenciler	Toplam günlük sayısı
Öğrenci Kader	61
Öğrenci Zehra	9
Öğrenci Nehir	40
Öğrenci Fatima	55
Öğrenci Melek	42
Öğrenci Sümeyye	57
Öğrenci Zeynep	39
Öğrenci Ecrin	43
Öğrenci Havar	44
Toplam	393

Tablo 3.3'ten anlaşıldığı üzere araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin yazdığı toplam günlük sayısı 393 gündür. En fazla günlük yazan öğrenciye bakıldığında Öğrenci Kader'in toplam 61 gün günlük yazdığı, en az günlük yazan Öğrenci Zehra'nın ise dokuz gün günlük yazdığı biçimindedir.

Araştırma kapsamında ortaokul sekizinci sınıfa geçen öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmıştır. Öğrencilere günlük yazdırılmadan önce günlük yazımının nasıl olması gerektiği anlatılmış, önemli olaylara odaklanmaları gerektiği araştırmacı tarafından belirtilmiştir. Ardından öğrencilerden Temmuz-Eylül ayları arasında düzenli olarak günlük yaşamlarını günlüklerinde paylaşmaları istenmiştir. Araştırma kapsamında günlüklerden toplanan nitel veriler öğrencilerin deneyimlerinden doğrudan alıntılarla desteklenerek açıklanmıştır.

3.3.2. Yarı yapılandırılmış görüşme formu

Araştırmada sosyal bilgiler dersinde yaz tatilinden yararlanmaya ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek üzere görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın amaçlarına uygun olarak sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılacak yarı yapılandırılmış görüşme için görüşme formu hazırlanmıştır. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu kişisel bilgiler ve sosyal bilgiler dersi ile yaz tatilleri arasındaki ilişkiye yönelik görüşme soruları olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde çalışmadaki

katılımcıların kişisel bilgileri (cinsiyet, öğretmenlik mesleğindeki hizmet süresi, unvanı, öğrenim durumu) yer almıştır. Görüşme formunun ikinci bölümde yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitime ilişkin öğretmen görüşlerini anlamaya yönelik altı tane görüşme sorusu bulunmaktadır. Sorular hazırlanırken katılımcıların ayrıntılı bilgi vermesini sağlamak için cevabı evet ya da hayır olabilecek soru türlerinden, yanlış anlamaya yol açabilecek ifadelerden ve kavramlardan kaçınılmıştır. Hazırlanan görüşme soruları ile ilgili olarak soruların amaca hizmet edip etmediğini anlamak için bir uzman görüşüne başvurulmuştur. Görüşü alınan uzman sosyal bilgiler eğitimi alanında çalışmalar gerçekleştirmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda görüşme sorularında değişiklikler yapılmış, sorular gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra son biçimini almıştır. Son biçimini alan görüşme soruları ile sosyal bilgiler öğretmenleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmadan önce öğretmenlere “Gönüllü Katılım Formu” verilmiştir ve katılmaya gönüllü olan öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanması yaklaşık 15 günlük bir süreçte tamamlanmış ve ortalama görüşmeler 20-25 dakika kadar sürmüştür. Araştırma kapsamında kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu EK-6’da sunulmuştur.

Görüşme sorularının ilki sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanabilme fırsatının olup olmamasına yöneliktir. İkincisi sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmayı sağlama durumları ile ilgilidir. Üçüncü görüşme sorusu sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik hangi etkinliklerin gerçekleşebileceği ile ilgili görüşlere ilişkindir. Dördüncüsü sosyal bilgiler eğitimi gerçekleştirmede yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşanan sorunlar, beşincisi ise sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerdir. Son soru ise sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik diğer eklemek istenilen görüşleri elde etmek için hazırlanmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenleriyle gerçekleşen görüşmelere ilişkin bilgiler, Tablo 3.4’te yer almaktadır:

Tablo 3.4. Görüşme takvimi

Kod İsim	Tarih	Yer	Süre
Yılmaz Öğretmen	15/09/2022	Online	11'40"
Hacı Öğretmen	16/09/2022	Öğretmenler Odası	29'30"
Hüseyin Öğretmen	16/09/2022	Öğretmenler Odası	23'02"
Sevgi Öğretmen	14/09/2022	Online	26'51"
Faruk Öğretmen	23/09/2022	Online	18'10"
Bakiye Öğretmen	21/09/2022	Müdür Odası	14'10"
Ayşe Öğretmen	20/09/2022	Müdür Odası	09'38"
Nevin Öğretmen	20/09/2022	Online	13'35"
Yadigâr Öğretmen	22/09/2022	Online	08'15"
Volkan Öğretmen	20/09/2022	Öğretmenler Odası	15'05"
Sevda Öğretmen	20/09/2022	Öğretmenler Odası	17'48"
Sibel Öğretmen	21/09/2022	Online	20'25"

Tablo 3.4'te görüldüğü üzere sosyal bilgiler öğretmenleriyle görüşmeler 14/09/2022 ve 23/09/2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler 08'15" ile 29'30" dakika arasında olmuştur. Bu kapsamda toplam görüşme 206'09" dakikada gerçekleşmiş ve görüşmeler uygunluk durumuna göre çoğunlukla öğretmenler odasında ve online olarak yapılmıştır. 20/09/2022 ve 21/09/2022 tarihlerinde yapılan görüşmeler uygun bir ortam bulunmaması nedeniyle müdür odasında gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin programlarındaki yoğunluk nedeniyle görüşmelerin çoğu online ortamda yapılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda yüz yüze yapılan görüşmeler ses kayıt cihazıyla, online olarak yapılan görüşmeler ise bilgisayar aracılığıyla kayıt altına alınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde sakin, ses ve gürültüden uzak, öğretmenlerin düşüncelerini rahatça ifade edebileceği ortamlar olmasına dikkat edilmiştir.

3.4. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı'ndan 2014 yılında mezun olmuştur. Araştırmacı 2022 yılında sosyal bilgiler eğitimi alanında uluslararası düzeyde bilimsel etkinliğe katılmış ve bu etkinlikte sunum yapmıştır. Araştırmacı 2019 yılından bu yana MEB'e bağlı olarak sosyal bilgiler öğretmeni olarak görev yapmakta ve sosyal bilgiler eğitimi alanında yüksek lisans yapmaktadır.

Bu araştırmada kullanılan nitel araştırmanın özünde yorumlama bulunmaktadır. Araştırmacının nitel araştırma bilgisi lisans öğrenimi sırasında aldığı “Bilimsel Araştırma Yöntemleri” dersine dayanmaktadır. Yüksek lisans eğitimi döneminde almış olduğu “Eğitim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri”, “Nitel Araştırma Yöntemleri”, “Sosyal Bilgilerde Öğretim Uygulamaları”, “Bilim Etiği ve Araştırma Teknikleri” dersleri ise araştırmacının nitel araştırma yöntemi hakkında bilgi ve deneyimlerini artırmasına katkı sağlamıştır. Bununla birlikte farklı derslerde nitel araştırma yöntemine ilişkin araştırmalardan okumalar, ders kapsamında yapılan uygulama ve etkinlikler araştırmacının bilgilerini artırmıştır. “Akademik Yazma” dersinde ise incelenen akademik araştırmalarla birlikte araştırmacı bilimsel bir çalışmanın özellikleri hakkında fikir sahibi olmuş, bilimsel bir çalışmayı analiz yeteneği kazanmıştır.

Araştırma öncesi ve araştırma sırasında çalışma konularının içinde sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilleri incelemesi olan tez danışmanının önerileri ve yönlendirmeleri araştırmacıya destek sağlamıştır. Araştırmacı araştırma sırasında tez danışmanı ile uluslararası bir sosyal bilimler kongresine katılmıştır. Bu kongrede sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik veli görüşlerini içeren tam metin bildiri çalışmasını sunmuştur. Araştırmacının çalışmasında veliler yaz tatilleri etkinliklerinin sosyal bilgiler dersinin içeriğini desteklediğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla araştırmacı tez danışmanı ile birlikte araştırmasını derinleştirmek, sosyal bilgiler eğitimi ile yaz tatilleri ilişkini belirlemek amacıyla ortaokul öğrencileri ve sosyal bilgiler öğretmenleriyle araştırmasını gerçekleştirmiştir. Tez danışmanı ile birlikte araştırmacı yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimi ilişkisine yönelik olarak yapılacak çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağını, bu çalışmadan sonra bu konuyla ilgili çalışmalara kaynak oluşturarak çalışmaların artacağını öngörmüştür.

Araştırmacı tarafından ilgili araştırma sürecinden önce ailelerle ve öğretmenlerle iletişime geçilerek araştırma izin formunun imzalanması sağlanmıştır. Araştırmacı araştırma esnasında bilimsel etik kuralları çerçevesinde hareket etmiştir. Araştırmacı, resmi makamlardan, kurum yöneticilerinden, öğrencilerden ve velilerden gerekli izinleri almış ve katılımcıları gönüllülük esası ilkesine göre belirlemiştir. Araştırmacı görüşmeler sırasında yönlendirici sorular sormaktan kaçınmıştır. Araştırmacı, bulguların yorumlanması aşamasında, araştırma sürecine yönelik katılımcıların olumlu ve olumsuz görüş, düşünce ve deneyimlerini sunarak nesnel olmaya çalışmış ve katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar vermeye dikkat etmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada yaz tatillerinde devam eden sosyal bilgiler eğitimini derinlemesine incelemek için günlük çalışması uygulanmıştır. Böylece yaz tatilleri sürecinde devam eden sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili kavram, görüş, ilişkiler ve temalar olarak ortaya konulmuştur. Ortaokul öğrencileri ile günlük çalışması sonrasında sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılan görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Elde edilen veriler çözümlenerek Word Programı'na aktarılmıştır. Yazılı forma aktarılan veriler gözden geçirilmiştir. Araştırma verileri analiz edilirken nitel veri analiz yöntemlerinden temel içerik analiz yöntemi kullanılmıştır.

Bu araştırmada, veri toplama süreci tamamlandıktan sonra veriler yeniden gözden geçirilmiş ve alan yazın değerlendirilmesi çerçevesinde betimlenmiştir. Ortaokul öğrencileriyle yapılan günlük çalışmasından elde edilen veriler araştırmanın amacı çerçevesinde kodlanmış ve birtakım yorumlara ulaşılmıştır. Tümevarımsal analizde temel amaç elde edilen verileri açıklayacak kavramlara, ilgilere ve ilişkilere ulaşmayı sağlamaktır. Tümevarımsal analiz yaklaşımı benimsenerek belirlenen kodlar ayrı ayrı temalara gidilmiştir. Veriler araştırmanın amacına uygun olarak kelime ya da cümle şeklinde kodlanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler bir araya getirilerek veriler belli kod başlıkları altında sınıflandırılmış ve temalar oluşturulmuştur. Sınıflandırılan kod ve oluşturulan temalardan yola çıkılarak verilerin son biçimi, sosyal bilgiler eğitimi alanındaki uzman görüşü doğrultusunda karşılaştırma yapılarak ortaya çıkarılmıştır. Araştırmacı bu yaklaşıma uygun olarak araştırmanın amacına ilişkin bir çerçeve oluşturmuştur. Hazırlanan kodlar ve temalar amaca uygun yorumlanarak elde edilen verilerin sonuçları incelenmiştir. Araştırmacının veri analizi yorumlarının desteklenmesi için veriler günlük çalışmasında oluşturulan temalara göre gerekli düzenlemelere gidilmiştir. Temalar doğrultusunda elde edilen bulgular katılımcıların günlüklerinden yola çıkarak doğrudan alıntılarla sunulmuş ve yorumlanmıştır.

İlgili araştırmada aynı biçimde veri toplama süreci tamamlandıktan sonra öğretmenlerle yapılan görüşmelerden toplanan veriler yeniden gözden geçirilmiş ve alan yazın değerlendirilmesi çerçevesinde betimlenmiştir. Veriler araştırmanın amacına uygun olarak kelime ya da cümle şeklinde kodlanmıştır. Araştırmada hazırlanan sorular etrafında kodlanan veriler bir araya getirilerek veriler belli kod başlıkları altında

sınıflandırılmış ve temalar oluşturulmuştur. Sınıflandırılan kod ve oluşturulan temalardan yola çıkılarak verilerin son biçimi, sosyal bilgiler eğitimi alanındaki uzman görüşü doğrultusunda karşılaştırma yapılarak ortaya çıkarılmıştır. Hazırlanan kodlar ve temalar amaca uygun yorumlanarak elde edilen verilerin sonuçları incelenmiştir. Araştırmacının veri analizi yorumlarının desteklenmesi için görüşme soruları ile oluşturulan temalara göre gerekli düzenlemelere gidilmiştir. Temalar doğrultusunda elde edilen bulgular katılımcıların görüşlerinden yola çıkarak doğrudan alıntılarla sunulmuş ve yorumlanmıştır.

3.6. İnandırıcılık

Araştırmacı, bu çalışmada ortaya çıkan sonuçların inandırıcılığını artırmak amacıyla birtakım geçerlik ve güvenirlik yöntemlerini kullanmıştır. Araştırmanın güvenirliğini artırmak için ortaokul öğrencileri ile günlük çalışması ve sosyal bilgiler öğretmenleriyle görüşme yapılmadan önce katılımcılardan gerekli izinler alınmış, yapılan görüşmeler ses kaydıyla desteklenmiş ve yazılı ortama aktarılmıştır. Elde edilen veriler araştırmacı ve uzman tarafından incelenmiştir.

Araştırmanın inandırıcılığını arttırmak için her aşamada uzman değerlendirmesine başvurulmuştur. Bu doğrultuda araştırmacı süreç içerisinde belli zaman aralıklarında araştırma boyunca gerçekleştirdiği tüm çalışmaları uzman görüş ve önerileri doğrultusunda gerçekleştirmiştir.

Araştırmanın inandırıcılığını artıran bir diğer etken araştırmacının gerçekleştirdiği görüşmelere gösterdiği önem, ilgi, istek, özenle birlikte araştırma öncesi, esnası ve de sonrasında harcamış olduğu zamandır. Bu doğrultuda araştırmacı çalıştığı ortaokul öğrencileriyle süreçte gerekli önemi gösterdiğini hissettirmiş, araştırma hakkında ayrıntılı bilgi vermiş, öğrencilerin sorularını açıklayarak gerekli ilgiyi göstermiştir. Ayrıca araştırmacı görüşme yapacağı sosyal bilgiler öğretmenleri ile olumlu ilişkiler kurabilmek adına görüşme öncesi tanışarak öğretmenlerden randevu almış ve görüşme tarihini belirlemiştir. Tanışma sürecinde araştırma hakkında bilgi vermiş araştırmacıya sorulan tüm soruları ayrıntılı biçimde açıklamıştır. Yapılan görüşmelerde katılımcıların kendilerini rahat hissedecekleri ortam tercih edilmiştir. Böylelikle araştırmacı katılımcılardan aldığı bilgilerle süreci değerlendirmiştir.

Araştırmanın inandırıcılığını arttırmak için yapılan bazı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar:

- Araştırma sonucunda elde edilen veriler tez danışmanı ile birlikte gözden geçirilmiştir. Araştırmanın inandırıcılığının artırılabilmesi adına bir başka araştırmacı olarak tez danışmanı araştırmacı tarafından oluşturulan kodları gözden geçirmiş, yapılan değişikliklere ilişkin araştırmacı ile tez danışmanı gerekli karşılaştırmayı yaparak görüş birliğine varmıştır.
- Araştırmanın katılımcılarını oluşturan ortaokul öğrencileri ve sosyal bilgiler öğretmenlerine ilişkin bilgiler açık ve net bir biçimde sunulmuştur. Ayrıca araştırmaya katılmalarının kendi istekleri olduğunu belirten ‘Gönüllü Katılım Formu’ alınmıştır. Katılımcılar ile yapılan görüşmelerin ardından onların onayına sunulmuş ve doğruluğunun kontrol edilmesi sağlanmıştır.
- Araştırmanın veri kaynakları ve veri toplama araçları çeşitlendirilmiştir. Araştırmada ortaokul öğrencilerinden ve sosyal bilgiler öğretmeninden veriler elde edilerek veri kaynakları çeşitlendirilmiş; yarı yapılandırılmış görüşme, öğrenci günlüğü veri toplama araçları aracılığı ile veriler elde edilmiştir.
- Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu ve yarı yapılandırılmış görüşme analizinin güvenilirliği için uzman görüşüne başvurularak görüşme formunun nasıl oluşturulduğuna dair bilgiler sunulmuştur.
- Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinden ve sosyal bilgiler öğretmenlerinden elde edilen bulgular ‘Bulgular ve Yorum’ bölümünde doğrudan alıntılarla sunulmuştur.

3.7. Araştırma Etiği

Araştırmacı bu araştırma için, etik kurallar çerçevesinde öncesinde Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan ve İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli olan izinleri almıştır. İzinlere ilişkin belgeler EK-1 ve EK-2’de sunulmuştur. İzinler alındıktan sonra ilgili araştırmanın gerekli hazırlıklarına başlanmıştır. Araştırmacı resmî izinler ile birlikte yüz yüze görüşme yapacağı öğretmenlerin görev yaptıkları okula gittiğinde okul müdürleriyle görüşerek, araştırma hakkında kısaca bilgi vermiş ve izin belgelerini göstererek müdürlerin onaylarını almıştır. Okul müdürleri aracılığıyla yarı yapılandırılmış görüşme

yapacağı öğretmenlere ulaşmıştır. Bununla birlikte araştırmacı araştırmamanın bir diğer katılımcılarını oluşturan ortaokul öğrencilerinin öğrenim gördüğü okulda görev yaptığından okul müdürüyle görüşerek araştırma hakkında bilgi vermiş ve izin belgesini gösterip onayını almıştır. Okul müdürü aracılığıyla öğrenci velilerine “Veli İzin Formu” gönderilmiştir. Araştırma kapsamında ortaokul sekizinci sınıfa geçen öğrencilerine araştırma sürecinin öncesinde gerekli bilgilendirmeler ve katılımcının araştırmadaki rolüne ilişkin detaylı açıklamalar yapılmıştır. Bilgilendirmeden sonra araştırmaya katılan her katılımcıya araştırmaya gönüllü olarak katıldığını bildiren “Gönüllü Katılım Formu” imzalatılmıştır. Öğrenci araştırma gönüllü katılım formu EK-4’te sunulmuştur. Öğrenci velilerinden izin almak amacıyla öğrenci velisi izin formu EK-3’te yer almıştır.

Araştırma kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerine araştırma sürecinin öncesinde gerekli bilgilendirmeler ve katılımcının araştırmadaki rolüne ilişkin detaylı açıklamalar yapılmıştır. Bilgilendirmeden sonra araştırmaya katılan her katılımcıdan araştırmaya gönüllü olarak katıldığını bildiren “Gönüllü Katılım Formu” imzalatılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri için araştırma gönüllü katılım formu EK-5’te, öğretmen yarı yapılandırılmış görüşme formu ise EK-6’da sunulmuştur.

Bu araştırmada katılımcılara etik kurallar kapsamında kod isim verilmiştir. Süreç sonunda elde edilen verilerin sadece bilimsel amaçlar çerçevesinde kullanılacağı, araştırmamanın amacı dışında ya da herhangi bir araştırmada kullanılmayacağı açıkça belirtilmiştir. Katılımcıların istemeleri durumunda toplanan verileri inceleyebilecekleri, herhangi bir nedenden rahatsızlık hissedersen bu çalışmadan istedikleri zaman ayrılacakları kendilerine bildirilmiştir. Ayrıca çalışmadan ayrılmaları durumunda toplanan verilerin çalışmadan çıkarılarak imha edileceği aktarılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencileri için ilgili görüşme formunda araştırmacının iletişim bilgilerine yer verilmiş ve böylece katılımcıların araştırmacıyla iletişime geçmelerine fırsat sağlanmıştır. Araştırmacı süreçte ve görüşmeler esnasında ortaokul öğrencilerinin ve öğretmenlerin düşüncelerini etkileyecek soru ve yorumlardan kaçınmaya özen göstermiştir. Veriler doğrudan alıntılarla desteklenmiş ve alıntıların aktarılma sırasında kod isim kullanılarak açıklanmıştır. Araştırmacı; araştırmada yer alan kavramları, araştırma modelini, araştırmamanın analizlerini, yorumlarını ve sonuçlarını diğer araştırmacıların anlayabilmesi ve yorumlayabilmesi için doğru ve detaylı bir biçimde raporlaştırmaya özen göstermiştir. Araştırmacı araştırma süreci boyunca katılımcıların duygu ve düşüncelerine saygı göstererek doğru hal, tavır ve davranışlarla araştırmayı

yürütmeye dikkat etmiştir. Araştırmacı verileri sunarken etik ilkelere uygun davranmaya özen göstermiştir.

İlgili araştırmanın veri toplama ve çözümleme aşamasında verilere sadık kalma ilkesi gözetilmiş, gerçeğe uygun olmayan anlatımdan kaçınılmıştır. Bununla birlikte yayımlanmış eserlere yapılan atıflar, sayfa numarasıyla birlikte belirtilmiş ve kaynakçada sunulmuştur.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma sürecinde elde edilen verilerin analiz edilmesiyle oluşturulan bulgular sunulmaktadır. Bulgular ortaokul öğrencilerinin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaz tatillerinin sosyal bilgiler eğitimi ile ilgisine dair deneyim, uygulama ve görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bulgular iki temel başlıktan oluşmaktadır. Bunlardan ilki; “Ortaokul Öğrencilerinin Yaz Tatillerinde Yaptıkları Etkinlikler” biçimindedir. İkincisi “Yaz Tatillerinde Sosyal Bilgiler Eğitimine İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri” olarak aktarılmıştır. Birinci temel başlık ortaokul öğrencilerinin yaşantılarını, ikinci temel başlık ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini kapsamaktadır.

Birinci temel başlıkta yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimine ilişkin ortaokul öğrencilerinin yaz tatillerinde yaptıkları etkinlikleri ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla ortaokul öğrencilerinin yaşantılarını öğrenmek günlük tutturma yoluyla gerçekleşmiş ve betimlenmiştir.

İkinci temel başlıkta yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimine ilişkin öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu kapsamdaki ilk bulgu; “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaz Tatillerinden Yararlanma Durumları” biçimindedir. İkinci bulgu; “Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yaz Tatillerinden Yararlanmaya Yönelik Etkinliklere İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri” dir. Üçüncü bulgu; “Sosyal Bilgiler Eğitimi Gerçekleştirmede Yaz Tatillerinden Yararlanmaya Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sorunlar” başlığı altında sunulmuştur. Dördüncü bulgu; “Sosyal Bilgiler Dersinde Yaz Tatillerinden Yararlanmaya Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Önerileri” dir.

4.1. Ortaokul Öğrencilerinin Yaz Tatillerinde Yaptıkları Etkinlikler

Araştırmanın bu bölümünde öğrenci günlüklerine göre ortaokul öğrencilerinin yaz tatillerinde günlük yaşam içinde yaptıkları etkinlikler ile ilgili bulgular yer almaktadır.

Öğrenciler yaz tatillerinde yaptıkları etkinlikleri “Aile büyüklerini ziyaret etme”, “Kitap ve dergi okuma”, “Güncel olayları takip etme”, “Dini ve milli bayramları kutlama”, “Film/Dizi/Belgesel programları izleme”, “Tasarruf ve birikim yapma”, “Aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme”, “Özel gün kutlamalarına katılma”, “Tarihi ve turistik yerleri gezme”, “Farklı bölgelerde yer alan illeri gezme” olarak

sıralamışlardır. Bununla beraber “Komşularla birlikte etkinlik yapma”, “Spor çalışmalarına gitme”, “Sanat kurslarına katılma”, “Tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekme”, “Hayvan besleme”, “Bitki yetiştirme”, “Markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş yapmaya gitme”, “Yabancı arkadaş edinme”, “Proje yapma”, “Araştırma yapma”, “Sosyal bilgiler/İnkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma” biçimindedir. Ortaokul öğrencilerinin yaz tatilinde gerçekleştirdikleri etkinlikler aşağıda Tablo 4.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1. Ortaokul öğrencilerinin yaz tatillerinde yaptıkları etkinlikler

Ortaokul Öğrencilerinin Yaz Tatillerinde Yaptıkları Etkinlikler
Film/Dizi/Belgesel programları izleme
Spor çalışmalarına gitme
Aile büyüklerini ziyaret etme
Aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme
Kitap okuma
Markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş yapmaya gitme
Özel gün kutlamalarına katılma
Tarihi ve turistik yerleri gezme
Farklı bölgelerde yer alan illeri gezme
Sosyal bilgiler/İnkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma
Komşularla birlikte etkinlik yapma
Tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekme
Yeni arkadaş edinme
Hayvan besleme
Bitki yetiştirme
Dini ve milli bayramları kutlama
Araştırma yapma
Güncel olayları takip etme
Tasarruf ve birikim yapma
Proje yapma
Mezar ziyareti
Sanat kurslarına katılma

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri ortaokul öğrencilerine göre film/dizi/belgesel programları izleme olarak açıklanmıştır. Öğrenci Fatima film/dizi/belgesel programları izleme ile ilgili olarak yaşantısını “Yabancı bir dizi izledim, dilimi geliştirmek için (Öğrenci Günlüğü (ÖGG, 10.07.2022).” olarak aktarmıştır. Fatima yaz tatilinde dizi izlediği gündeki anısını “Bugün kendime bir tost yapıp yanında içeceğimle açtım dizimi izledim (ÖGG, 11.07.2022).” biçiminde ifade etmiştir. Fatima “Sabah erkenden uyanmışım, bu yüzden

aile bireylerimin uyanmasını beklerken açtım bir dizi, biraz izledim (ÖGG, 31.07.2022).” olarak günlüğüne sabah erken kalktığını aile üyelerinin uyanmasını beklerken dizi izlediğini belirtmiştir. Yaz tatilinde Fatima dizi izlerken kedisine yelek örüp giydirdiğini “Bugün dizimi izlerken bir yandan da kedime yelek örmeye başladım ve bitirdim, yeleği giydirdim (ÖGG, 03.08.2022).” sözleriyle aktarmıştır. Film/dizi/belgesel programları izleme ile ilgili olarak Fatima “Kahvaltıdan sonra ailecek bir dizi izledik. Sonra bir de belgesel açtık. Özellikle babamla tarih konuşmayı sevdiğimiz için baya eğlenceli geçti bizim için (ÖGG, 12.08.2022).” cümleleriyle ailesiyle belgesel izlediğini aktarmıştır.

Öğrenci Zehra yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden film/dizi/belgesel programları izleme ile ilgili olarak yaşantısını “Akşam yemeğimin ardından televizyonda dizimi izlemeye başladım, uyku gelince kapattım (ÖGG, 22.07.2022).” biçiminde açıklamıştır. Zehra ailesiyle film izlediğini “Sabah kahvaltımız hazırlandı, yedik ve ailece film izledik (ÖGG, 28.07.2022).” olarak aktarmıştır. Yaz tatilinde Zehra kuzenleriyle dizi izlediğini “Kuzenimle beraber abur cubur aldık ve dizi izlemeye koyulduk, baya eğlendik (ÖGG, 05.08.2022).” biçiminde ifade etmiştir. Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden film/dizi/belgesel programları izlemeye ilişkin öğrenci Melek günlüğünde yaşantısını “Ablamlarda kahvaltımızı yaptıktan sonra, onlar kahve içerken ben de atıştırmalık bir şeyler hazırlayıp bir dizi açıp izledim (ÖGG, 25.07.2022).” biçiminde dile getirmiştir.

Öğrenci Nehir film/dizi/belgesel programları izleme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde, “Hava sıcak olduğu için arkadaşım ile dışarı çıkmak yerine öğle yemeği eşliğinde bir film izlemeyi tercih ettik. Filmin günlük hayatımıza etkisini konuştuk (ÖGG, 19.07.2022).” biçiminde anlatmıştır. Yaz tatilinde Nehir arkadaşlarıyla dizi izlediğini “Sessiz sinema oynamaktan sıkılınca arkadaşlarla kendimiz için mısır patlatıp, dizi izledik (ÖGG, 28.07.2022).” cümleleriyle açıklamıştır. Nehir “Bugün arkadaşlarla bilimkurgu teması olan bir film izledik, bu esnada öğle yemeğimizi de film izlerken yedik, keyifli bir vakit geçirdik (ÖGG, 10.08.2022).” diyerek bilimkurgu temalı film izlediğini yansıtmıştır. Öğrenci Kader konu ile ilgili yaşantısını günlüğünde “Akşam annemle mısır patlatıp konusu zamanın önemi ile ilgili bir film izledik (ÖGG, 01.07.2022).” olarak belirtmiştir. Kader ailesiyle dizi izlediğini “Ailece akşam yemeğimizi yedikten hemen sonra televizyonda dizi izledik (ÖGG, 08.07.2022).”

biçiminde açıklamıştır. Yaz tatilinde Kader “Bugün ailece akşam seansında sinemada bir korku filmi izledik, çok beğendik. Filmin üzerinde bol bol konuştuk, eğlenceliydi (ÖGG, 26.07.2022).” sinemada korku filmi izleyip beğendiğini sözleriyle anlatmıştır. Film/dizi/belgesel programları izleme ile ilgili olarak Kader yaşantısını “Kuzenlerimle birlikte çay demleyip, ailecek önce bir dizi izledik, ardından ilgimizi çeken bir belgesel programına denk geldik ve izleyip üzerine konuştuk (ÖGG, 14.08.2022).” biçiminde aktarmıştır.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden film/dizi/belgesel programları izlemeye ilişkin öğrenci Ecrin günlüğünde yaşantısını “Bugün zamanımı etkili geçirmek için bir dizi açıp izledim ve keyif aldım (ÖGG, 18.08.2022).” olarak belirtmiştir. Ecrin yolculuk yaparken film izlediğini “Yolculuk esnasında arabada giderken bir film açıp izledim (ÖGG, 25.08.2022).” olarak aktarmıştır. Öğrenci Havar film/dizi/belgesel programları izlemeye ilişkin günlüğünde yaşantısını “Bugün araştırma yaptığım ünlü bir kişinin filmini izledim ve satranç oynamaya ilğim biraz daha arttı (ÖGG, 31.07.2022).” biçiminde anlatmıştır. Havar yaz tatilinde ilgi çekici bir film izlediğini “Yıldızlararası diye bir film izledim, filmin hikâyesi bana çok dokundu ve oldukça sürükleyiciydi (ÖGG, 12.08.2022).” sözleriyle aktarmıştır. Havar bu konuyla ilgili yaşantısını günlüğüne “İlkel bir adamın hikâyesini anlatan bir dizi buldum ve izlemeye başladım (ÖGG, 15.08.2022).” olarak ifade etmiştir. Film/dizi/belgesel programları izleme ile ilgili olarak Havar kitabını da okuduğu filmi izleyip beğendiğini günlüğünde “Dünyanın Merkezine Yolculuk adında bir film izledim, bu filmin kitabı da vardı ve okumuştum. Filmini de merak edince izledim ve beğendim (ÖGG, 23.08.2022).” biçiminde ifade etmiştir.

Öğrenci Zeynep film/dizi/belgesel programları izleme ile ilgili yaşantısını “Akşam yemeğimizi yedikten sonra ailecek bir film izledik (ÖGG, 20.07.2022).” biçiminde aktarmıştır. Zeynep kuzeniyle film izlediğini “Kuzenimle birlikte film izledik ve çok beğendik. Filmin konusu hoşumuza gitti ve komik bulduk (ÖGG, 26.07.2022).” olarak belirtmiştir. Yaz tatilinde Zeynep sosyal bilgiler dersinde ele alınan aile sevgisi ile ilgili olarak yaşantısını “Öğleye doğru televizyonda bir dizi vardı, konusu aile yaşamının önemi ile ilgiliydi, onu izledim (ÖGG, 13.08.2022).” sözleriyle ifade etmiştir. Öğrenci Sümeyye film/dizi/belgesel programları izleme ile ilgili yaşantısını günlüğünde “Günün bir rutini gibi oluyor bazen ailece fırsat buldukça bir film izleyip,

bizde bıraktığı izlenimle ilgili konuşuyoruz. Bugün de bir film izledik (ÖGG, 01.07.2022).” biçiminde aktarmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde dokuz kişinin film/dizi/belgesel programları izleme ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Film/dizi/belgesel programları bir eğitim aracı olarak kullanılabilmekte, öğrenilmesi amaçlanan konunun görsel ve işitsel bakımdan erişilebilir hale getirilmesine olanak sağlayabilmektedir. Bu nedenle ilgili türleriyle film/dizi/belgesel programları sosyal bilgiler derslerinde kullanılabilecek güncel kaynaklar arasında yer almaktadır. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını ifade etmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden bir diğeri ortaokul öğrencilerine göre spor çalışmalarına gitme biçiminde ifade edilmiştir. Öğrenci Fatima spor çalışmalarına gitme ile ilgili olarak günlüğünde yaşantısını “Bugün sporumu arkadaşlarımla önce voleybol oynayarak, sonrasında mahalledeki tüm arkadaşlarla parka gidip futbol oynayarak yaptım. Bunu alışkanlık haline getirdik ve spor çalışmamız gayet verimli oluyor (ÖGG, 10.07.2022).” olarak belirtmiştir. Fatima spor çalışmalarına ilişkin yaşantısını “Bugün sabah futbol antrenmanım vardı ve maç yapıldı. Üç tane gol attım. Akşam ise arkadaşlarımla dışarda voleybol oynadım (ÖGG, 08.08.2022).” biçiminde aktarmıştır. Öğrenci Zehra spor çalışmalarına gitme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Bugün dedemin havuzunda kuzenimle beraber yüzdük. Sabah yüzmeye başladık yorulduğumuzda ara verip yemekler yiyip tekrar yüzdük derken akşama kadar yüzmüşüz. Spor etkinliğimizi fazlasıyla yaptık akşam eve gider gitmez uyuyakaldım (ÖGG, 27.07.2022).” biçiminde dile getirmiştir.

Öğrenci Melek spor çalışmalarına gitme ile ilgili olarak yaşantısını “Sabah uyandım ve günün sporu olarak denize yüzmeye gittim, kendimi kaptırmışım, çok fazla yüzdüğümü fark ettim (ÖGG, 28.07.2022).” olarak açıklamıştır. Melek yüzmeye gittiği yaşantısını “Akşam denize yüzmeye gittik. Su çok güzeldi, yüzmek iyi geldi (ÖGG, 09.08.2022).” biçiminde aktarmıştır. Yaz tatilinde Melek spor çalışmalarından yürüyüş yaptığını günlüğünde “Bugün akşama doğru yürüyüşe çıktım, biraz yürüyüşümü yaptıktan sonra eve geçtim (ÖGG, 29.08.2022).” olarak ifade etmiştir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden spor çalışmalarına gitme ile ilgili olarak, öğrenci Nehir günlüğünde “Bugün kalabalık bir grup şeklinde denize yüzmeye gittik (ÖGG, 10.07.2022).” biçiminde aktarmıştır. Nehir

tenis oynadıklarını ise “Akşama doğru annem ve arkadaşım ve de annesiyle dışarda tenis oynadık, çok iyi bir spor müsabakasıydı, annem oldukça yetenekliydi (ÖGG, 17.07.2022).” olarak anlatmıştır. Yaz tatilinde Nehir yürüyüş yaptığını günlüğünde “Bugünkü sporum arkadaşlarımla birlikte yürüyüşe çıkmaktı, bunu iki günde bir yapmaya çalışıyoruz (ÖGG, 07.08.2022).” biçiminde aktarmıştır. Öğrenci Kader spor çalışmalarına gitme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Bugün akşama doğru arkadaşlarımla iki saat kadar voleybol oynadık, çok yorulmuşum. Spor yapmak adına bu durum bizim günlük alışkanlığımız oldu. İşimiz olmadığı sürece spora vakit ayırmaya karar verdik (ÖGG, 03.07.2022).” olarak belirtmiştir. Kader spor çalışması etkinliği için bisiklet sürdüğünü “Bugünkü sporum bisiklet sürmekti, zevkliydi (ÖGG, 16.07.2022).” biçiminde yansıtmıştır. Kader yürüyüşe çıktığı yaşantısını “Akşama doğru yürüyüş yoluna geçerek annemle yürüyüş yaptık (ÖGG, 31.07.2022).” olarak ifade etmiştir. Yaz tatilinde Kader spor çalışmaları ile ilgili olan yaşantısını “Sabah kahvaltıdan sonra yürüyüşe çıktık. Akşam ise havuza geçerek yüzmeye gittik. Günlük spor kotamı fazlasıyla doldurmuştum (ÖGG, 07.08.2022).” olarak paylaşmıştır.

Öğrenci Ecrin spor çalışmalarına gitme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Yazlığımızda sporum ya denize girmek ya sahilde yürüyüş yapmak oluyor. Bazen ikisini bir yapabiliyorum. Bugün de denizde bir hayli yüzdüm. Sonra babamla sahilde yürüyüş yaptık (ÖGG, 18.07.2022).” biçiminde aktarmıştır. Öğrenci Havar spor çalışmalarına gitme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Bugün yaz kursunda spor çalışması olarak her teneffüs futbol oynadık ve bu bizim günlük rutinimiz oldu (ÖGG, 20.07.2022).” biçiminde ifade etmiştir. Öğrenci Zeynep spor çalışmalarına gitme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Akşam olunca annem, kuzenim, teyzem ve kardeşimle her zaman yaptığımız şeyi yapıp yürüyüşe çıktık. Bizim günlük sporumuz buydu. Bana akşamları yürümek çok iyi geliyor, iyi hissediyorum. Bugün de böyle geçti akşamım (ÖGG, 18.07.2022).” biçiminde ifade etmiştir. Zeynep arkadaşlarıyla voleybol oynadığı anısını “Bugün akşama doğru arkadaşlarımla voleybol oynayarak vakit geçirdik (ÖGG, 07.08.2022).” olarak aktarmıştır.

Öğrenci Sümeyye spor çalışmalarına gitme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Bugün okulda arkadaşlarla voleybol oynadık. Voleybol oynamak benim hobim ve fırsat buldukça oynuyorum (ÖGG, 25.07.2022).” olarak dile getirmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde dokuz kişinin spor çalışmalarına gitme ile ilgili ifadeleri olduğu

görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde spor ve boş zaman etkinlikleri, çocuklarda sporu ve boş zaman değerlendirme etkinliklerini yaşamlarının bir parçası hâline getirmelerinde sporu özendirme ve boş zaman değerlendirme alışkanlığı kazandırmak bakımından önemlidir. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını aktarmışlardır.

Yaz tatillerinde ortaokul öğrencilerinin günlük yaşam içinde gerçekleştirdiği etkinliklerden biri aile büyüklerini ziyaret etmedir. Öğrenci Sümeyye aile büyüklerini ziyaret etme ile ilgili olarak yaşantısını “Bugün Üsküdar’da oturan yengemlere ziyarete gittik. Ulaşım olarak Marmaray’ı kullandık. Görüşmeyeli dört yıl olmuş. Hep birlikte yemekler yedik, sohbet ettik ve dışarı çıkıp gezmeye gittik, çay bahçesinde oturup sohbetimize devam ettik (ÖGG, 11.07.2022)” olarak aktarmıştır. Araştırma kapsamında yer alan öğrenci Zeynep aile büyüklerini ziyaret etmeye ilişkin yaşantısını günlüğünde şu biçimde ifade etmiştir:

Bugün dedeme gitmek için hazırlandık. Dedem Silivri’de oturduğu için beş araç değiştirmemiz gerekti. Dedemle sohbet ettik, birlikte yemek yedik. Kardeşimle denize girmek için hazırlandık, burada olduğum için mutluyum, sahilde dinlenme fırsatım da olacak. Üstelik hava da çok sıcak, deniz bize iyi geldi. Denizi izlemek bile bana keyifli geldi. Akşam ziyaretimizin ardından tekrar aynı yolu eve geri dönmek için hazırlandık (ÖGG, 08.07.2022).

Öğrenci Havar yaz tatillerinde gerçekleştirdiği büyüklerini ziyaret etme ile ilgili olarak yaşantısını “Bugün çok eğlenceli geçti, çünkü Bağcılar’da oturan kuzenlerimi ziyaret ettik, çok keyifli bir gün geçirdik (ÖGG, 07.08.2022).” olarak günlüğüne yazmıştır. Öğrenci Ecrin günlüğünde deneyimini “Anneannemin sağlık durumu için İnegöl’e gitmemiz gerekti. Dört saatlik yolcuğun ardından teyzemlere geçtik. Anneannemin sağlık durumu bir hayli kötü olduğu için başında sürekli dualar okunuyordu (ÖGG, 12.08.2022).” olarak aktarmıştır. Ecrin bu konudaki etkinliğini günlüğünde başka bir gün “Bugün babaannemlere ziyarete gittik, sohbet ettik. Halamla yemekler yapıldı. Güzel bir gündü (ÖGG, 20.08.2022).” biçiminde açıklamıştır. Öğrenci Kader aile büyüklerine ziyaret etmeye ilişkin bir yaşantısını “Babamın halasına ziyarete gittik, kuzenlerimle oyunlar oynadım. Yemekler hazırlandı, hep birlikte vakit geçirdik (ÖGG, 10.07.2022).” biçiminde aktarmıştır. Kader yaz tatilinde bu konudaki görüşünü bir başka gün günlüğünde “Bugün dayımlara kahvaltıya gittik, teyzemleri de çağırdık. Ailecek keyifli bir gün geçirdik (ÖGG, 11.07.2022).” biçiminde anlatmıştır. Kader yaz tatillerinde aile büyüklerine ziyaret edilebileceğine ilişkin bir yaşantısını şu

sözlerle dile getirmiştir: “Yengemlerin yanına yardım etmek amacıyla ve bir süre kalmaya ziyaretlerine gittik. Kuzenlerimle vakit geçirirken akşam amcam gelince köye gidip sohbet ettik (ÖGG, 12.08.2022).”

Aile büyüklerini ziyaret etme ile ilgili olarak yaşantısını Nehir günlüğünde şu biçimde aktarmıştır: “Bugün anneannemlerdeyim. Ona ziyaret amacıyla geldik ve öğle yemeğini de burada yedik. Ben anneannemde biraz temizlik yaptım, yaşları yüzünden temizlikte zorlanıyor ve çok sık yapamıyor diye (ÖGG, 15.07.2022).” Nehir yaz tatilinde bir başka gün sosyal bilgiler eğitimi içinde yer alan aile büyüklerini ziyaret ile ilgili yaşantısını “Bugün kahvaltıdan sonra annemin halasını ziyarete gittik. Orada meyve suyum içerken konuşulanları dinledim ve sohbete katıldım (ÖGG, 31.07.2022).” biçiminde yansıtmıştır.

Öğrenci Melek yaz tatillerinde aile büyüklerini ziyaret etme ile ilgili olarak yaşantısını “Bu sabah kahvaltıdan sonra teyzemleri ziyarete gittik annemle birlikte (ÖGG, 04.08.2022).” olarak aktarmıştır. Melek babaannesine yardımcı olmaya çalıştığını “Babaanneme ziyarete gittik. Kuzenimle fark ettik ki babaannemin ilacı bitmiş ve almaya gidemiyor, hemen eczaneden ilacını alıp geldik, sohbet ettik (ÖGG, 06.08.2022)” biçiminde dile getirmiştir. Yaz tatilinde Melek, anneannesini ziyaret ettiğini “Bugün ablamlara geçmeden önce anneannemin mezarını ziyaret ettik (ÖGG, 07.08.2022).” olarak anlatmıştır. Melek aile büyüklerini ziyaret için hazırlandığı günün sürecinde “Bu sabah kahvaltı için teyzemlere geçtik ve güzel bir kahvaltı taptık. Ardından dedemin kardeşine ziyarete gitmek için hazırlandık. Orada akşam yemeği yendi, sohbetler edildi (ÖGG, 30.08.2022).” olarak açıklamıştır.

Öğrenci Zehra konuya ilişkin etkinliğini “Sevgili günlük bugün annem ve teyzemle yengemlere ziyarete gittik. Benim yaşında kızları vardı. Fatma ve Gülsüm’le vakit geçirdim, birlikte yemek yedik (ÖGG, 24.07.2022).” biçiminde açıklamıştır.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde sekiz kişinin aile büyüklerini ziyaret etme ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde ailenin önemine, ailenin toplumda nasıl görüldüğüne, sosyal yaşamdaki yerine özellikle geçmiş kültür ile dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla aile büyüklerini ziyaret gelenek ve göreneklerdenendir. Öğrenci yaşamından yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler yaşantılarını ifade etmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden bir diğeri ortaokul öğrencilerine göre aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme şeklinde

ifade edilmiştir. Öğrenci Sümeyye aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Bugün arife günü olduğu için gün içinde anneme temizlikte akşam ise babama alışverişte yardım ettim. Bayram alışverişimizi beraber yaptık (ÖGG, 08.07.2022).” biçiminde aktarmıştır. Sümeyye yaz tatilinde kardeşinin sünneti için yaptığı yardımı “Yarın kardeşim sünnet olacağı için evde birtakım hazırlıklar yapıldı ve ben de yardım ettim (ÖGG, 28.07.2022).” sözleriyle belirtmiştir. Sümeyye kardeşine yardımcı olduğunu günlüğünde “Kardeşim eve geldiği ve yardıma ihtiyacı olan her aşamada ben isteklerini yerine getirdim, o dinlendi ve biraz ağrısı olduğu için onu kontrol ederek geçiyor gün (ÖGG, 29-30.07.2022).” olarak anlatmıştır. Aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme ile ilgili olarak arkadaşına yardım ettiği anısını “Bugün okulda arkadaşımın karnı ağrımaya başladı, zor durumda olduğu için ben ona eve kadar eşlik edip annesine teslim etmede yardım ettim ve durumuna çok üzuldüm (ÖGG, 03.08.2022).” biçiminde paylaşmıştır.

Öğrenci Zeynep aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme ile ilgili olarak yaşantısını “Annem çalıştığı için evi toplayıp düzenleme, bazen yemek yapma gibi şeylerle anneme yardımcı olmaya çalışıyorum. Bugün kardeşimi aldıktan sonra her zamanki gibi evi topladım (ÖGG, 19.07.2022).” olarak açıklamıştır. Öğrenci Havar yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme ile ilgili olarak yaşantısını “Kuzenlerimle evi biraz dağıtmış olduğumuzdan anneme yardım etmek için evi topladım, düzenledim (ÖGG, 23.08.2022).” biçiminde belirtmiştir. Havar arkadaşına yardım ettiği yaşantısını “Bugün bir arkadaşıma online ortamda bir kursa nasıl başvuru yapılır onu öğrettim, yardımda bulundum. Bir kursa kayıt olması için birlikte hareket ettik ve başvurusunu yaptık (ÖGG, 30.08.2022).” sözleriyle ifade etmiştir.

Öğrenci Ecrin aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Evden taşınma sürecinde olduğumuz için evde aileme eşyalarımızı kolilemede, düzenlemede, toplamada yardımcı oldum (ÖGG, 21.08.2022).” biçiminde yansıtmıştır. Öğrenci Kader aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etmeye ilişkin deneyimini günlüğünün bazı tarihlerinde şöyle açıklamıştır: “Arkadaşımın evinden geldikten sonra anneme evi toplamasında yardımcı oldum (ÖGG, 06.07.2022).” Yaz tatilinde Kader kurban bayramında yaptıklarını “Kurban paylarını ayarladılar, ben kasaptan etleri çektirmeye gidip geldikten sonra herkese bir pay şeklinde ihtiyaç sahiplerine et dağıttım (ÖGG, 09.07.2022).” cümleleriyle aktarmıştır. Kader yengesinin

kendisine öğrettiği süt sağmadan, yoğurt ve yağ yapma ile ilgili yaşantısını şu biçimde anlatmıştır:

Sabah yengemin süt sağmasına yardım ettim. Sonrasında dünden yapılan yoğurtla yaygı denilen bir alette ayran yaptı. Ayranın üzerinde biriken yağı alınıp soğuk suyla yağ yaparak, bir çuvala koyarak ağzını bağladı. Bu aşamalarda hem öğrendim hem yardım ettim (ÖGG, 14.08.2022).

Öğrenci Nehir aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Odamı topladım ve bulaşıkların yıkanmasında anneme yardım ettim, işimiz erkenden bitsin istedim (ÖGG, 14.07.2022).” olarak aktarmıştır. Nehir anneannesine yardım ettiğini günlüğünde “Anneannemlerde bugün temizlik yaptım. Yaşlarımdan dolayı temizlik yapmakta zorlandıkları ve sıklıkla yapamadıkları için ihtiyaçları olduğunu düşündüm (ÖGG, 15.07.2022).” sözleriyle yansıtmıştır. Yaz tatilinde Nehir kardeşinin ödevine yardımcı olup yol gösterdiği yaşantısını “Kardeşimin yaz tatili ödevinde ona yardımcı oldum, nasıl yapması gerektiği konusunda yol gösterdim (ÖGG, 29.07.2022).” olarak anlatmıştır. Aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme ile ilgili olarak Nehir, “Klasik sabah rutinimden sonra babaanneme bahçe işlerinde yardım ettim (ÖGG, 04.08.2022).” cümlesiyle babaannesine bahçe işlerinde yardımcı olduğunu aktarmıştır.

Öğrenci Melek yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme ile ilgili olarak yaşantısını “Sabah kalktıktan sonra kahvaltımı yapıp anneme ev işlerinde yardımcı oldum. Bulaşıkları yıkadım, ütü yaptım (ÖGG, 19.07.2022).” olarak açıklamıştır. Melek yaz tatilinde kuzeni ile ilacı biten babaannesine yardım etmek için eczaneye gittiğini ve ev işleri yaptığını günlüğünde “Babaannemin ilacı bitmiş, kendisi gidemeyeceği için kuzenimle ilaç almaya gittik. Döndük evi süpürdük ve yemek yapılmasına yardımcı olduk (ÖGG, 06.08.2022).” olarak aktarmıştır. Melek kuzeninin düğünündeki yardımını ve büyüklerine fındık ayıklamaya yardım ettiğini “Bugün kuzenimin düğünü yaklaştığı için davetiye dağıtımına yardım ettik. Akşam ise büyüklerime fındık ayıklamada eşlik ettim (ÖGG, 24.08.2022).” biçiminde günlüğüne yansıtmıştır. Öğrenci Fatima aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde şöyle anlatmıştır: “Bugün kahvaltıdan sonra iş yerine gidip aileme yardım ettim (ÖGG, 01.07.2022).” Fatima konuya ilişkin yaşantısını günlüğünde şu biçimde aktarmıştır:

Annem çalıştığı için günlük rutin olarak evi genelde düzenleyip temizlik yapmaya çalışıyorum. Eğer yemek hazır değilse ve yapabileceğim bir yemek olursa ben yapmaya

Çalışıyorum, annem gelince dinlensin diye. Bugün de evi topladım, akşama doğru yemek de yaptım (GG, 26.07.2022).

Ortaokul ğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler czmlendiğinde günlüklerde sekiz kişinin aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde yardımlaşma ve dayanışma değeri gereği aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme teması ile yardıma ihtiyacı olanların ihtiyaçları giderilirken yardım edenlerin de vicdani rahatlık yaşamalarına katkı getirecektir. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını aktarmışlardır.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden bir diğeri ortaokul öğrencilerine göre kitap okuma biçiminde ifade edilmiştir. Öğrenci Fatima kitap okuma ile ilgili olarak gnlğinde yaşantısını “Akşam kahve yapıp kitap okumaya başladım (GG, 01.07.2022).” biçiminde ifade etmiştir. Fatima kitap okumaya başlamasını bir başka gün şu biçimde anlatmıştır: “Sabah kalktım ve kitap okumadan önce kendime bir de kahve yaptım, kitabımı okudum (GG, 02.07.2022).” Yaz tatilinde Fatima kitap okurken zamanı fark etmeyişini “Dört saat kadar kitap okumuşum, baya sürükleyici ve sevdim (GG, 05.07.2022).” biçiminde gnlğine yansıtımıştır. Fatima kitap okuma etkinliğini “ğleden sonra bitirmem gereken kitabımı bitirdim ve yeni kitabıma başladım: Robotlar ve İmparatorluk ismi ve kitaba bayıldım. Neredeyse kitabın yarısına geldim (GG, 11.07.2022)” cümleleriyle açıklamıştır. Fatima kütüphaneye gidip okuduğu kitabı teslim sürecini ve yeni bir kitap almasını “Kitabımı alıp kütüphaneye gittim, bitirdim. Teslim ettim ve yeni bir kitap daha alarak eve döndüm (GG, 07.08.2022).” biçiminde aktarmıştır. Fatima hemen her gün kitap okuduğunu gnlğinde belirtmiştir. Öğrenci Melek kitap okuma etkinliğini gnlğinde “ay içerken ben biraz kitap okudum ve sonrasında uyumaya geçtim (GG, 26.07.2022).” olarak ifade etmiştir.

Öğrenci Nehir yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik etkinliklerden kitap okuma ile ilgili olarak yaşantısını “Kahvaltımı yaptıktan sonra öğlene kadar vaktimi kitap okuyarak geçirdim (GG, 12.07.2022).” olarak aktarmıştır. Nehir kitap okuyup dinlendiğini “Sabah komşudan geldikten sonra ben biraz kitap okudum ve dinlendim (GG, 16.07.2022).” biçiminde ifade etmiştir. Yaz tatilinde Nehir kitap okuma etkinliğini “Bugün biraz geç kalktım. Sonrasında biraz kitap okudum (GG, 29.07.2022).” olarak gnlğine yansıtımıştır. Nehir bu konuya ilişkin etkinliğini “Bugün

akşama doğru kitap okumak istedim ve yemeğe kadar baya ilerlemiş olduğumu fark ettim (ÖGG, 17.08.2022).” biçiminde açıklamıştır.

Yaz tatilinde Kader sosyal bilgiler dersinin bir disiplini olan tarihle ilgili bir kitap bitirdiğini şöyle açıklamıştır: “Tarihle ilgili bir kitap almıştım. Uyumadan önce bu kitabı okuyarak bitirdim (ÖGG, 16.07.2022).” biçiminde aktarmıştır. Öğrenci Ecrin kitap okuma yaşantısını “Kitabımı elime aldım, okudum. Sonrasında 22 tane daha okunması gereken kitabım olduğunu fark ettim ve tekrar kitap siparişi verdim. Hepsini okumaya çalışacağım (ÖGG, 03.08.2022).” olarak açıklamıştır. Havar yaz tatilinde okuduğu kitabın ilgisini çektiğini “Eski dünya ile yeni dünyayı karşılaştıran bir kitap okuyorum ve çok ilgimi çekiyor (ÖGG, 31.07.2022).” olarak anlatmıştır. Yaz tatilinde Havar okuduğu kitabın ilgisini çekerek sahnelerle ilişkin hayal kurduğunu şöyle açıklamıştır: “Kitabımı okurken hep yaptığım gibi olayları, sahneleri hayal eder, zihnimde hepsini birleştiririm. Bugün de kitap okurken aldı beni götürdü (ÖGG, 04.08.2022).” Havar kitap okuma etkinliğinde merak ettiği bilgileri not alarak araştırdığını günlüğünde “Kitabı okurken aklıma takılanları not ettim ve sonrasında tek tek bilimdeki yerini araştırdım (ÖGG, 24.08.2022).” olarak ifade etmiştir.

Sümeyye kitap okuma etkinliğini bir dinlenme aracı olarak gördüğünü günlüğünde şöyle açıklamıştır: “Benim yine dinlenme aracım kitap olunca bugün bir saat boyunca kitap okumuşum (ÖGG, 13.07.2022).”. Yaz tatilinde sosyal bilgiler dersi konulardan olan 30 Ağustos Zafer Bayramı ile ilgili Sümeyye etkinliğini kitap okuma olarak yaptığını “Günün anlam ve önemine ilişkin kitap okudum (ÖGG, 30.08.2022).” ifadesi ile açıklamıştır.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde yedi kişinin kitap okuma ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersi öğrenciye kitap okuma alışkanlığı edindirmek, bireyin kişiliğini biçimlendirme, doğru düşünme yöntemlerini geliştirme ve yeni fikirler oluşturmaya yardımcı olur. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını dile getirmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen biri markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş yapmaya gitme biçiminde açıklanmıştır. Öğrenci Sümeyye markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş yapmaya gitme ile ilgili olarak “Annemle pazar alışverişimize her gittiğimde ben annemden biraz geride yürüyorum. Yardım etmek ve olası hırsızlık olayına karşı tedbirli olmak için, bugün de

aynısını yaptım (ÖGG, 24.07.2022).” biçiminde yaşantısını açıklamıştır. Yaz tatilinde Sümeyye okul alışverişi yaptığını “Okulların açılmasına az kaldığından bugün alışveriş mağazasına okul alışverişi yapmaya gittik (ÖGG, 28.08.2022).” biçiminde dile getirmiştir. Öğrenci Zeynep markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş yapmaya gitme ile ilgili olarak günlüğünde yaşantısını “Annemle evin ihtiyaçlarını almak üzere pazara alışveriş yapmaya gittik (ÖGG, 14.08.2022).” olarak ifade etmiştir. Öğrenci Ecrin markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş yapmaya gitmeyi “Bugün kardeşimi okula yazdırmaya gittiğimizde okul alışverişi de yaptık, ayrıca eve geldiğimde de internet üzerinden kitap siparişi vererek alışveriş yaptım (ÖGG, 03.08.2022).” biçiminde aktarmıştır. Ecrin alışveriş yapmaya gidip ihtiyaçlarını aldığını günlüğünde “Bugün alışveriş merkezine gidip kendime ihtiyacım olan şeyleri aldım, gezdim (ÖGG, 04.08.2022).” olarak belirtmiştir. Yaz tatilinde Ecrin babaannesi için halasıyla yaptığı market alışverişini günlüğünde “Babaannemlerdeyken halamla evin ihtiyaçlarını almak üzere markete alışveriş yapmaya gittik (ÖGG, 20.08.2022).” olarak açıklamıştır.

Öğrenci Kader markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş yapmaya gitme ile ilgili olan yaşantısını “Arkadaşlarla alışveriş mağazasına giderek alışveriş yaptık, bayram olduğundan biraz gezdik, ihtiyaçlarımızı aldık (ÖGG, 09.07.2022).” biçiminde belirtmiştir. Kader annesiyle yaptığı market alışverişi anısını “Bugün önce alışveriş merkezine gittik annemle. Orada işimiz bitince markete uğrayarak almamız gerekenleri aldık (ÖGG, 08.08.2022).” olarak açıklamıştır. Yaz tatilinde Kader çarşıda yaptığı alışverişi günlüğünde “Kastamonu Çarşısını dolandık, gezdik bugün. Alışveriş yaptık, Osmanlı Devleti’nden kalan macun geleneği devam ediyordu, ondan da yedik (ÖGG, 22.08.2022).” biçiminde aktarmıştır.

Öğrenci Nehir markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş yapmaya gitmeyi günlüğünde “Annemle öğlen market alışverişine çıktık, baya sürdü ve çok yoruldum (ÖGG, 31.07.2022).” olarak açıklamıştır. Öğrenci Melek markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş yapmaya gitme ile ilgili olarak günlüğünde “Kuzenimle bugün alışveriş merkezine giderek alışveriş yaptık (ÖGG, 31.07.2022).” cümlesine yer vermiştir. Melek yaz tatilinde ihtiyaçlarını aldıkları market alışverişini günlüğünde “Kuzenimin nikâhından sonra market alışverişine giderek ihtiyaçlarımızı aldık (ÖGG, 09.08.2022).” olarak aktarmıştır. Öğrenci Fatima markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş yapmaya gitme ile ilgili olan yaşantısını “Babamla

benim eksiklerimi almak için alışveriş merkezine alışveriş yapmaya gittik, birkaç parça kıyafet aldım (ÖGG, 13.07.2022).” biçiminde ifade etmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde yedi kişinin markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş yapmaya gitme ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Bireyin ihtiyacı doğrultusunda sosyal bilgiler dersinde öğrendiği mal ya da hizmeti satın alma davranışı, tercihi, kullanma süreci günlük yaşamlarında markete, alışveriş merkezine ya da pazara gittiklerinde yaşantı odaklı kendilerine yardımcı olur. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını dile getirmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden bir diğeri ortaokul öğrencilerine göre özel gün kutlamalarına katılma biçiminde ifade edilmiştir. Öğrenci Melek özel gün kutlamalarına katılma ile ilgili olarak günlüğünde yaşantısını şu biçimde dile getirmiştir: “Kuzenimle akşam yemeğinin ardından dışarı çıktık. Konser var sanıp, kendimizi tanımadığımız bir düğünde bulduk. Biraz oturduk, oyun havasında oynadık. Eğlenceli vakit geçirmiş olduk (ÖGG, 29.07.2022).” Melek festivale gittiği yaşantısını günlüğünde “Akşam festival alanına gittik, orada keyifli bir sohbet ve etkinlik oldu bizler için (ÖGG, 10.08.2022).” olarak aktarmıştır. Melek yaz tatilinde kuzeninin kinasına gittiğini şöyle anlatmıştır:

Erkenden kalkıp kuzenimin kinası için hazırlıklara başladık. Kına organizasyonu kapımızın önünde olduğu için evin önüne sandalyeleri indirdik ve dizmeye başladık. Sonra yemeklerin yapılmasına yardım ettik. Oyun havası çalmaya başladı. Misafirlerle beraber kınamızı oynayarak geçirdik (ÖGG, 27.08.2022).

Özel gün kutlamalarına katılma ile ilgili olarak Melek düğün töreni sürecini “Sabah gelin kuaförden geldi. Gelin alma töreni yapıldı. Biz geleneğimiz olan kapı tutmayı eğlenceli bir halde yaptık ve paramızı aldık. Sonrasında düğün alanına gidildi ve düğünümüzü yaptık (ÖGG, 28.08.2022).” biçiminde belirtmiştir.

Öğrenci Nehir özel gün kutlamalarına katılma ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde şöyle yansıtmıştır:

Bugün kasabaya ünlü bir şarkıcı gelecek. Öğlen mini konser için hazırlanıp konser alanına gittim. Konser alanı çok kalabalıktı. İlk önce halk oyunları oynandı ve türküler çalındı. Sonra pop müziğe geçiş yapıldı. Konser akşam bitti. Eğlenceli ve bol etkinliği olan bir festival gibi bir organizasyon oldu (ÖGG, 02.08.2022).

Öğrenci Kader yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden özel gün kutlamalarına katılma ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde

“Akşam ailece konsere gittik. Biraz burada vakit geçirip lunapark alanına gittik. Eğlenceli bir kutlama akşamı oldu bizim için (ÖGG, 20.08.2022).” olarak aktarmıştır. Kader festival aracılığıyla konsere gittiğini günlüğünde “Bir festival aracılığıyla gelen Haluk Levent’i dinlemeye gittik. Keyifli bir akşamdı. Konseri beğendik. Konserin ardından yedi dakikalık havai fişek gösterisi oldu ve onu izledik (ÖGG, 22.08.2022).” olarak paylaşmıştır.

Öğrenci Ecrin özel gün kutlamalarına katılmaya ilişkin yaşantısını “Bugün benim doğum günüm ve oldukça heyecanlıyım. Doğum günümü kutlamak için Beylikdüzü ilçesine gittik. Doğum günü kutlaması hazırlanmış bana ve beni mutlu ettiler (ÖGG, 15.08.2022)” biçiminde günlüğüne yansıtmıştır. Ecrin konsere gittiğini “Akşam Madrigal konserine gittim ve gittiğim en iyi konser oldu. Çok güzel bir akşam geçirdim konserde (ÖGG, 30.08.2022).” olarak aktarmıştır. Öğrenci Zeynep özel gün kutlamalarına katılma ile ilgili olarak yaşantısını “Bugün bir akrabamızın düğününe gittik, güzelce eğlendik (ÖGG, 30.07.2022).” biçiminde yansıtmıştır. Öğrenci Sümeyye özel gün kutlamalarına katılma ile ilgili olarak yaşantısını “Bugün kardeşimin sünnet töreni yapılacaktı ve buna hazırlandık. Sabah erkenden kalkıp evi bir güzel topladık ve kirvemizi aradık. Annem, babam ve erkek kardeşim hastaneye gitti ve kardeşim sünnet oldu (ÖGG, 29.07.2022).” biçiminde aktarmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde altı kişinin özel gün kutlamalarına katılma ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinin etkin vatandaş yetiştirmeyi ve kültür aktarımını özel gün kutlamaları aracılığıyla aktarma olanağı vardır. Öğrenciler özel gün kutlamaları ile bir araya gelen bireylerle sosyal olarak birlikte olma davranışı gerçekleştirir. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını belirtmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden bir başkası ortaokul öğrencilerine göre tarihi ve turistik yerleri gezme olarak ifade edilmiştir. Öğrenci Sümeyye sosyal bilgiler dersinde öğrendiği tarihi ve turistik yerler ile ilgili gezisini günlüğünde şöyle açıklamıştır:

Yengemlerle Çamlıca Tepe’sine gittik. Ben buranın tarihi geçmişini derste öğrenmiş ayrıca da buraya gelmeden araştırmıştım. Tarihi boyunca Aşıklar tepesi olarak anılmış, Osmanlı padişahlarından IV. Murad burayı çok sevdiği için, Bağ-ı Cihan Kasrını inşa ettirmiş diye görmüştüm. O yüzden burada geçirdiğim zaman çok kıymetli (ÖGG, 11.07.2022).

Sümeyye yaz tatilinde kardeşinin doğum gününde piknik yaptıklarını “Bugün erkek kardeşimin doğum günü. Piknik yapmaya ve tarihi alana giderek burada kutlamaya karar verdik, piknik için hazırlanıp, çıktık. Topkapı Parkına gittik, en son pasta kestik. Çok eğlenceli bir gündü (ÖGG, 17.07.2022).” olarak aktarmıştır. Sümeyye sosyal bilgiler dersinde öğrendiği tarihi yerleri yerinde gördüğü yaşantısını şöyle anlatmıştır: “Bugün Sultanahmet’e tarihi yerlere gittik arkadaşlarımla ve öğretmenimle. Tarihi yerleri tek tek gezdik. Sultanahmet Caminin içine girip inceleme yaptık. Sarnıçlara geçtik, inceledik. Gülhane Parkında oyunlar oynadık, piknik yaptık, sohbet ettik. Çok eğlendim (ÖGG, 22.08.2022).”

Öğrenci Zeynep etkinliklerden tarihi ve turistik yerleri gezmeye ilişkin olarak yaşantısını günlüğünde “Bugün Sürmene gezisi yaptık. Turistik yerlerinde vakit geçirdik. Bu kasabanın en meşhur pidesinde pidelerimizi yedik, pidelerin tadı her zamanki gibi mükemmeldi. Gün boyunca çok eğlendim (ÖGG, 12.07.2022).” biçiminde ifade etmiştir. Öğrenci Ecrin yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden tarihi ve turistik yerleri gezme ile ilgili olarak yaşantısını “Bugün tatilimizi geçirmek üzere Balıkesir’in Paşalimanı Adasına tatil evimize gittik. Beş saat süren bir yolculuğun ardından turistik bölgemize kavuştuk (ÖGG, 16.07.2022).” olarak aktarmıştır. Öğrenci Kader tarihi ve turistik yerleri gezme ile ilgili olarak yaşantısını şöyle açıklamıştır:

Bugün annem, kardeşim, ben ve annemin arkadaşıyla önce Şehitlik’e gittik. Oradan Eminönü’ne gittik, biraz orada vakit geçirdikten sonra bir başka turistik ve kalabalık olan Beşiktaş’a geçtik. Burada Yıldız Parkı’nın içinde hem dinlendik hem oyun oynadık hem Osmanlı’dan kalan tarihi köşkleri ziyaret ettik. Ardından Sultanahmet’e geçtik, buraya ziyaret çok fazlaydı. Biz ibadetimizi de yaptıktan sonra evin yolunu tuttuk (ÖGG, 15.07.2022).

Kader yaz tatilinde tarihi ve turistik yerleri gezdiğini günlüğünde “Bugün ana okuldan öğretmenimle Arnavutluk’a tatile gittik. Bir hafta burada vakit geçireceğiz. Vapurla geldik, kiralanan evimize yerleştik ve hocam bize buranın turistik ve tarihi yerlerini gezdirdi (ÖGG, 06.08.2022).” olarak yansıtmıştır.

Öğrenci Nehir yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden tarihi ve turistik yerleri gezme ile ilgili olarak yaşantısını “Bugün Yunanistan’da turistlerin de uğradığı bir denize gittik. Kalabalıktık; amcamlar, kuzenlerim, biz. Denizde yüzdük, kuzenlerimle sahilde deniz kabuğu topladık, orayı gezdik (ÖGG, 10.07.2022).” olarak aktarmıştır. Öğrenci Melek tarihi ve turistik yerleri

gezme ile ilgili olarak yaşantısını “Bugün herkesin uğrak yeri olan Arsin’in sahilinde semaver keyfi yaptık (ÖGG, 24.07.2022).” olarak açıklamıştır.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde altı kişinin tarihi ve turistik yerleri gezme ile ilgili ifadeleri olduğu görölmektedir. Sosyal bilgiler dersinde tarihi ve turistik yerleri gezmenin bilinci ile öğrenci geçmiş olayların neden sonuç ilişkisini kuracak empati yeteneği kazanacaktır. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını belirtmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinlikler arasında farklı bölgelerde yer alan illeri gezme de yer almıştır. Öğrenci Zehra farklı bölgelerde yer alan illeri gezme ile ilgili olarak yaşantısını “Annemle memleketimize gelmiştik, biraz burada dedemlerin evinde kalacağız (ÖGG, 21.07.2022).” biçimde günlüğünde dile getirmiştir. Öğrenci Melek farklı bölgelerde yer alan illeri gezme ile ilgili olarak günlüğünün bazı tarihlerindeki yaşantısını “Bugün ablamlarla Trabzon’da Cazılar Deresine gittik. Üç gün önce geldiğimiz Trabzon’da şehrin İstanbul’a göre sakin oluşundan bir hayli mutluyduk. Buraları gezeceğiz annemle (ÖGG, 25.07.2022).” olarak yansıtmıştır. Melek “Bugün sabah erkenden kalkıp Giresun yoluna düştük, Giresun’un bir köyüne, deresine, şalesine gidip gezdik (ÖGG, 30.07.2022).” şeklinde ilgili anısını ifade etmiştir. Yaz tatilinde Melek Ordu’yu gezdiklerine ilişkin yaşantısını “Ablamlardan ayrılıp babaannelere gitmek üzere Ordu’ya geçtik annemle. Burada biraz kalıp şehri gezmeye başladık (ÖGG, 02.08.2022).” olarak açıklamıştır.

Öğrenci Nehir farklı bölgelerde yer alan illeri gezme ile ilgili olarak yaşantısını “Bugün Yunanistan’a gidip oradaki denize de gireceğimiz yeri gezme fırsatımız oldu (ÖGG, 10.07.2022).” olarak aktarmıştır. Öğrenci Kader farklı bölgelerde yer alan illeri gezme ile ilgili olarak günlüğünde yaşantısını “Bugün ana okulu öğretmenim bizleri Arnavutluk illerinde gezmeye çıkardı (ÖGG, 06.08.2022).” biçiminde anlatmıştır. Kader memleketine gittiği ve gezdiği anısını “Memleketimiz Kastamonu’dayız, otobüsle geldik. Kuzenim bizi otogarda karşıladı, yaklaşık bir ay burada olacağız. Gelir gelmez şehri gezmeye başladık (ÖGG, 12.08.2022).” biçimde ifade etmiştir. Öğrenci Ecrin farklı bölgelerde yer alan illeri gezme ile ilgili olarak yaşantısını “Balıkesir’de bulunan yazlığımıza gittik, burada vakit geçirip gezeceğiz (ÖGG, 16.07.2022).” olarak günlüğüne yansıtmıştır. Yaz tatilinde Ecrin Bursa’da gezdiğine ilişkin yaşantısını “Bugün anneannem için Bursa’nın İnegöl ilçesine geldik, gelmişken şehri de gezdik

(ÖGG, 13.08.2022).” biçiminde aktarmıştır. Öğrenci Zeynep farklı bölgelerde yer alan illeri gezme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Bayram olduğu için Trabzon’a memlekete geldik. Büyüklerimizle bayramlaşmayla beraber onlarla vakit geçiriyoruz. Ayrıca şehri geziyoruz (ÖGG, 10.07.2022).” olarak belirtmiştir. Zeynep eskiden yaşadığı yere gittiğini ve gezdiğini günlünde “Bugün İnegöl’deyiz yani Bursa’da. Eskiden yaşadığımız yeri ziyarete geldik ve buraları bir iki gün içinde gezmek istiyoruz. Kahvaltımızı yaptıktan sonra gitmemiz gereken yerlere gidip şehir gezisi yaptık (ÖGG, 30.07.2022).” olarak ifade etmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde altı kişinin farklı bölgelerde yer alan illeri gezme ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Farklı bölgelerde yer alan illeri gezen öğrencide, kalıcı öğrenme, motivasyon artırma gibi kazanımlar sosyal bilgiler dersine katkı sağlayacaktır. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını belirtmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri ortaokul öğrencilerine göre sosyal bilgiler/inkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma olarak açıklanmıştır. Öğrenci Sümeyye sosyal bilgiler/inkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma ile ilgili olarak yaşantısını “Artık sekizinci öğrencisi olduğumdan kendime bir program yapıp ders çalışacağım. Kütüphaneye gideceğim. Bugün günlük rutinimi yaptıktan sonra ders çalışmaya İnkılap Tarihine çalışmakla başladım (ÖGG, 01.07.2022).” biçiminde ifade etmiştir. Öğrenci Zeynep sosyal bilgiler/inkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma ile ilgili olarak yaşantısını “Yaz kursu çok keyifli geçti. Okuldan geldikten sonra biraz da İnkılap Tarihine çalıştım (ÖGG, 27.07.2022).” biçiminde aktarmıştır. Öğrenci Havar sosyal bilgiler/inkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma ile ilgili olarak yaşantısını “Öğleden sonra evde ders çalıştım, İnkılap tarihi konularını gözden geçirdim (ÖGG, 09.08.2022).” olarak açıklamıştır. Öğrenci Kader sosyal bilgiler/inkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Bugün kursta bilgi yarışması yaptık. Özellikle İnkılap tarihi sorularını kaçırmadım, çünkü aralıklarla bu derse çalışıyorum (ÖGG, 27.07.2022).” olarak paylaşmıştır.

Öğrenci Nehir sosyal bilgiler/inkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Bugün erkek kardeşime sosyal bilgiler yaz tatili ödevine yardım ettim, ardından ben de ders çalıştım (ÖGG, 29.07.2022).” olarak aktarmıştır.

Öğrenci Fatima sosyal bilgiler/inkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “İnkılap tarihine çalıştım, biraz tekrar yaptım (ÖGG, 15.08.2022).” biçiminde ifade edilmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde altı kişinin sosyal bilgiler/inkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler/inkılap dersinde ödevler ve derse çalışma öğrencilerin problemleri ile baş etmelerini sağlayacak, toplum ile olan ilişkilerini geliştirecek bir araçtır. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını ifade etmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri ortaokul öğrencilerine göre komşularla birlikte etkinlik yapma biçiminde açıklanmıştır. Öğrenci Sümeyye komşularla birlikte etkinlik yapma ile ilgili olarak yaşantısını “Annem hemen yan binamızda çalışıyor, gün içinde onun yanına gitmem gerekmişti. Komşu abilerimle de vakit geçirdim, çok eğlendim, bana abur cubur almışlar. Sonra yaptıkları işleri anlattılar. Yapmaya çalıştım fakat çok zordu (ÖGG, 18.08.2022).” sözleriyle aktarmıştır. Sümeyye komşularına pasta ikramı yaptığını günlüğünde “Bugün ablamla ağlayan pasta yaptık. Komşularımıza da ikram ettik, tadına bakanlar beğendiklerini söylediler (ÖGG, 26.08.2022).” olarak anlatmıştır. Öğrenci Zeynep komşularla birlikte etkinlik yapma ile ilgili olarak yaşantısını “Bugün eskiden oturduğumuz, sekiz sene yaşadığımız eve gittik. Evde başka biri yaşıyordu fakat komşularla birlikte sohbet ettik, mutlu olduk (ÖGG, 31.07.2022).” biçiminde günlüğünde anlatmıştır. Öğrenci Kader komşularla birlikte etkinlik yapma ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde şu biçimde açıklamıştır:

Bugün annemin komşu arkadaşına kahvaltıya gittik. Sınıf arkadaşımın annesi annemin arkadaşı ve bizim komşumuz. Bu nedenle birbirimize her konuda yardım ediyor ya da etkinlikler düzenliyoruz. Bugün kahvaltı organizasyonunu onların çatısında yaptık. Ardından oyunlar oynadık (ÖGG, 06.07.2022).

Kader yaz tatilinde komşularıyla birlikte yaptıkları makarna gününe ilişkin yaşantısını “Bugün annem komşu arkadaşıyla bir araya gelip makarna açıp kuruttular. Biz de arkadaşımın annemlere yardım edip oyunlar oynadık (ÖGG, 26.07.2022).” olarak belirtmiştir.

Öğrenci Nehir yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden komşularla birlikte etkinlik yapma ile ilgili olarak yaşantısını “Öğle yemeğinin ardından annemle komşuya gittik, kahve içildi, sohbetler edildi (ÖGG,

15.07.2022).” biçiminde anlatmıştır. Nehir komşularının kendilerine olan davranışını günlüğünde “Bugün dışarda arkadaşım ile oyun oynamaya ara verdiğimizde sıcak kalpli karşı komşu teyze bize salçalı ekmek yapıp getirdi ve bizimle sohbet etti. Biz onunla güzel vakit geçirdik (ÖGG, 26.07.2022).” olarak ifade etmiştir. Öğrenci Melek komşularla birlikte etkinlik yapma ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Bugün teyzemlerdeyiz, komşuları da geldi birlikte vakit geçirdik (ÖGG, 05.08.2022) olarak aktarmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde beş kişinin komşularla birlikte etkinlik yapma ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Komşularla birlikte etkinlik yapma öğrencilerin günlük yaşamları ile sosyal bilgiler dersi arasında bağ kurmalarına yardımcı olacağı, çevresine karşı duyarlı hale gelmesine olanak sağlar. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını ifade etmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri de ortaokul öğrencilerine göre tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekmedir. Öğrenci Fatima tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekme ile ilgili olarak yaşantısını “Bugün Cumartesi, öğleden sonra Eminönü’ne gittik, kalabalığa rağmen oralarda gezdik. Fotoğraflar çektim (ÖGG, 20.08.2022).” biçiminde aktarmıştır. Öğrenci Melek tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Trabzon sahilinde bol bol fotoğraflar çektim. Turistik şekli gözüme güzel görünmüştü (ÖGG, 24.07.2022).” olarak açıklamıştır. Melek fotoğraf çektiği yerlerle ilgili olarak yaşantısını “Bugün Giresun’un bir köyüne geçip burayı gezmeye başladık. Tarihi köprüsünü inceledik, fotoğraflarını çektik ve bizler de çekildik. Sonra orada bir de şelalesi vardı. Burası da turistik doğal bir güzelliğe sahipti, fotoğrafını çektim (ÖGG, 30.07.2022).” biçiminde ifade etmiştir.

Öğrenci Kader tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekme ile ilgili olarak yaşantısını “Bugün bayramın dördüncü günü ve biz Fatih ve Üsküdar ilçesinde bulunan tarihi ve turistik yerleri gezdik. Fotoğraflarını da çekmeyi unutmadık. Sultanahmet’te kapanışı yaptık (ÖGG, 12.07.2022).” olarak aktarmıştır. Kader gezerken fotoğraf çektiği anısını “Arnavutluk’ta tarihi yerlerini gezerken fotoğraflarını da çektim. Döndüğümde bizimkilere göstermek için (ÖGG, 10.08.2022).” biçiminde yansıtmıştır. Yaz tatilinde Kader çarşı gezerken fotoğraf çektiğini günlüğünde “Bugün Kastamonu’da tarihi çarşısını gezerken her zamanki gibi fotoğrafını aldım (ÖGG,

22.08.2022).” olarak aktarmıştır. Öğrenci Zeynep tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekme ile ilgili olarak yaşantısını “Bugün Sürmene’ye gezmeye gittiğimizde buranın fotoğrafını da çektim. Doğal güzelliğine İstanbul’da da bakmak özlememek için (ÖGG, 12.07.2022).” biçiminde ifade etmiştir. Öğrenci Sümeyye tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Bugün Sultanahmet’e gittiğimizde tarihi yerlerin tek tek fotoğraflarını çektik ve bizler de çekildik. Bölgedeki turistik yerlerde dolaştık ve anı diye fotoğraf çekmeyi ihmal etmedik (ÖGG, 22.08.2022).” olarak açıklamıştır.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde beş kişinin tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekme ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras aktarımı ile öğrenci tarihi ve turistik yerlere ilişkin edindiği bilgilerle insanların yaşam şeklini ve toplum yapısını şekillendirdiğinin bilincini kazanabilir. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını belirtmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden bir başkası ortaokul öğrencilerine göre yeni arkadaş edinme olarak açıklanmıştır. Öğrenci Fatima yeni arkadaş edinme ile ilgili günlüğünde yaşantısını “Bugün yaz kursuna katılan yeni bir kız arkadaşla tanıştım. Kendisi çok nazik ve sevecendi hemen arkadaş olduk (ÖGG, 20.07.2022).” biçiminde aktarmıştır. Öğrenci Zehra yeni arkadaş edinme ile ilgili olarak “Akşama doğru misafir geldi ve benimle aynı yaşta kızları vardı. Sohbet ettik, oyun oynadık ve arkadaş olduk (ÖGG, 05.08.2022).” cümlesine yer vermiştir. Öğrenci Nehir yeni arkadaş edinme ile ilgili yaşantısını “Bugün bir arkadaşımın vasıtasıyla onun arkadaşına gittik. Birlikte vakit geçirdik ve biz de arkadaş olduk (ÖGG, 19.08.2022).” biçiminde paylaşmıştır.

Öğrenci Havar yeni arkadaş edinmeyi günlüğünde “Dershanede ilk günlerim ve yeni tanıdığım insanlarla arkadaşlık kurmaya başladım (ÖGG, 30.08.2022).” olarak aktarmıştır. Öğrenci Sümeyye yeni arkadaş edinmeyi “Bugün yeni tanıştığımız bir kızla arkadaş oldum, çok nazikti kendisini sevdim (ÖGG, 20.07.2022).” biçiminde dile getirmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde beş kişinin yeni arkadaş edinme ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde öğrenilen kendini ifade etmeyi öğrenme, iletişim becerisi edinme öğrencilerin günlük yaşamlarında yabancı arkadaş edinmelerine katkı

getirecektir. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını belirtmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri de hayvan beslemedir. Öğrenci Kader hayvan besleme ile ilgili olarak yaşantısını “Kahvaltıdan sonra inekleri otlatmaya gittim. Bu süreç genelde üç saat kadar sürüyor. Sonrasında yengem ineklerin sütlerini sağıyor. Sonra süt ve süt ürünleri olarak kullanıyorlar. Köydeyken bu benim günlük rutinim, her gün hayvanları otlatmaya gidiyorum (ÖGG, 13.08.2022).” biçiminde günlüğünde anlatmıştır. Öğrenci Nehir hayvan besleme ile ilgili olarak yaşantısını “Dedemin köpeğiyle ilgilendim, yemek verdim, oyun oynadım (ÖGG, 30.07.2022).” olarak aktarmıştır. Öğrenci Melek hayvan besleme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Cazılar Dere’sinde balık yerken bir kedi gördük. Kediyle oynadık, onu besledik (ÖGG, 25.07.2022).” biçiminde ifade etmiştir. Melek yaz tatilinde kedilerle ilgilendiğini günlüğünde “Çatıdaki kedilerle ilgilendim. Önce sularını değiştirdim, yemek verdim, biraz sevdim, oyun oynadım (ÖGG, 20.08.2022).” olarak açıklamıştır.

Öğrenci Fatima hayvan besleme ile ilgili olarak yaşantısını şöyle ifade etmiştir:

Benim bir kedim var adı ‘Leksa’ ve evdeyken onunla geçiyor vaktim. Onunla yürüyüşe çıkıyorum. Yıkınması gerekiyorsa banyoya götürüyorum, suyu seviyor. Ona kıyafetler dikiyorum, oyunlar oynuyoruz. Mamasını veriyorum. Beni tanıyor, hep peşimde. Bugün de kedimle günlük rutinimizi yaptık. Bir ara yürüyüşe çıktık (ÖGG, 01.07.2022).

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde dört kişinin hayvan besleme ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Hayvan besleme ile hayvanları koruma ve bu konudaki bilinci kazandırma sosyal bilgiler dersinde günlük yaşamın bir parçası olarak öğrenciye verilmektedir. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını belirtmişlerdir.

Bitki yetiştirme, yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biridir. Öğrenci Fatima bitki yetiştirme ile ilgili olarak yaşantısını “Bugün çiçeklerime bakım yaptım, suladım, biraz temizledim. Büyüyüp yetişiyorlar hoşuma gidiyor. Evdeki bitkilere haftada bir ya da iki kez muhakkak bakım yapıyorum (ÖGG, 09.07.2022).” olarak açıklamıştır. Öğrenci Melek bitki yetiştirme ile ilgili olarak yaşantısını “Fındıklarımızı yetiştirdik. Şimdi oldular, onları toplamaya gidiyoruz iki gündür. Fındık bahçemize annemler giderken genelde ben de onlara eşlik ediyorum (ÖGG, 12.08.2022).” biçiminde anlatmıştır. Öğrenci Nehir bitki yetiştirme ile ilgili

olarak günlüğünde yaşantısını “Bugün anneannemdeyiz. Öğle yemeğinin ardından bahçeye geçtik. Kendi yetiştirdiğimiz sebze ve meyveleri topladık (ÖGG, 16.07.2022).” biçiminde açıklamıştır.

Öğrenci Kader bitki yetiştirme ile ilgili olarak “Yengemle bostana gittik. Orada yetiştirdiğimiz sebzelerden olanları toplamaya başladık. Domates, fasulye, kabak falan baya da büyümüş, yetişmişti (ÖGG, 17.08.2022).” biçiminde yaşantısını paylaşmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde dört kişinin bitki yetiştirme ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde toprak ve toprağın korunmasına ilişkin konu ve kazanımlar bulunmaktadır. Öğrenci bitki yetiştirmeyi öğrenerek toprağı kullanabilme bilinci edinecektir. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını ifade etmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden başkası ortaokul öğrencilerine göre dini/milli bayramları kutlama olarak ifade edilmiştir. Öğrenci Sümeyye dini ve milli bayramları kutlama ile ilgili olarak yaşantısını “Bugün arife günüydü. Evi baştan sona titizle temizledik. Akşam babamla bayram alışverişi yapmak üzere dışarı çıkıp ihtiyaçlarımızı aldık. Bayramda giyilecek kıyafetlerimizi hazırladık. Yorucu ama eğlenceli bir gündü (ÖGG, 08.07.2022).” olarak açıklamıştır. Sümeyye yaz tatilinde sosyal bilgiler dersinde anlatılan dini bayramlardan olan Kurban Bayramının ilk günündeki yaşantısını günlüğünde şöyle anlatmıştır: “Bugün bayramın birinci günü. Babam ve erkek kardeşim bayram namazı kılmak üzere gittiklerinde biz de kahvaltıyı hazırladık. Ailece bayram kahvaltısı yaptık. Yağmurlu bir gün oldu, misafir ağırladık (ÖGG, 09.07.2022).” Sümeyye bayramın üçüncü gününde büyükleri ziyaret edip bayramlaştıklarını “Bayramın üçüncü gününde büyüklerimizi ziyaret etmek üzere bayram vesilesiyle Üsküdar’a uzun zamandır görmediğimiz yengemlere gittik, bayramlaştık (ÖGG, 11.07.2022).” olarak ifade etmiştir. Sümeyye bayramın dördüncü gününde bayramının eskisi gibi geçmediğini “Bayramın dördüncü gibi sıkıcı geçti, eski bayramlar gibi geçmedi bu bayram (ÖGG, 12.07.2022).” biçiminde anlatmıştır. Yaz tatilinde Sümeyye sosyal bilgiler dersinde öğrendiği milli bayramlardan 30 Ağustos Zafer Bayramı yaşantısını günlüğüne “Bugün 30 Ağustos Zafer Bayramı. Sabah nereye gidersem gideyim her yerde bayraklar asılıydı ve bu beni çok mutlu etti. Biz de evimizin camına bayrak astık (ÖGG, 30.08.2022).” olarak aktarmıştır.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden dini ve milli bayramları kutlamaya ilişkin öğrenci Zeynep yaşantısını günlüğünde “Bugün günlerden Cuma ve arife günündeyiz. Bugünden dedemi ziyaret etmeye geldik, bayramlaşmamızı yaptık (ÖGG, 08.07.2022).” biçiminde anlatmıştır. Zeynep Kurban Bayramının birinci gününü nasıl geçirdiğini “Bugün bayramın birinci günü ve Cumartesi günündeyiz. Akşam dokuz otobüsüyle Trabzon’a gideceğiz. Bu nedenle hazırlandık ve otobüse geçtik (ÖGG, 09.07.2022).” olarak açıklamıştır. Yaz tatilinde Zeynep “Bayramın ikinci günü ve biz yol yorgunuyuz. Bayram vesilesiyle memleketimiz olan Trabzon’a geldik (ÖGG, 10.07.2022).” sözleriyle bayramın ikinci günü Trabzon’a gittiklerini ifade etmiştir. Zeynep dini ve milli bayramları kutlamaya ilişkin yaşantısını “Bayramın üçüncü günü köyde sıkıcı geçiyor. Yağmur yağıyor (ÖGG, 11.07.2022).” biçiminde açıklamıştır. Öğrenci Kader dini ve milli bayramları kutlama ile ilgili olarak gerçekleştirdiği etkinliği şu biçimde açıklamıştır:

Bugün bayramın ilk günü. Ben, Beyza, Ela, Leyla, Merve, Betül arkadaşlarımla bayramlaşmak için buluştuk. Yemek yemeğe giderken yolda okuldan bir hocamızı gördük ve bayramını kutladık. Kısa bir sohbetin ardından yemek yemeğe gittik. Sonrasında arkadaşlarla hep beraber dolaştık, gezdik ve evlere dağıldık. Eve geçtikten sonra kurbandan çıkan etleri kasaba çekirtmeye gittim. Eve geldiğimde payı olan herkesin etlerini dağıttım (ÖGG, 09.07.2022).

Kader yaz tatilinde bayramının ikinci gününü günlüğünde “Bugün bayramın ikinci günü. Biz de babamın halasına bayramlaşmaya gittik. Annemler yemek hazırlarken kuzenimle biz de sofrayı kurduk. Bayram sofrasında sohbetler eşliğinde yemeğimizi yedik (ÖGG, 10.07.2022).” olarak aktarmıştır. Kader sosyal bilgiler dersinde öğrendiği dini bayramlardan Kurban Bayramının üçüncü günündeki yaşantısını şöyle aktarmıştır:

Bugün bayramın üçüncü günü. Dayımlara kahvaltıya gittik. Çok güzel bir bayram kahvaltısı yaptık. Sonrasında teyzemleri de çağırdık ve revani tatlısı yapmaya ardından gözleme açmak için hamur yapmaya başladık. Yemekler olunca ailecek yedik (ÖGG, 11.07.2022).

Kader konuya ilişkin yaşantısını kısaca “Bayramın dördüncü gününde halamlara gitme işimiz iptal olunca ailece dışarı gezmeye çıktık (ÖGG, 12.07.2022).” olarak ifade etmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde üç kişinin dini ve milli bayramları kutlama ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde bayramlar duyuşsal kazanımlar elde etme,

kitleleri bir araya toplama, ilham kaynağı olma gibi kültürel aktarımı ve sosyo-kültürel gelişim ve değişimi öğrenciye tanıtır. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını ifade etmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri ortaokul öğrencilerine göre araştırma yapma olarak ifade edilmiştir. Öğrenci Sümeyye araştırma yapma ile ilgili olarak yaşantısını “Araştırma yapmak için aklıma ne gelirse sıralayıp sonra araştırıp öğreniyorum (ÖGG, 17.08.2022).” biçiminde ifade etmiştir. Öğrenci Havar ise araştırma yapmayı günlüğünde şöyle açıklamıştır:

Kahvaltımızı yaptıktan sonra telefonu elime alarak araştırma yapmayı çok sevdiğimden merak ettiğim konuları araştırmaya koyuldum. Bazen büyüleyici bilgiler ilgimi çok çekiyor. Örneğin kitabımı okurken bilmediğim ya da merak ettiğim bir kavram önüme çıktığında hemen onu not alıp araştırıyorum. Bazen de felsefe ile ilgili araştırma yapıyorum (ÖGG, 23.07.2022).

Öğrenci Fatima araştırma yapma ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Yabancı dilimi geliştirmek için araştırmalar yapıyor ve uygulamaya çalışıyorum (ÖGG, 10.07.2022).” olarak açıklamıştır.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde üç kişinin araştırma yapma ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Öğrencinin sosyal bilgiler dersinde öğrendiği bilimsel araştırma basamakları ile düşünme, araştırma, karar verme, çözümler üretirse kalıcı ve anlamlı öğrenmeleri sağlanır. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını ifade etmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden bir başkası ortaokul öğrencilerine göre güncel olayları takip etmek biçiminde açıklanmıştır. Öğrenci Havar güncel olayları takip etmek ile ilgili olarak günlüğünde yaşantısını şöyle aktarmıştır:

Bilmediğim, merak ettiğim şeyler gündeme gelince ilgiyle takip etmeye çalışıyorum. Güncel olaylar bence ilgi çekici, günümüzde neler olmuş bize bunun bilgisini veriyor. Bu bazen üzücü olabiliyor. Meselâ orman yangınları gibi ama bazen de başarı adına takip ettiğim haberler beni sevindiriyor (ÖGG, 26.07.2022).

Öğrenci Nehir konuya ilişkin etkinliğini kısaca “Güncel olayları bazen kendim bazen ailem aracılığıyla takip ediyorum. Bu konu benim için merak uyandırıcı oluyor (ÖGG, 01.08.2022).” biçiminde aktarmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde iki kişinin güncel olayları takip etme ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Güncel olaylar, sosyal bilgiler dersini toplumsal yaşamla ilişkilendiren ve gerçek yaşam problemleri içeren önemli kaynaklardır. Öğrencilerin toplumda meydana gelen olayları tanımalarını, sorgulamalarını ve bu olaylar üzerine düşünmeleri sağlanır. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını ifade etmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri ortaokul öğrencilerine göre tasarruf ve birikim yapma olarak açıklanmıştır. Öğrenci Sümeyye tasarruf ve birikim yapma ile ilgili olarak yaşantısını “Genelde paramı biriktirmeye çalışırım, başka bir ihtiyacım olduğunda hazırda param olmasını isterim ve bu anlamda tasarruf yaparak eşyalarımı ve paramı kullanıyorum (ÖGG, 17.07.2022).” biçiminde ifade etmiştir. Öğrenci Havar tasarruf ve birikim yapma ile ilgili olarak yaşantısını kısaca günlüğünde “Her konuda tasarruf yapılması gerektiğine inanıyorum. Bugün paramın hepsini harcamadım ve böyle böyle birikim yapma fırsatım oluyor (ÖGG, 13.08.2022).” olarak yansıtmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde iki kişinin tasarruf ve birikim yapma ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Öğrenci sosyal bilgiler dersi ile istediği bir şeyi kullanma ya da biriktirme yetkisi, parayı ya da tüketilebilecek herhangi bir şeyi dikkatli bir biçimde kullanma, idareli bir biçimde harcamayı öğrenir. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını ifade etmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri ortaokul öğrencilerine göre proje yapma olarak açıklanmıştır. Öğrenci Kader proje yapma ile ilgili olarak yaşantısını “Bugün öğretmenimle ve arkadaşarımla öncesinde de konuştuğumuz projenin ayrıntısını da dile getirdik. Yaz tatilinde proje yapmak bence çok güzel ve verimli (ÖGG, 21.07.2022).” biçiminde aktarmıştır. Öğrenci Havar proje yapma ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “Projemiz aracılığıyla özlediğim arkadaşarımla ve öğretmenimi görüyorum. İletişim halinde olmamız ve zamanı etkili geçirmemiz bakımından bugünkü görüşmemiz hoşuma gitti (ÖGG, 21.07.2022).” biçiminde açıklamıştır.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde iki kişinin proje yapma ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Sosyal

bilgiler dersi kapsamında yapılan proje çalışmaları ile öğrenci deneyimsel, araştırmacı ve işbirlikçi öğrenme yöntemlerini kullanma yetisine sahip olur. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını belirtmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden bir başkası ortaokul öğrencilerine göre sanat kurslarına katılma olarak açıklanmıştır. Öğrenci Nehir sanat kurslarına katılma ile ilgili yaşantısını “Bugün arkadaşım ile dans kursuna gittik. Hocamız Hip hop ve Latin Amerika dansı öğretiyor. Oldukça keyifli ve sanatın ritmini hissettirdi bize. Kendimizi iyi hissettik ve kurs süresi bitince oradan ayrıldık (ÖGG, 16.08.2022).” biçiminde ifade etmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde bir kişinin sanat kurslarına katılma ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersi ile öğrenciyi sanat kurslarına katılmaya teşvik ederek topluma karşı sorumlu, kendini bilen, yaratıcı ve üretken bireyler yetiştirme sağlanabilir. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını belirtmişlerdir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri ortaokul öğrencilerine göre mezar ziyareti olarak aktarılmıştır. Yaz tatilinde anneannesini ziyaret ettiğini ifade eden Melek mezar ziyareti ile ilgili yaşantısını “Bugün ablamlara geçmeden önce anneannemin mezarını ziyaret ettik (ÖGG, 07.08.2022).” olarak anlatmıştır. Zehra yaz tatilinde dedesini ziyaret ettiğini “Dedemin mezarına ziyarete gidip, dua okudum (ÖGG, 28.07.2022).” olarak aktarmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler çözümlendiğinde günlüklerde iki kişinin mezar ziyareti ile ilgili ifadeleri olduğu görülmektedir. Mezar ziyaretleri değerler ile ilgilidir. Sosyal bilgiler eğitiminde değer eğitiminde mezar ziyareti kullanılarak bu kapsama alınabilir. Öğrenci günlüklerinden yola çıkılarak ilgili araştırmada öğrenciler konuya ilişkin yaşantılarını belirtmişlerdir.

4.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Yaz Tatillerinden Yararlanmaya İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

Bu bölümde, sosyal bilgiler dersinde yaz tatilinden yararlanmaya ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri ile ilgili bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgular “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanma durumları”, “Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik

etkinliklere ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri”, “Sosyal bilgiler eğitimini gerçekleştirmede yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlar” ve “Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin önerileri” başlıkları altında sunulmaktadır.

4.2.1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanma durumları

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya ilişkin görüşlerini; “Yaz tatillerinden yararlanıyorum”, “Yaz tatillerinden yararlanılabilir”, “Yaz tatillerinden yararlanmıyorum” biçiminde dile getirmişlerdir. Öğretmenler yaz tatillerinden yararlanıyorum görüşlerini “Bilgiler pekişiyor” ve “Ders günlük yaşam ile pekişiyor” olarak aktarmışlardır. Öğretmenler yaz tatillerinden yararlanılabilir görüşlerini “Gidilen şehirlerin kültürel özelliklerini tanıma imkânı bulunabilir”, “Sosyal ilişkilerde farkındalık oluşturmada katkı sağlar”, “Yaz tatillerinde çeşitli etkinlikler yapılabilir”, “Yaz tatillerinde öğrenmenin devamlılığı sağlanabilir”, “Öğreten öğrenci ilişkisi”, “Ders yılı içinde kullanılabilir”, “Merak uyandırma”, “Çalışılan yerin koşulları etkilidir” olarak ifade etmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifade ettikleri görüşler Tablo 4.2’de yer almaktadır.

Tablo 4.2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanma durumları

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaz Tatillerinden Yararlanma Durumları
Yaz tatillerinden yararlanıyorum
Bilgiler pekişiyor
Ders günlük yaşam ile pekişiyor
Yaz tatillerinden yararlanılabılır
Gidilen şehirlerin kültürel özelliklerini tanıma imkânı bulunabilir
Sosyal ilişkilerde farkındalık oluşturmada katkı sağlar
Yaz tatillerinde çeşitli etkinlikler yapılabilir
Yaz tatillerinde öğrenmenin devamlılığı sağlanabilir
Öğreten öğrenen ilişkisinden yola çıkılabilir
Ders yılı içinde kullanılabilir
Merak uyandırma etkisi vardır
Çalışılan yerin koşulları etkilidir
Yaz tatillerinden yararlanmıyorum

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaz tatillerinden yararlandıklarına ilişkin görüşlerinden yola çıkılarak bilgileri pekiştirme ve bilgileri yaşama aktarma anlamında bir çıkarım oluşturulabilir. Sibel Öğretmen yaz tatillerinden yararlanırken ders günlük yaşam ile pekişiyor ile ilgili görüşlerini “Evet yaz tatillerinden yararlanıyorum. Özellikle çocuklar yaz tatiline çıkmadan ve o tatil sürecini yaşarken öğrendikleri bilgiyi kullanabilsinler diye (ÖG, 21.09.2022).” olarak dile getirmiştir. Yedigâr Öğretmen sosyal bilgiler dersi için bilgileri pekiştirdiğine ilişkin görüşünü “Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanıyorum. Yaz tatillerinde derste öğrenilen bilgileri pekiştirmesi açısından gözlemci olabilmesi önemlidir. Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerini kullanmak öğrenci için yararlı olacaktır (ÖG, 22.09.2022).” olarak dile getirmiştir.

Hüseyin Öğretmen bilgileri yaşama aktarırken yaz tatillerinden yararlanma görüşünü “Sosyal bilgiler dersi günlük yaşamın bir parçası olduğu için yaz tatillerinden dersimde yararlanıyorum (ÖG, 16.09.2022).” biçiminde açıklamıştır. Sevda Öğretmen sosyal bilgiler dersini günlük yaşamla pekişiyor ile ilgili görüşünü “Yaralanıyorum özellikle birinci dönem başında sohbet havasında dersim kapsamında yaz tatillerinde

nasıl vakit geçirdiklerine dair sosyal bilgiler dersiyle çıkarımlar yaparak kullanıyorum (ÖG, 20.09.2022).” olarak belirtmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabilir ile ilgili olarak Yadigâr Öğretmen görüşünü “Sosyal bilgiler dersi günlük yaşamla ve toplumsal konularla iç içe olduğu için yaz tatilinde de derste öğrenilenlerle ilişki kurularak yararlanılabilir (Öğretmen Görüşmesi (ÖG), 22.09.2022).” olarak ifade etmiştir. Faruk Öğretmen görüşünü “Sosyal bilgiler dersinde yaz tatilinden yararlanılabilir (ÖG, 22.09.2022).” olarak belirtmiştir. Bakiye Öğretmen görüşünü “Elbette yararlanılabilir (ÖG, 21.09.2022).” biçiminde ifade açıklamıştır. Hüseyin (ÖG, 16.09.2022), Yılmaz (ÖG, 15.09.2022) ve Volkan (ÖG, 20.09.2022) Öğretmenlerin de benzer görüşleri “Yararlanılabilir” biçiminde olmuştur. Sevda (ÖG, 20.09.2022), Sibel (ÖG, 21.09.2022) ve Ayşe (ÖG, 20.09.2022) Öğretmen görüşünü “Evet yararlanılabilir” biçiminde aktarmıştır. Hacı Öğretmen görüşünü “Kesinlikle yararlanılabilir, özellikle beşinci ve altıncı sınıf düzeyinde (ÖG, 16.09.2022).” olarak ifade etmiştir. Sevgi Öğretmen görüşünü “Yaz tatilinde öğrencilerimiz sosyal bilgiler dersi için verimli bir şekilde planlandığında verimli bir şekilde yararlanabileceklerini düşünüyorum (ÖG, 14.09.2022).” biçiminde ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabilir ile ilgili görüşlerden birincisi yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersi kapsamına giren gidilen şehirlerin kültürel özelliklerini tanıma imkânı bulunabileceğidir. Gidilen şehirlerin kültürel özelliklerini tanıma imkânı ile ilgili olarak Sevda Öğretmen görüşünü “Hem ders içinde hem ders dışında gidilen şehirler ve tatil beldeleri ile ilgili kültürel özelliklerinden yararlanılabilir (ÖG, 20.09.2022).” olarak açıklamıştır. Volkan Öğretmen görüşünü “Sosyal bilgiler dersimizde yaz tatillerinden tarihi ve kültürel geziler yapmak amacıyla yararlanılabilir (ÖG, 20.09.2022).” biçiminde paylaşmıştır. Hüseyin Öğretmen görüşünü “Gidilen şehirlerde öğrenci kültürel değerleri görme imkânı bulur (ÖG, 16.09.2022).” biçiminde ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabilir ile ilgili görüşlerden ikincisi yaz tatillerinin sosyal bilgiler dersi için sosyal ilişkilerde farkındalık oluşturmaktır. Yılmaz Öğretmen yaz tatillerinin sosyal bilgiler dersi için sosyal ilişkilerde farkındalık oluşturmaya ilişkin düşüncesini “Yaz kursları, yaz okullarında veya öğretmenlerle öğrencileri aynı platformda buluşturan bir uygulama ile yazın da sosyal bilgiler öğretimi yapılabilir (ÖG, 15.09.2022).” biçiminde ifade etmiştir. Benzer

olarak Sibel Öğretmen görüşünü “Sosyal bilgiler hayatın içinden bir derstir (ÖG, 21.09.2022) olarak açıklamıştır. Yedigâr Öğretmen görüşünü “Sosyal bilgiler dersi yaz tatillerinde de sosyal ilişkilerde, farklı çevrelerde farkındalık oluşturmaya katkı sağlar, bu da dersimiz kazanımlarına ulaşmada önemlidir (ÖG, 22.09.2022).” olarak belirtmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabilir ile ilgili görüşlerden üçüncüsü yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersi ile ilişkili olarak çeşitli etkinlikler yapılabildiği biçimindedir. Bu konu ile ilgili olarak Bakiye Öğretmen görüşünü “Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersi ile ilgili olarak tarihi mekân, müze gezileri, doğa gezileri çocuklara gerçek anlamda kalıcı bilgiler sağlayacağından bu tarz etkinliklerin yapılabileceğini düşünüyorum (ÖG, 21.09.2022).” olarak açıklamıştır. Sevgi Öğretmen görüşünü “Sosyal bilgiler dersi birçok bilim dalını içerisinde barındırdığı için öğrencilere birçok etkinlik yapma açısından fayda sağlayabilir (ÖG, 14.09.2022).” biçiminde ifade etmiştir. Hüseyin Öğretmen yaz tatillerinde gerçekleştirilebilecek sosyal bilgiler dersi ile ilgili çeşitli etkinliklere ilişkin görüşlerini “Sosyal bilgiler dersi ile ilgili yaz tatillerinde öğrencilere etkinlikler verilmelidir, bu etkinliklerdeki kazanımına bakılmalı ve etkinlikler ile ilgili gözlem yapılmalıdır (ÖG, 16.09.2022).” olarak açıklamıştır.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabilir ile ilgili görüşlerden dördüncüsü yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitiminin devamlılığının sağlanabilir olduğudur. Sibel Öğretmen sosyal bilgiler dersi ile ilgili olarak yaz tatillerinde öğrenmenin devamlılığı sağlanabilir ile ilgili görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersinde öğrenilenlerden faydalanılabilir. Örneğin, çocuklar yaz tatillerinde memleketlerine, köylerine gittiklerinde o yerin yer şekilleri, ekonomisi, iklimi, bitki örtüsü gibi çıkarımlarda bulunarak öğrenmenin devamlılığı sağlanmış olabilir (ÖG, 21.09.2022).

Hüseyin Öğretmen yaz tatillerinde öğrenmenin devamlılığı ile ilgili düşüncesini şöyle açıklamıştır:

Sosyal bilgiler dersinin bazı ünitelerindeki konular, öğrencilerin gözlem yoluyla pekiştirme yapacakları bilgiler içermektedir. Tarihi ve kültürel değerleri, üretim, dağıtım, tüketim süreçlerini yerinde görme imkânı bulabilecektir. Öğrencilere ödevler, çalışmalar, etkinlikler verilerek öğrenmenin devamlılığı sağlanabilir (ÖG, 16.09.2022).

Bakiye Öğretmen görüşünü “Sosyal bilgiler dersi konuları yaz tatillerinde çocuklara gerçek anlamda kalıcı bilgiler sağlayabilir ve yaz tatillerinin oldukça etkili

olabileceğini düşünüyorum (ÖG, 21.09.2022).” olarak aktarmıştır. Yadiğâr Öğretmen yaz tatillerinde öğrenmenin devamlılığı ile ilgili görüşünü “Yaz tatilinde sosyal bilgiler dersinde öğrenilenlerle ilişki kurularak öğrenme kalıcı hale getirilebilir (ÖG, 22.09.2022).” olarak açıklamıştır. Faruk Öğretmen görüşünü “Sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya ve vatandaşlık disiplinleri ile ilişkili olduğu için okul dışı ortamlardan olan yaz tatilleri aktif bir şekilde öğrenmenin kalıcılığı sağlanabilir (ÖG, 23.09.2022).” biçiminde belirtmiştir. Hacı Öğretmen görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatilleri yoluyla özellikle beşinci ve altıncı sınıflarda ilk ünite olan Birey ve Toplum ünitesinde geçen bazı konular ve kazanımların süreç içerisinde öğrencinin sosyal hayatta çeşitli kavramların karşılığını yaşantı yoluyla görmesi dolayısıyla öğrenmeyi kalıcı hale getirmesi sağlanabilir (ÖG, 16.09.2022).

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabilir ile ilgili görüşlerden beşincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden faydalanmak adına öğreten öğrenen ilişkisinden yola çıkılabilir biçimindedir. Faruk Öğretmen öğreten öğrenen ilişkisinden yola çıkılabileceğine ilişkin görüşünü “Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinde öğretmen öğrenci etkileşimi sağlamıyor bundan dolayı dersimde yaz tatillerinden yararlanamıyorum (ÖG, 23.09.2022).” olarak açıklamıştır. Yadiğâr Öğretmen görüşünü şöyle açıklamıştır:

Sosyal bilgiler dersinde öğrenilen bilgileri öğrenci yaz tatillerinde deneyimleyecek, ilgisini çekenleri araştırmaya yönelecektir. Yani sosyal bilgiler dersinde öğretmen öğrettiklerini aktardığı öğrenciyi araştırmaya yöneltebilir. Öğrenci öğretmenin desteğiyle edindiği bilgiler ona yol gösterici, rehberlik sağlayıcı olacaktır diye düşünüyorum (ÖG, 22.09.2022).

Hüseyin Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken öğreten öğrenen ilişkisine yönelik görüşünü “Sosyal bilgiler dersinde öğreten öğrenen ilişkisi vardır. Derste yaz tatillerinden yararlanırken bu ilişkiden faydalanmaktayım. Alanım ile ilgili gelişmeleri takip ederken edindiğim bilgileri öğrenci seviyesine göre aktarmaktayım (ÖG, 16.09.2022) olarak ifade etmiştir. Hacı Öğretmen görüşünü “Yaz tatillerinden dersimde öğrencilerimin yaşadıkları çevrelerinden faydalanarak öğrettiğim bilgileri derste aktarmasını sağlıyorum. Bu da öğrendiklerini aktarmasına fayda sağlıyor (ÖG, 16.09.2022).” biçiminde dile getirmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabilir ile ilgili görüşlerden altıncısı sosyal bilgiler öğretmenlerine göre yaz tatilleri sosyal bilgiler dersinde ders yılı içinde kullanılabilir olduğudur. Yadiğâr Öğretmen yaz tatillerinin ders yılı içinde kullanılabilme imkânına ilişkin görüşünü “Yaz tatillerinde öğrendiklerini pekiştiren

öğrenci ders yılı içinde çevresindeki kültürel özellikler, tarım ürünleri, bitkiler, meslekleri dile getirecektir (ÖG, 22.09.2022).” olarak ifade etmiştir. Benzer şekilde Hacı Öğretmen görüşünü şöyle açıklamıştır:

Sosyal bilgiler dersinde öğrenci bulunduğumuz çevreyi gözlemleyerek örneğin; iklimi, coğrafi özellikler, tarihi ve kültürel değerleri, beşerî etkinliklerini ders yılında dönem içerisinde sınıftaki öğrencilere aktarma imkânı bulmasında yaz tatilleri bu şansı öğrencilere sunuyor (ÖG, 16.09.2022).

Sevda Öğretmen yaz tatilleri sosyal bilgiler dersinde ders yılı içinde kullanılmasına ilişkin görüşünü “Yaz tatillerinde gittikleri yerlerde gezdikleri müzeler, tarihi yerleri ders yılı içinde zaman zaman öğrencinin ifade etmesi şeklinde kullanmaktayım (ÖG, 21.09.2022).” biçiminde aktarmıştır.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabilir ile ilgili görüşlerden yedincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken merak uyandırma etkisi vardır olarak belirtilmiştir. Yadigar Öğretmen merak uyandırma etkisi ile ilgili olarak görüşünü şöyle açıklamıştır:

Yaz tatillerinde gezdikleri şehirlerde, müzelerde tarihi ve doğan alanlardaki mekânlarda sosyal bilgiler dersinde öğrendikleriyle ilişki kurması yönünden merak uyandırır. Öğrencinin merak ettiği şey ilgisini çeker ve onu araştırmaya çalışır diye düşünüyorum (ÖG, 22.09.2022).

Sibel Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmanın merak uyandırma etkisine ilişkin görüşlerini şu biçimde açıklamıştır:

Sosyal bilgiler dersinde çocuklarıma tatile giderken yol boyunca ova, dağ, vadi gibi yer şekilleri bilgilerini öğretmiş oluyorum. Yaz tatillerinde bu bilgileri meraklı olan çocuklar hemen ilgi göstererek yaşadıkları yerlerde kullanmaya hevesleniyorlar. Bunları da ders yılı içinde gerek kendilerinden gerek velilerin aktarmalarından anlıyorum (ÖG, 21.09.2022).

Hüseyin Öğretmen görüşünü “Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerine yer vermek öğrencide merak uyandırıyor, ilgisini çekiyor. Bunu dersimde yaz tatiline yer verdiğim konular ile öğrencide gözlemleme şansı buluyorum (ÖG, 16.09.2022).” olarak dile getirmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabilir ile ilgili görüşlerden sekizincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken çalışılan yerin koşulları etkilidir biçiminde olmuştur. Sevgi Öğretmen yaz tatillerinde yararlanırken çalışılan yerin koşulları etkilidir ile ilgili olarak görüşünü şöyle dile getirmiştir:

Meslek hayatımda genellikle kırsal kesimde çalıştığımdan öğrencilerim için yaz tatiline ilişkin programlar yapamadım, yaz tatilinden yararlanamadım. Çünkü çevresel olanaklarım elverişsizdi. Bu nedenle sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerini kullanamama sebebim bundan ötürüdür (ÖG, 14.09.2022).

Sibel Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken çalışılan yerin koşulları etkilidir ile ilgili görüşünü şu biçimde ifade etmiştir:

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken yaşanan bölgenin müzelerini, tarihi ve doğal yerlerine ilişkin sorularıyla da kullanabiliyorum. Bu durum öğrencinin gezip gördüğü yerlerin öğrencide edindiği bilgileri transfer etmesini sağlamaktadır diye gözlemliyorum (ÖG, 21.09.2022).

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanma durumuna ilişkin görüşlerden sosyal bilgiler öğretmenlerine göre yaz tatillerinden sosyal bilgiler dersi kapsamında yararlanmıyorum biçimindedir. Yılmaz Öğretmen yaz tatilinden yararlanmadığına ilişkin görüşünü kısaca “Hayır sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanamıyorum (ÖG, 15.09.2022) biçiminde olmuştur. Sevgi Öğretmen görüşünü “Hayır faydalanamadım ama faydalanmak isterdim (ÖG, 14.09.2022).” şeklinde açıklamıştır. Volkan Öğretmen görüşünü şöyle açıklamıştır:

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden hayır yararlanmıyorum. Fakat sosyal bilgilerin toplumsal amaç ve yerini düşünecek olursak yararlanılabilecek potansiyeli taşıyan bir derse sahibiz, yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersinin içeriğine ilişkin pek çok şey yaşanabilmektedir (ÖG, 20.09.2022).

Bakiye Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmadığına ilişkin görüşünü “Yaralanmıyorum, buna vakit ayıramıyorum (ÖG, 21.09.2022).” olarak belirtmiştir. Benzer şekilde Faruk öğretmen görüşünü “Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden aktif bir şekilde yararlanmıyorum (ÖG, 23.09.2022) biçiminde dile getirmiştir. Nevin Öğretmen görüşünü “Hayır yaz tatillerinden yararlanmadım (ÖG, 20.09.2022).” olarak ifade etmiştir.

4.2.2. Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin görüşlerini; “Okul dışı öğrenme ortamları”, “Doğal, tarihi, kültürel gezi”, “Müze ziyaretleri”, “Çevre eğitimi”, “Oyun”, “Tekrar” biçiminde aktarmışlardır. Devamında “Wordwall, interaktif etkinlik”, “Video, fotoğraf gibi araç-gereçler ve buna ilişkin gezi yazısı”, “Günlük

tutma”, “Özel günlerden yararlanma”, “Öğretmen-öğrenci paylaşım ortamı” olarak açıklamışlardır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifade ettikleri görüşler Tablo 4.3’te yer almaktadır.

Tablo 4.3. *Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri*

Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yaz Tatillerinden Yararlanmaya Yönelik Etkinliklere İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri
Doğal, tarihi, kültürel gezi
Müze ziyaretleri
Öğretmen-öğrenci paylaşım ortamı
Okul dışı öğrenme ortamları
Çevre eğitimi
Wordwall, interaktif etkinlik
Video, fotoğraf gibi araç-gereçler ve buna ilişkin gezi yazısı
Özel günlerden yararlanma
Oyun
Tekrar
Günlük tutma

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin görüşlerden birincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken kullanılan etkinlik olarak doğal, tarihi, kültürel geziler düzenlenebilir biçimindedir. Volkan Öğretmen sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanırken doğal, tarihi, kültürel geziler düzenlenmesi ile ilgili olarak görüşünü “Sosyal bilgiler dersi kapsamında yaz tatillerinde tarihi ve doğal alanlara yönelik geziler düzenlenebilir (ÖG, 20.09.2022).” olarak ifade etmiştir. Benzer şekilde Yılmaz Öğretmen görüşünü “Yaz tatillerinde tarihi geziler düzenlenebilir, öğrenci yönlendirilebilir (15.09.2022).” olarak belirtmiştir.

Faruk Öğretmen görüşünü “Yaz tatillerinden sosyal bilgiler dersi kapsamında özellikle doğa gezilerinden yararlanılabilir (ÖG, 23.09.2022).” biçiminde dile getirmiştir. Bakiye Öğretmen sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya ilişkin etkinliklerden doğal, tarihi, kültürel gezi düzenlenmesine ilişkin görüşünü “Sosyal bilgiler dersi ile ilgili olarak yaz tatillerinde yararlanabileceğimiz etkinliklerden

doğa yürüyüşleri, tarihi mekân ziyaretleri vardır, bu etkinlikleri gerçekleştirebiliriz (ÖG, 21.09.2022).” olarak açıklamıştır.

Yadigâr Öğretmen görüşünü “Sosyal bilgiler dersinde ele alınan yerlerle yaz tatillerinde öğrencilerin gittikleri yerlerin ilişkisi kurularak farklı kültürel özellikleri anlamlandırma yapılabilir (ÖG, 22.09.2022).” olarak belirtmiştir. Hacı Öğretmen yaz tatillerinde düzenlenen doğal, tarihi, kültürel geziler ile ilgili görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerden yaz tatillerinde gittikleri yerlerde edindikleri kültür ile ilgili etkinlikleri gözlemleyip sınıf ortamında deneyimlerini paylaşmaları istenebilir. Bu da öğrenciyi ilgili, paylaşmaya hevesli hale getirebilir. Dolayısıyla öğrenci aktif olur (ÖG, 16.09.2022).

Hüseyin Öğretmen görüşünü şu biçimde açıklamıştır:

Öğrenciler yaz tatillerinde onları yormayacak eğlenceli gözlem gerektiren etkinlikler verilebilir. Gittikleri yerlerdeki tarihi ve doğal yerlerin gezilmesi istenebilir. Ayrıca kültürel değerlere ilişkin bilgiler edinmeleri ve bunu ders yılında aktarmaları sağlanabilir. Sosyal bilgiler dersinde yaz tatilinde gözlemleyip aktardıkları bilgileri kullanmaları sağlanabilir (ÖG, 16.09.2022).

Sibel Öğretmen doğal, tarihi, kültürel geziler ile ilgili görüşünü kısaca “Tarihi yerlere geziler düzenlenebilir (21.09.2022).” olarak dile getirmiştir. Sevgi Öğretmen görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Sekizinci sınıf öğrencileri için T.C İnkılap Tarihi ve Atatürk dersine hazırlık yapılabilmesi adına Çanakkale gezisi, Ankara gezisi gibi planlamalar yapılabilir buralara geziler düzenlenip tarihi ortam aktarılabilir. Ayrıca bu tür gezilerde öğrenciler hem tarihi olayları yerinde görerek geçmişte yaşananları derinden hissetmiş olur. Bu da kalıcı öğrenmeleri sağlar. Yedinci sınıf sosyal bilgiler dersi konularında geçen Osmanlı Devleti konusu içinde yer alan Söğüt, Bilecik, Bursa, Edirne, İstanbul gibi başkentlik yapmış şehirlere düzenlenen geziler sayesinde öğrenmelerin verimli bir hale gelmesi, kalıcı olması sağlanabilir ve bu yapılan etkinlikler sosyal bilgiler öğretmenlerine bu anlamda kolaylık sağlar (ÖG, 14.09.2022).

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin görüşlerden ikincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken kullanılan etkinlik olarak müze ziyaretleri yapılabilir biçimindedir. Bakiye Öğretmen sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik gerçekleştirebilecek etkinliklerden müze ziyaretleri ile ilgili olarak görüşünü “Öğrencileri sosyal bilgiler dersi ile ilişkili olarak yaz tatillerinde müze gezisi yapmaya yönlendirilebilir, müze ziyaretleri deneyimlerini paylaşmaları sağlanabilir

(ÖG, 21.09.2022).” olarak ifade etmiştir. Faruk Öğretmen görüşünü “Sosyal bilgiler eğitimi çerçevesinde öğrencilere müze eğitimi verilebilir, eğitimde edindikleri bilgileri müze ziyaretlerini gerçekleştirirken kullanmaları sağlanabilir (ÖG, 23.09.2022).” olarak aktarmıştır.

Volkan Öğretmen sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanırken kullanılabilecek etkinliklerden müze ziyaretlerine ilişkin görüşünü kısaca “Müze gezileri yapılabilir (ÖG, 20.09.2022).” biçiminde belirtmiştir. Benzer şekilde Sibel Öğretmen konuyla ilgili görüşünü “Yaz tatillerinde müze ziyaretleri yapılabilir (ÖG, 21.09.2022).” biçiminde dile getirmiştir. Hüseyin Öğretmen görüşünü “Sosyal bilgiler dersimiz içinde yer alan müze ziyaretleri öğrencilerimize gerek yaz tatillerinde gerekse okul ders yılında rehberlik edilerek yönlendirilebilir (ÖG, 16.09.2022).” olarak açıklamıştır.

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin görüşlerden üçüncüsü sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken kullanılabilecek etkinlik olarak öğretmen öğrenci paylaşım ortamı olarak açıklanmıştır. Sibel Öğretmen yaz tatilinde öğretmen öğrenci paylaşım ortamı ile ilgili olarak görüşünü “Yaz tatillerinde sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencileri ile doğada yürüyüş, kamp kurma gibi etkinliklerle bir araya gelebilir ve bunu derste kullanabilir (ÖG, 21.09.2022).” olarak belirtmiştir.

Yılmaz Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken kullanılabilecek etkinlik olarak yaz tatilinde öğretmen öğrenci paylaşım ortamı ile ilgili görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Bence yaz tatillerinde öğretmen ve öğrencileri bir araya getirecek bir uygulama ya da program yapılabilir ve de bunun üstünde çalışılabilir. Çünkü söylediğim gibi bu platform üzerinden öğretmen ve öğrenciler bir araya gelerek gezi, kamp ve buna ilişkin birçok etkinlik yapılabilir ve bir etkileşim sağlanabilir. Tabi bu durum gönüllü gruplar oluşturularak ilerlenebilir ve faydası olabilir. Dersimiz bu konuya hitap etmektedir. Bence bu platform üzerinden sosyal bilgiler eğitimi yaz tatilleri rahat kullanılabilir diye düşünüyorum (ÖG, 15.09.2022).

Volkan Öğretmen konuya ilişkin görüşünü “Evet yaz tatillerinde söylediğim gibi tarihi ve doğal alanlarda öğretmen ve öğrenci işbirliğini sağlamak adına bir araya getirilebilir (ÖG, 20.09.2022).” olarak açıklamıştır. Benzer görüşe sahip olan Bakiye Öğretmen görüşünü “Yaz tatillerinde doğa yürüyüşlerinden turalım tarihi mekân

ziyaretlerini öğrenciler öğretmenleri eşliğinde yapabilir (ÖG, 21.09.2022).” olarak belirtmiştir.

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin görüşlerden dördüncüsü sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken okul dışı öğrenme ortamları oluşturulabilir biçimindedir. Faruk Öğretmen okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili olarak görüşünü şöyle açıklamıştır:

Sosyal bilgiler eğitimi gerçekleştirmede yaz tatillerinden okul dışı öğrenme ortamları oluşturularak yararlanılabilir olduğunu düşünüyorum. Yaz tatilleri bu anlamda sosyal bilgiler öğretmenleri için birçok imkân sağlayabilir, bu imkân öğrencilerle paylaşılabilir (ÖG, 23.09.2022).

Sibel Öğretmen konuya ilişkin görüşünü “Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinde öğrencilere okullar dışında da eğitim verilebilir (ÖG, 21.09.2022) olarak belirtmiştir.

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin görüşlerden beşincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken kullanılan etkinlik olarak çevre eğitimi verilebilir biçimindedir. Faruk Öğretmen sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik gerçekleştirebilecek etkinliklerden çevre eğitimi ile ilgili olarak görüşünü “Sosyal bilgiler eğitimi gerçekleştirirken okul dışı öğrenme ortamlarının öneminden söz etmiştim. Bu noktada yaz tatillerinden yararlanırken öğrencilerimize çevre eğitimi verilebilir ve çevre eğitimi ile ilgili etkinlikler yaptırılabilir (ÖG, 23.09.2022).” olarak açıklamıştır. Benzer olarak Yâdigar Öğretmen konuya ilişkin görüşünde “Yaz tatilinde öğrenci çevresinde neler olup bitiyor, bunun farkında olarak ilerlemesi çevreyi kullanmamız açısından bizlere sunulan bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır (ÖG, 22.09.2022).” biçiminde ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin görüşlerden altıncısı sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken kullanılabilecek etkinlik olarak wordwall, interaktif etkinlikler düzenlenebilir biçimindedir. Nevin Öğretmen kullanılabilecek etkinlik olarak wordwall, interaktif etkinlikler ile ilgili olarak görüşünü “Sosyal bilgiler eğitiminde kullanılması gereken araç türlerinden bilgisayarda etkinlikler yapılabilir. İnternet temelli interaktif etkinlikler yaz tatillerinde de devam edebilir bunu bir oyun gibi hayatın bir parçası eğlencesi haline getirilebilir (ÖG, 20.09.2022).” olarak açıklamıştır.

Ayşe Öğretmen konuya ilişkin görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Yaz tatillerinde öğrenciler internet temelli birçok etkinlik yapmaktadır. Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında bunu bir fırsata çevirip wordwall etkinlikleri, interaktif etkinlikler, bilgisayar üzerinde etkinlikler yaptırabilir. Sosyal bilgiler öğretmenleri olarak internette bu şekilde yararlanabiliriz ve öğrencileri yaz tatilinde bu şekilde yönlendirebilir (ÖG, 20.09.2022).

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin görüşlerden yedincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken kullanılabilecek etkinlik olarak video, fotoğraf gibi araç-gereçler ve buna ilişkin gezi yazısı hazırlatılabilir biçimindedir. Sevdâ Öğretmen yaz tatillerinde kullanılabilecek etkinlik olarak video, fotoğraf ve buna ilişkin gezi yazısı hazırlatma ile ilgili olarak görüşünü şu biçimde açıklamıştır:

Çocuklar yaz tatillerini geçirirken yaşadıkları, yaptıkları, uğraştıkları etkinliklerine ilişkin geçirdikleri süreçle ilgili onlardan video istenebilir, fotoğraflar çekmeleri sağlanabilir ve bunlarla ilgili gezi yazısı yazmaları ve sınıfta değerlendirmeleri sağlanabilir bence. Sosyal bilgiler eğitimine yaz tatilleri bu anlamda katkı sağlayacaktır (ÖG, 20.09.2022).

Hüseyin Öğretmen konuya ilişkin görüşünü “Öğrenciler tatillerinde gezip gördüğü yerlerde çekimler yapmaları istenebilir. Çektikleri fotoğraflarından açıklamalar beklenip kısaca bir yazı yazmaları şeklinde bir etkinlik yapılabilir (16.09.2022).” biçimde ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin görüşlerden sekizincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken kullanılabilecek etkinlik olarak özel günlerden yararlanma biçimindedir. Hüseyin Öğretmen katılım sağlanan bayram, düğün, yöresel festivallerle ilgili olarak görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

Yaz tatilinde çocuklar birçok kültürel değerle denk geliyorlar ya da aileleri imkânları dâhilinde bu tür etkinlikleri çocuklarına sunuyor. Örneğin bayramlarda kurulan iletişim, düğünler, gittikleri memleketlerindeki yöresel festivallere katılım sağlıyorlar. Bunlar öğrencide neler uyandırıyor, neler hissettiriyor öğrenmek için biz sosyal bilgiler öğretmenlerine bir etkinlik olarak gerçekleştirme fırsatı veriyor. Bununla da kalmayarak Bakanlıklar ve Belediye imkânları da kullanarak bu tür etkinlikleri çoğaltmalı belki geziye dönüştürülmelidir. Yaz tatilinden bu anlamda yararlanılabilir bence, iyi olur (ÖG, 16.09.2022).

Hacı Öğretmen konuya ilişkin görüşünü şöyle açıklamıştır:

Sosyal bilgiler dersinde düğünler, bayramlar, yöresel festivaller her fırsatta kullanılmalıdır. Bu etkinliklerin en çok yapıldıkları zaman aralığı yaz tatilleridir. Biz de yaz tatillerinden

sosyal bilgiler eğitiminde yararlanmak adına bu etkinlikleri kullanmalıyız. Örneğin sosyal bilgiler dersinin alanlarından Seçmeli Halk Kültürü, Şehrimiz gibi derslerin konuları ya da dersimizde Kültür ve Miras ünitesi kapsamında kültürümüzle ilgili yapılan etkinliklerin öğrenciler tarafından gözlemlenip sınıf ortamında sene başında paylaşılması istenebilir. Biraz önce de bahsettiğim gibi bunlar; düğünler, bayramlar, yöresel festivaller, yemek kültürüne dair bilgilerdir. Zengin bir alan oluşabilir derste. Çünkü her öğrenci yaptıklarını anlatmak isteyecek, gözlemlerini aktarırken kendini ifade edecek ve bu heyecanı arkadaşlarıyla paylaşım olanağı bulacak (ÖG, 16.09.2022).

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin görüşlerden dokuzuncusu sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken kullanılabilecek etkinlik olarak oyun kullanılabilir biçimindedir. Nevin Öğretmen kullanılan etkinliklerden oyun ile ilgili görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmak istiyorsak öğrenciye oyun temelli eğitimler verilebilir. Bu alanda etkinlikler gerçekleştirilebilir ve yaz tatillerinde de kullanmaları öğretilir. Öğrenciyi bu etkinlikler derste aktif tutar ve öğrencilerin yaz tatillerini daha verimli geçirilmesi sağlanabilir (ÖG, 20.09.2022).

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin görüşlerden onuncusu sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken kullanılan etkinlik olarak tekrar yapılabilir biçimindedir. Ayşe Öğretmen sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik gerçekleştirebilecek etkinliklerden konu tekrarları ile ilgili görüşünü şöyle dile getirmiştir:

Yaz tatillerinde konu tekrarları yaptırılabilir. Dinlendikleri bir dönemde öğrenciler için bu anlamda zaman sıkıntısı olmayacaktır. Sosyal bilgiler eğitimini yaz tatilinde konu tekrarı yaptırarak da bunu bir etkinliğe çevirebilirim diye düşünüyorum (ÖG, 20.09.2022).

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin görüşlerden on birincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken kullanılabilecek etkinlik olarak günlük tuturma olarak belirtmişlerdir. Görüşmede Yâdigar Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken kullanılabilecek etkinlik olarak günlük tutma ile ilgili olarak görüşlerini şu biçimde ifade etmiştir:

Yaz tatilinde öğrencilerin neler yaptığı, nerelere gittiği, zamanını nasıl ve ne şekilde değerlendirdiği konularında bir çerçeve çizilip sorularla yönlendirilip çevresinde olan bitenin farkında olması önemlidir diye düşünüyorum. Sosyal bilgiler eğitimcileri olarak dersimizde görülen yerler, farklı kültürel özelliklerle ilgili olarak çocuklardan günlük tutması istenebilir. Günlük hayatının hem farkında olacak hem yaparak yaşayarak sürece

katkı sağlamış olacak. Yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitiminde kullanılabilecek bir etkinlik olarak öğrencilere günlük tutturma düşünülebilir ve gerçekleştirilebilir (ÖG, 22.09.2022).

4.2.3. Sosyal bilgiler eğitimini gerçekleştirmede yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlar

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşadıkları sorunları “Gözlem eksikliği”, “Öğrenme amacından uzaklaşılması”, “Kendini ifade edememe”, “Ekonomik sorunlar”, “Organizasyon eksikliği”, “Öğretmen öğrenci etkileşimi”, “Öğrenci isteksizliği” olarak ifade etmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifade ettikleri görüşler Tablo 4.4’te sunulmuştur.

Tablo 4.4. *Sosyal bilgiler eğitimini gerçekleştirmede yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlar*

Sosyal Bilgiler Eğitimini Gerçekleştirmede Yaz Tatillerinden Yararlanmaya Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sorunlar
Öğretmen öğrenci etkileşimi
Ekonomik sorunlar
Kendini ifade edememe
Gözlem eksikliği
Organizasyon eksikliği
Öğrenci isteksizliği
Öğrenme amacından uzaklaşılması

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerden birincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre yaz tatilinde öğretmen öğrenci etkileşimi olarak belirtilmiştir. Sevgi Öğretmen yaşanan sorunlardan yaz tatilinde öğretmen öğrenci etkileşimi ile ilgili olarak görüşünü şöyle açıklamıştır:

Okulların yazın kapalı olması durumunda öğretmen ve öğrenci açısından bazı program ve etkinliklerin yapılabilmesi adına bu etkinlikleri kısıtlayabilir. Araya mesafeler girebilir. Öğrenci velileri genelde yazın memleketlerine gitmeleri bunda etkili olmaktadır (ÖG, 14.09.2022).

Yılmaz Öğretmen sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşanan sorunlardan yaz tatilinde öğretmen öğrenci etkileşimine ilişkin görüşünü şu biçimde ifade etmiştir:

Öğretmen ve öğrencilerin tatile gittikleri için bir araya gelmelerinin zor olması bir sorundur. Öğretmen farklı bir şehre öğrenciler farklı şehirlere gittiğinden ortak noktada buluşmak zor olabilir. (ÖG, 15.09.2022).

Faruk Öğretmen yaz tatilinde öğretmen öğrenci etkileşimine ilişkin görüşünü şöyle açıklamıştır:

Sosyal bilgiler öğretmenleri olarak İstanbul sınırları içinde eğitim öğretim yaptığımızdan dolayı öğrencilerin kendi memleketlerinde olma durumları karşımıza çıkan sorunlardan biri (ÖG, 23.09.2022).

Nevin Öğretmen yaz tatilinde öğretmen ve öğrenci etkileşimi ile ilgili görüşünü “Yaz tatilinde öğrenciler kendi memleketlerinde oldukları için sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmak zordur (ÖG, 20.09.2022).” olarak dile getirmiştir. Benzer şekilde Ayşe Öğretmen görüşünü “Yaz tatilinde öğrenciye ulaşmak ve bir araya gelmek zorlaşmaktadır (ÖG, 20.09.2022).” olarak ifade etmiştir. Sevda Öğretmen görüşünde “Öğrenciye ulaşmada sıkıntı çekilmektedir. Yaz tatili zaman aralığı onların memleketlerine ya da tatil beldelerine gitme amacıyla oldukları bir dilimdir. Sosyal bilgiler eğitimi için bu anlamda öğrenciye ulaşmak zor olmaktadır (ÖG, 20.09.2022).” olarak belirtmiştir.

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerden ikincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre ekonomik sorunlar biçimdedir. Sevgi Öğretmen sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanırken karşılaşılan sorunlardan ekonomik sorunlar ile ilgili olarak görüşünü şu biçimde dile getirmiştir:

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken benim karşılaştığım ve bu konuda dikkatli olduğum durum veli ekonomik durumudur. Yaz tatillerinde neler yaptıklarını bilmek istesem ya da dersimde yaz tatillerini kullanmak istesem de ekonomik durumlarından ötürü emin olamıyorum. Bazı program ve etkinlikleri yaparken ekonomik durumları bunun gerçekleşmesini zorlayabilir diye düşünüyorum (ÖG, 14.09.2022).”

Sibel Öğretmen görüşünü “Yaz tatillerinden yararlanırken sosyal bilgiler dersinde maddi sıkıntılarla karşılaşabiliyorum (ÖG, 21.09.2022).” olarak dile getirmiştir. Volkan Öğretmen ise görüşünü kısaca “Ekonomik durum konuyla ilgili karşımıza çıkan bir sorundur (ÖG, 20.09.2022).” olarak açıklama yapmıştır.

Faruk Öğretmen karşılaşılan ekonomik sorunlar ile ilgili görüşünü “Sosyal bilgiler eğitimi gerçekleştirirken yaz tatillerinden yararlanmada ailelerin ekonomik durumunun elverişli olmaması sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinin aktif bir şekilde kullanılmasını zorlaştırmaktadır (ÖG, 23.09.2022).” biçiminde dile getirmiştir.

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerden üçüncüsü sosyal bilgiler öğretmenlerine göre kendini ifade edememe olarak açıklanmıştır. Hacı Öğretmen yaşanan sorunlardan kendini ifade edememe ile ilgili olarak görüşünü şu biçimde açıklamıştır:

Öğrenciler yaz tatillerinde yaşamış olduklarını ders yılına unutmuş olarak geliyorlar. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin yaz tatillerinin nasıl geçtiği gibi basit bir soruya bile ne yazılı ne sözlü bir şekilde cevap verememesinden anlaşılmaktadır. Derste öğrenci kendini bu konuda ifade edememektedir. (ÖG, 16.09.2022).

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerden dördüncüsü sosyal bilgiler öğretmenlerine göre gözlem eksikliğidir. Hacı Öğretmen gözlem eksikliği ile ilgili olarak görüşünü şöyle dile getirmiştir:

Öğrencilerin bulundukları ortamı istenilen şekilde gözlemleyememeleri sıkıntısını çektiğimiz konulardan biridir. Bu anlamda sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinde gözlem eksikliği yaşayan çocuk ne yaptığını neyi algıladığını bilmemektedir (ÖG, 16.09.2022).

Sosyal bilgiler eğitiminde yaşanan sorunlardan gözlem eksikliğine ilişkin Hüseyin Öğretmen görüşünü şu biçimde ifade etmiştir:

Bence gerek çocukların gerek sosyal bilgiler öğretmenlerin yaz tatillerinde ya da sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanırken gözlem yapabilecekleri bir ortam oluşturulmalı. Bu ortam oluşmayınca bizler öğrencilerden tek taraflı gözlem yapmalarını istediğimiz zaman bir eksiklik oluşmaktadır. Öğrenci gözlem eksikliğini yaşamaktadır. Bu sorunu aşmak için belki öğretmenler, öğrencilerine gezi ve ziyaretlerde bulunulabilir (ÖG, 16.09.2022).

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerden beşincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre organizasyon eksikliğidir. Volkan Öğretmen sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanırken karşılaşılan sorunlardan organizasyon eksikliği ile ilgili olarak görüşünü şöyle açıklamıştır:

Sosyal bilgiler dersimiz yaz tatillerinden yararlanma potansiyeline sahipken sosyal bilgiler eğitimi gerçekleştirirken organizasyon eksikliği sorunuyla da karşılaşabiliyoruz. Bu

anlamda dersimizde yaz tatillerinden yararlanmada eksik kalıyor olabiliriz diye düşünüyorum (ÖG, 20.09.2022).

Hüseyin Öğretmen organizasyon eksikliğine ilişkin görüşünü “Yaz tatillerinden yararlanmak için öğretmen ve öğrenci iş birliği sağlanarak organize çalışmaları gerekir. Organizasyon eksikliğini yaşadığımız için bu bir sorun olarak karşıma çıkıyor (ÖG, 16.09.2022).” olarak belirtmiştir.

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerden altıncısı sosyal bilgiler öğretmenlerine göre öğrenci isteksizliği olarak açıklanmıştır. Sevda Öğretmen yaşanan sorunlardan öğrenci isteksizliği ile ilgili olarak görüşünü “Yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik konu ve etkinliklerde öğrenci isteksizliği sosyal bilgiler eğitiminde sıkıntı çekmeme sebep oluyor. Yaz tatillerinde öğrenciye ulaşmak zor olduğundan öğrenci isteksizliğini tetikleyebilir (ÖG, 20.09.2022).” olarak açıklamıştır.

Faruk Öğretmen sosyal bilgiler öğretmenlerinin derste yaz tatillerinden yararlanırken yaşanan sorunlardan öğrenci isteksizliğine ilişkin görüşünü şunları ifade etmiştir:

Konuya ilişkin hazırbulunuşluk seviyesi düşük öğrenciye ulaşmak, yaz tatillerinden yararlanmak adına karşıma çıkan sorundur. Yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimi anlamında yapılabilme potansiyeline sahip etkinliklerin gereksiz olarak görülmesi, isteksiz davranılması bana bunları düşündürmektedir (ÖG, 23.09.2022).

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerden yedincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre öğrenme amacından uzaklaşılması olarak belirtilmiştir. Hüseyin Öğretmen sosyal bilgiler eğitiminde yaşanan sorunlardan öğrenme amacından uzaklaşılması ile ilgili olarak görüşünü şöyle açıklamıştır:

Sosyal bilgiler dersi kapsamında yaz tatillerinden yararlanırken öğrencilerin yaz tatillerinde gittikleri yerleri sorarız. Neler yaşamış, bizlere neler aktarabilir amacından ötürü ama en çok karşılaştığımız sorunun çocuğun gidip gezdikleri yerlerde bilimsel ve öğrenmeye yönelik kaygılardan uzak olunmasıdır. Çocuk öğrenme amacından uzaklaşmış sadece gittiği bir yer olarak kalmıştır (ÖG, 16.09.2022).

4.2.4. Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin önerileri

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerini “Öğretmenlere inceleme gezisi olanağı

sağlanmalı”, “Gezi düzenlenmeli”, “Öğretmenlerin gözlem yapması sağlanmalı”, “Öğrencilerle projeler, etkinlik yapılmalı”, “Eğitime daha fazla bütçe ayrılmalı”, “Çeşitli kurumlar ile iş birliği sağlanmalı”, “Öğrenci ilgisi çekilmeli” biçiminde ifade edilmiştir. Ayrıca öğretmenler önerilerini “Öğrenci teşvik edilmeli”, “Ödev verilmeli”, “Öğretmen, veli, okul yönetimi arasında iş birliği sağlamalı”, “Müze ve öğren yerlerinin giriş ücretleri düzenlenmeli”, “Aileler bilinçlendirilmeli”, “Yaz kampları düzenlenmeli”, “Sosyal bilgiler dersine verilmesi gereken önem verilmeli”, “Yaz tatilleri yalnızca dinlenme zamanı olarak düşünülmemeli”, “Değer eğitimi verilmeli” olarak sıralamışlardır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri Tablo 4.5’te yer almaktadır.

Tablo 4.5. *Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin önerileri*

Sosyal Bilgiler Dersinde Yaz Tatillerinden Yararlanmaya Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Önerileri
Öğretmenlere inceleme gezisi olanağı sağlanmalı
Gezi düzenlenmeli
Öğretmenlerin gözlem yapması sağlanmalı
Öğrencilerle projeler, etkinlik yapılmalı
Eğitime daha fazla bütçe ayrılmalı
Çeşitli kurumlar ile işbirliği yapılmalı
Öğrenci ilgisi çekilmeli
Öğrenci teşvik edilmeli
Ödev verilmeli
Öğretmen, veli, okul yönetimi arasında iş birliği sağlamalı
Müze ve öğren yerlerinin giriş ücretleri düzenlenmeli
Aileler bilinçlendirilmeli
Yaz kampları düzenlenmeli
Sosyal bilgiler dersine verilmesi gereken önem verilmeli
Yaz tatilleri yalnızca dinlenme zamanı olarak düşünülmemeli
Değer eğitimi verilmeli

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerden birincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre öğretmenlere inceleme gezisi olanağı sağlanmalıdır olarak açıklanmıştır. Hüseyin Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz

tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerden öğretmenlere inceleme gezisi olanağı ile ilgili olarak görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Millî Eğitim Bakanlığının desteğiyle özellikle tüm sosyal bilgiler öğretmenlerinin mutlaka tüm yurdumuzu gezme imkânına kavuşturulması gerektiğini içtenlikle öneririm. Sosyal bilgiler öğretmenleri evet literatürdeki bilgileri biliyor olsa da yaşayıp, gezip tecrübe ettiği mekânların ayrıntısını daha rahat verebilmektedir. Gezip gördüğü için kazandığı tecrübe sosyal bilgiler dersinde öğretmen için avantajlı bir durum haline gelebilir. Dersteki öğretmen motivasyonunun kazanımları gerçekleştirmede etkisi olacaktır diye düşünmekteyim (ÖG, 16.09.2022).

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilere ilişkin görüşlerden ikincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre gezi düzenlenmeli olarak belirtilmiştir. Sevgi Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerden gezi düzenlenmeli ile ilgili olarak görüşünü “Yaz tatillerinden yararlanma kapsamında öğrencilere yönelik gezi düzenlenebilir, öğretmenler bu anlamda planlamalar yapabilir. Sosyal bilgiler dersimiz kapsamında bizler yaz tatillerinde uygun bir zaman oluşturarak yaz tatillerinden yararlanıp geziler düzenleyebiliriz (ÖG, 14.09.2022).” biçiminde belirtmiştir.

Hüseyin Öğretmen yararlanılması gereken önerilerden gezi düzenlenmeli ile ilgili görüşünde şunları ifade etmiştir:

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatilinden yararlanmak için öğrencilere yönelik geziler düzenlenebilir. Derste verim almak, ilgili kazanımın anlam kazanması sosyal bilgiler öğretmenlerinin de günlük hedefini gerçekleştirmede etkili olabilir (ÖG, 16.09.2022).

Volkan Öğretmen gezi düzenlenmeli önerisi ile ilgili olarak görüşünü “Sosyal bilgiler dersi kapsamında yaz tatillerinden yararlanma yollarından biri olarak MEB bünyesinde gezi etkinlikleri organize edilebilir (ÖG, 20.09.2022).” olarak açıklamıştır.

Yılmaz Öğretmen yaz tatillerinde gezi etkinlikleri düzenlenmeli ile ilgili olarak görüşünü “Sosyal bilgiler dersi ile ilgili olarak yaz tatillerinde geziler düzenlenmeli (ÖG, 15.09.2022).” olarak belirtmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilere ilişkin görüşlerden üçüncüsü sosyal bilgiler öğretmenlerine göre öğretmenlerin gözlem yapması sağlanmalıdır olarak ifade edilmiştir. Ayşe Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerden öğretmenlerin gözlem yapması sağlanmalı ile ilgili olarak görüşünü “Sosyal bilgiler öğretmenlerine gözlem yapma fırsatları oluşturulmalıdır. Öğrenci yaz tatillerini nasıl değerlendiriyor, bu durumun

dersimize katkısı anlamında öğretmen gözlem yapabilmesi önemlidir (ÖG, 20.09.2022).” biçiminde dile getirmiştir.

Hüseyin Öğretmen yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerden öğretmenlerin gözlem yapmasına ilişkin görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Yaz tatillerinden yararlanmak adına bakanlık ya da belediyelerin imkânları kullanılmalıdır. Tabi bu kurum ve kuruluşlara bağlı sponsorlar da destek olabilir. Gezi imkânı sağlandığında müzeler, öğren yerleri, tarihi ve doğal güzellikler ya da bölgedeki gelenekler, görenekler, somut olmayan kültürel miras eser ve ürünlerini bu alanlarda gözlemi yapılabilir (ÖG, 16.09.2022).

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilere ilişkin görüşlerden dördüncüsü sosyal bilgiler öğretmenlerine göre öğrencilerle projeler, etkinlikler yapılmalı olarak belirtilmiştir. Hacı Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerden öğrencilerle projeler, etkinlikler yapılmalı ile ilgili olarak görüşünü şöyle açıklamıştır:

Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Üretim, Dağıtım ve Tüketim gibi öğrenme alanlarında bir proje ve etkinlik çıkarabiliriz. Örneğin bu saydığım öğrenme alanlardaki ünitelerde geçen konulardan kısa sorular hazırlanarak öğrencilerin yaz tatilinde gördükleri, yaşadıkları, vakit geçirmiş oldukları yerleri ve olayları küçük bilgi kartlarına yazmaları istenebilir. Hazırladıkları bilgi kartlarını resim ya da kompozisyon şeklinde destekleyerek hazırlamaları da istenebilir. Ders yılı içinde sosyal bilgiler dersinde bu hazırladıkları bilgi kartlarına ilişkin kazanım sırası geldikçe arkadaşlarıyla paylaşmaları sağlanabilir. Bu çalışmada sürecin verimli ve sağlıklı işlemesi için sosyal bilgiler öğretmeni, öğrencinin getirdiği çalışmaları portfolyo dediğimiz öğrenci dosyasında toplayıp ders içerisinde devreye koyabilir (ÖG, 16.09.2022).

Nevin Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerden öğrencilerle projeler, etkinlikler yapılmalı ile ilgili görüşünü “Öğrenci ilgisini çekecek oyun temelli olarak eğitimler öğrenilebilir ve bunu sosyal bilgiler dersinde bir etkinliğe belki projeye çevirerek kullanabilir (ÖG, 20.09.2022).” olarak belirtmiştir.

Yılmaz Öğretmen kısaca görüşünü “Mesela etkinlik olarak sosyal bilgiler köyü gibi çalışmalar yapıp bir projeye dönüştürebiliriz (ÖG, 15.09.2022).” biçiminde belirtmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilere ilişkin görüşlerden beşincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre eğitime daha fazla bütçe ayrılmasıdır. Volkan Öğretmen yaz tatillerinden sosyal bilgiler dersinde yararlanmaya

yönelik önerilerden eğitime daha fazla bütçe ayrılmalı ile ilgili olarak görüşünde şunları ifade etmiştir:

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanma yolu olarak yapmak istediklerim ya da desteklenmek istediğim bir nokta bütçe ayrılarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin desteklenmesi olabilir. Yaz tatillerinde olan bütçe ile çeşitli aktiviteler düzenlenebilir (ÖG, 20.09.2022).

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilere ilişkin görüşlerden altıncısı sosyal bilgiler öğretmenlerine göre yaz tatillerine yönelik olarak çeşitli kurumlar ile iş birliği yapmalı olarak belirtilmiştir. Faruk öğretmen sosyal bilgiler öğretmenlerinden gelen önerilerden yaz tatillerine yönelik olarak çeşitli kurumlar ile işbirliği yapmalı görüşünü şöyle dile getirmiştir:

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmada yapılacak ya da yapılması mümkün olan tüm aktivitelere ilişkin yapılacak eğitimin birey tarafından değil kurumlar tarafından planlanması gerektiğini düşünüyorum. Bazı durumlarda sosyal bilgiler öğretmenini aşan durumlar olabiliyor çünkü. Bu anlamda sadece birey olarak hareket etmek zor olabilir. Önerim kurumların desteği ve planları ile eğitim dolayısıyla yaz tatilleri desteklenmelidir (ÖG, 23.09.2022).

Sevgi Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerden yaz tatillerine yönelik çeşitli kurumlar ile iş birliği yapmalı durumuna ilişkin görüşünü “Bu konuda planlara ihtiyacımız var. Dersimizde yaz tatillerinden yararlanmak sadece biz öğretmenlerin kazanım çerçevesinde hareket etmesiyle değil kurumların desteğiyle de olabilir (ÖG, 14.09.2022).” olarak açıklamıştır.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilere ilişkin görüşlerden yedincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre öğrenci ilgisi çekilmeli olması olarak ifade edilmiştir. Ayşe Öğretmen yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerden öğrencinin ilgisi çekilmeli ile ilgili görüşünü “Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmak için katılımı artırmak, öğrencileri güdülemek adına öğrencilerin ilgisini çekerek hareket etmek gerekir (ÖG, 20.09.2022).” biçiminde dile getirmiştir. Hacı Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerden öğrenci ilgisi çekilmeli ile ilgili görüşünü “Bu derste yaz tatillerini kullanmak istiyorsak öğrencinin ilgisini çekmeliyiz (ÖG, 16.09.2022).” olarak ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilere ilişkin görüşlerden sekizincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre öğrenci teşvik edilmeli olarak belirtilmiştir. Sibel Öğretmen yararlanılacak önerilerden öğrenci teşvik edilmeli

ile ilgili olarak görüşünü “Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmak adına ilk adım bu konuda öğrenciyi teşvik etmek olacaktır (ÖG, 21.09.2022).” olarak açıklamıştır.

Ayşe Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerden öğrenci teşvik edilmeli durumuna ilişkin görüşünü “Öğrencinin ilgisini çekmeyi başarinca etkisini sürdürmek adına öğrenciyi motive etmek etkili bir yöntem olabilir. Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken öğrenciyi motive etmek de kalıcılığı artırıp etkin katılımı sağlayabilir (ÖG, 20.09.2022).” olarak aktarmıştır.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilere ilişkin görüşlerden dokuzuncusu sosyal bilgiler öğretmenlerine göre ödev verilmeli olarak açıklanmıştır. Sevda öğretmen sosyal bilgiler öğretmenlerinin yararlanılacak önerilerinden ödev verilmeli ile ilgili olarak görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Sosyal bilgiler eğitimi adına konuşacak olursak eğitim öğretim yılında dersler bitmeden önümüzdeki gelecek yılın ders içeriği, ilgili kazanımları kontrol edilip gelecek eğitim öğretim yılı için hazırlıklar yapılabilir. Sosyal bilgiler ders içeriğine uygun öğrenciye görevlendirmeler, ilgili motivasyon destekleyici ödevler verilebilir. Bu verilen ödevler ise başlayan ders yılı içinde sosyal bilgiler dersinde konular ilerledikçe kullanılabilir. Öğrencilerden topladıkları görev ve ödevlendirmelere ilişkin veriler istenebilir. Bu iki ders dönemi için kullanılabilecek zaman aralığı yaz tatili olduğundan yaz tatillerini bu şekilde kullanarak ilerlenebilir (ÖG, 20.09.2022).

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilere ilişkin görüşlerden onuncusu sosyal bilgiler öğretmenlerine göre öğretmen, veli, okul yönetimi arasında iş birliği sağlamalı biçimindedir. Sevgi Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerden öğretmen, veli, okul yönetimi arasında iş birliği sağlamalı ile ilgili olarak görüşünü şöyle aktarmıştır:

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmak için okullar açılıp yeni eğitim öğretim başlayınca bu sürece ilişkin planlamalar yapılmalı bu konuda hem veliler hem öğrenciler sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından bilgilendirilmelidir. Okul idaresinden de bu konuda destek alınmalıdır diye düşünüyorum. Süreçte öğretmen, veli, okul idaresi ile verimli bir eğitim öğretim yılı yaz tatillerinden yararlanarak devam edebilir (ÖG, 14.09.2022).

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilere ilişkin görüşlerden on birincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre müze ve ören yerlerinin giriş ücretleri düzenlenmeli olarak ifade edilmiştir. Sibel Öğretmen yararlanmaya

yönelik önerilerden müze ve ören yerlerinin giriş ücretleri düzenlenmeli ile ilgili olarak görüşünü şunları açıklamıştır:

Yaz tatillerinde öğrenciler için gezip gördükleri yerlerde velileriyle ya da ders yılı içinde gittikleri müze ve ören yerlerinde maddi yönden sıkıntıya düşebiliyorlar. Bu yerlerin giriş ücretleri fazla gelebiliyor onlar için. Bu nedenle müze, ören yerleri ve benzeri yerlere girişlerin daha makul bir ücret olması gerekiyor (ÖG, 21.09.2022).

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilere ilişkin görüşlerden on ikincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre aileler bilinçlendirilmeli olarak belirtilmiştir. Sibel Öğretmen yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerden aileler bilinçlendirilmeli ile ilgili olarak görüşü “Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken aileler bilinçli olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine destek olabilir (ÖG,21.09.2022).” biçiminde ifade etmiştir. Ayşe Öğretmen görüşünü “Aileler bilinçli hareket ederse süreç verimli işler diye düşünüyorum. Yapılması gereken iş ve işlemlerde veli desteği alınmış olur, bu durum sosyal bilgiler öğretmenlerini süreç içerisinde rahatlatır (ÖG, 20.09.2022).” olarak açıklamıştır.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilere ilişkin görüşlerden on üçüncüsü sosyal bilgiler öğretmenlerine göre yaz kampları düzenlemeli olarak dile getirilmiştir. Yılmaz Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerden yaz kampları düzenlemeli ile ilgili olarak görüşünü şunları açıklamıştır:

Yaz tatillerinden yararlanma adına yapılabilecek önerim sosyal bilgiler dersine yönelik yaz tatillerini kullanarak çocuklarla planlar yapılabilir. Sosyal bilgiler öğretmeleri ile çocuklar aynı platform üzerinde yaz kampları düzenlenebilir. Çeşitli etkinlikler çeşitli programlarla yaz okulu gibi düşünülerek hareket edilebilir. Bu anlamda yaz tatilleri uygun bir zaman dilimi olur. Hem öğretmenler hem öğrenciler için vakit ayırmak daha kolay olur. Üstelik bu durum ders yılındaki verimliliği de etkiler. Dersin etkinliği artabilir (ÖG, 15.09.2022).

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilere ilişkin görüşlerden on dördüncüsü sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler dersine gereken önem verilmesi olarak açıklamıştır. Faruk Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik eklenmek istenilenlerden sosyal bilgiler dersine verilmesi gereken önem ile ilgili görüşünü şunları ifade etmiştir:

Genel olarak toparlayacak olursam sosyal bilgiler dersi birçok konuyu içinde barındırmaktadır. Üstelik birçok bilimin kesişim noktasıdır. Öğrenme alanlarından bu durum anlaşılmaktadır. Sosyal bilgiler dersi diğer derslerle aynı öneme sahip olmasına

rağmen ne yazık ki gereken önem verilmemektedir. Bu durum yapılan ya da yapılacak çalışmaları etkilemektedir. Yapılmak istenen çalışmalar bazı sebeplerle çoğu zaman yarım kalmaktadır. Belki bu durum üzerinde durulabilir ve çözüm önerileri getirilerek dersimiz gereken öneme diğer dersler çerçevesinde sahip olabilir ve hak ettiği değeri görebilir (ÖG, 23.09.2022).

Ayşe Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik eklenmek istenilenlerden sosyal bilgiler dersine verilmesi gereken öneme ilişkin görüşünü “Yaz tatilinde günlük hayatta devam eden sosyal bilgiler dersi kapsamındaki konulara dolayısıyla derse önem verilmesi çok önemlidir (ÖG, 20.09.2022).” olarak belirtmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilere ilişkin görüşlerden beşincisi sosyal bilgiler öğretmenlerine göre yaz tatilleri yalnızca dinlenme zamanı olarak düşünülmemeli olarak açıklanmıştır. Ayşe Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik eklenmek istenilenlerden yaz tatilleri yalnızca dinlenme zamanı olarak düşünülmemeli ile ilgili görüşünü şöyle dile getirmiştir:

Aslında yaz tatillerinin yalnızca dinlenme amaçlı görülmemesi gerekir diye düşünüyorum. Sadece dinlenme amaçlı değil de çok güzel bir şekilde etkinlikler yaparak sosyal bilgiler dersine ilişkin gereken zaman oluşturulabilir. Bu amaç yaz tatilleri için uygundur (ÖG, 20.09.2022).

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilere ilişkin görüşlerden on altıncısı sosyal bilgiler öğretmenlerine göre yaz tatillerinde değer eğitimi verilmeli biçiminde ifade etmişlerdir. Sevgi Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik eklenmek istenilenlerden değer eğitimi verilmeli ile ilgili olarak görüşünü şunları açıklamıştır:

Sosyal bilgiler dersi programında öğrenciye kazandırmamız gereken birçok değer vardır. Bu değerleri yaz tatillerinde fırsat bilerek değer eğitimi şeklinde öğrenciye kazandırmak amacıyla kullanılabilir. Bunun için zaman da uygun olacak birçok fırsat oluşacaktır. Bu anlamda verilen değerler eğitimi sosyal bilgiler dersinde kazanımlara ulaşmada öğretmene kolaylık sağlayacaktır diye düşünüyorum (ÖG, 14.09.2022).

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularından ulaşılan sonuçlara, sonuçların ilgili alan yazınıla karşılaştırılma ve ilişkilendirilmesi ile oluşturulan tartışma bölümüne, uygulamaya ve ileride yapılabilecek araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Öğrencilerin yaz tatillerinde yaptıkları etkinlikleri ve sosyal bilgiler dersinde yaz tatilinden yararlanmaya ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amacıyla bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden temel araştırma deseni benimsenmiştir. Bu araştırmada öğrenci günlük kayıtları ve yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla veri toplanmıştır. Araştırmada dokuz ortaokul öğrenci günlükleri incelenmiş ve on iki sosyal bilgiler öğretmeni ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bu veriler bulgular başlığı altında sunulmuş ve bulgulara dayalı olarak sonuçlara ulaşılmıştır.

Sonuç bölümü “Sosyal bilgiler eğitiminin yaz tatillerinde öğrencilerin yaşamlarında devam etme durumuna ilişkin sonuçlar” ve “Sosyal bilgiler eğitiminin yaz tatillerinde devam etme durumuna yönelik öğretmen görüşlerine ilişkin sonuçlar” olmak üzere iki temel başlık altında sunulmuştur.

5.1.1. Ortaokul öğrencilerinin yaz tatillerinde yaptıkları etkinlikler ile ilgili sonuçlar

Bu bölümde araştırmada sosyal bilgiler eğitiminin yaz tatillerinde öğrencilerin yaşamlarında devam etme durumuna ilişkin öğrenci günlüklerinden elde edilen verilerden ulaşılan sonuçlar yer almaktadır.

Ortaokul öğrenci günlüklerinden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular;

- Aile büyüklerini ziyaret etme
- Kitap okuma
- Güncel olayları takip etme
- Dini ve milli bayramları kutlama
- Film/Dizi/Belgesel programları izleme

- Tasarruf ve birikim yapma
- Aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme
- Özel gün kutlamalarına katılma
- Tarihi ve turistik yerleri gezme
- Farklı bölgelerde yer alan illeri gezme
- Komşularla birlikte etkinlik yapma
- Spor çalışmalarına gitme
- Sanat kurslarına katılma
- Tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekme
- Hayvan besleme
- Bitki yetiştirme
- Markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş yapmaya gitme
- Yabancı arkadaş edinme
- Proje yapma
- Araştırma yapma
- Sosyal bilgiler/İnkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma olarak ortaokul öğrencileri günlüklerinde belirtmişlerdir.

5.1.2. Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri ile ilgili sonuçlar

Bu bölümde araştırmada sosyal bilgiler eğitiminin yaz tatillerinde devam etme durumuna yönelik öğretmen görüşlerine ilişkin sonuçlar yer almaktadır:

- Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya ilişkin görüşlerini; “Yaz tatillerinden yararlanıyorum”, “Yaz tatillerinden yararlanılabilir”, “Yaz tatillerinden yararlanmıyorum” biçiminde dile getirmişlerdir. Öğretmenler yaz tatillerinden yararlanıyorum görüşlerini “Bilgiler pekişiyor” ve “Ders günlük yaşam ile pekişiyor” olarak aktarmışlardır. Öğretmenler yaz tatillerinden yararlanılabilir görüşlerini; “Gidilen şehirlerin kültürel özelliklerini tanıma imkânı bulunabilir”, “Sosyal ilişkilerde farkındalık oluşturmada katkı sağlar”, “Yaz tatillerinde çeşitli etkinlikler yapılabilir”, “Yaz tatillerinde öğrenmenin devamlılığı sağlanabilir”, “Öğreten öğrenen

ilişkisinden yola çıkılabilir”, “Ders yılı içinde kullanılabilir”, “Merak uyandırma etkisi vardır”, “Çalışılan yerin koşulları etkilidir” olarak ifade etmişlerdir

- Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin görüşlerini; “Okul dışı öğrenme ortamları”, “Doğal, tarihi, kültürel gezi”, “Müze ziyaretleri”, “Çevre eğitimi”, “Oyun”, “Tekrar” biçiminde aktarmışlardır. Devamında “Wordwall, interaktif etkinlik”, “Video, fotoğraf gibi araç-gereçler ve buna ilişkin gezi yazısı”, “Günlük tutma”, “Özel günlerden yararlanma”, “Öğretmen-öğrenci paylaşım ortamı” olarak açıklamışlardır.
- Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşadıkları sorunları “Gözlem eksikliği”, “Öğrenme amacından uzaklaşılması”, “Kendini ifade edememe”, “Ekonomik sorunlar”, “Organizasyon eksikliği”, “Öğretmen öğrenci etkileşimi”, “Öğrenci isteksizliği” olarak ifade etmişlerdir.
- Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerini “Öğretmenlere inceleme gezisi olanağı sağlanmalı”, “Gezi düzenlenmeli”, “Öğretmenlerin gözlem yapması sağlanmalı”, “Öğrencilerle projeler, etkinlik yapılmalı”, “Eğitime daha fazla bütçe ayrılmalı”, “Çeşitli kurumlar ile iş birliği sağlanmalı”, “Öğrenci ilgisi çekilmeli” biçiminde ifade edilmiştir. Ayrıca öğretmenler önerilerini “Öğrenci teşvik edilmeli”, “Ödev verilmeli”, “Öğretmen, veli, okul yönetimi arasında iş birliği sağlanmalı”, “Müze ve öğren yerlerinin giriş ücretleri düzenlenmeli”, “Aileler bilinçlendirilmeli”, “Yaz kampları düzenlenmeli”, “Sosyal bilgiler dersine verilmesi gereken önem verilmeli”, “Yaz tatilleri yalnızca dinlenme zamanı olarak düşünülmemeli”, “Değer eğitimi verilmeli” olarak sıralamışlardır.

5.2. Tartışma

Öğrencilerin yaz tatillerinde yaptıkları etkinlikleri ve sosyal bilgiler dersinde yaz tatilinden yararlanmaya ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmada 2022-2023 yaz döneminde ortaokul öğrencileriyle

günlük çalışması, 2022-2023 eğitim öğretim yılı başında ise sosyal bilgiler öğretmenleriyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerine göre yaz tatilleri ile sosyal bilgiler dersinin ilgili olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaokul öğrencilerinin yaz tatillerindeki sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili olabilecek etkinliklere yaşamlarında bakıldığında yaşantılarını; “Aile büyüklerini ziyaret etme”, “Kitap ve dergi okuma”, “Güncel olayları takip etme”, “Dini ve milli bayramları kutlama”, “Dizi/Film/Belgesel programları izleme”, “Tasarruf ve birikim yapma”, “Aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme”, “Özel gün kutlamalarına katılma”, “Tarihi ve turistik yerleri gezme”, “Farklı bölgelerde yer alan illeri gezme” olarak ifade etmişlerdir. Bununla beraber “Komşularla birlikte etkinlik yapma”, “Spor çalışmalarına gitme”, “Sanat kurslarına katılma”, “Tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekme”, “Hayvan besleme”, “Bitki yetiştirme”, “Markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş yapmaya gitme”, “Yabancı arkadaş edinme”, “Proje yapma”, “Araştırma yapma”, “Sosyal bilgiler/İnkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma” olarak aktarmışlardır. Konuyla ilgili olarak Ballantyne ve Packer (2002) araştırmasında doğal ortamlarda öğrenmenin öğrenciler için ilgi çekici olduğu, öğrencilerin çevreye karşı tutumları, çevreye bakma istekleri, doğal alanlardaki davranışları ve doğal ortam ile ilgili ev-çevre uygulamaları üzerinde doğal ortamlarda öğrenmenin önemli bir etkisinin olduğu belirtilmiştir. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Tarihi ve turistik yerleri gezme”, “Farklı bölgelerde yer alan illeri gezme”, “Tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekme”, “Hayvan besleme”, “Bitki yetiştirme” bulgularıyla örtüşmektedir. Şen (2009) araştırmasında yaz tatillerinde öğrencilerin okuldan uzaklaştıkları için öğrenme kaybına uğradıklarını dile getirmiştir. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Sosyal bilgiler/inkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma” bulgusuyla örtüşmektedir.

Akcan (2010) araştırmasında okul dışında gerçekleştirilen öğrenme ile daha çok duyu organına hitap edildiği için öğrencilerin ilgisini, dikkatini çekerek kalıcı öğrenmeler gerçekleşeceği belirtilmiştir. Benzer olarak Özür (2010) araştırmasında sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin uygulanmasının öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği dile getirilmiştir. İncelenen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Kitap ve dergi okuma”, “Dizi/Film/Belgesel programları izleme”, “Proje yapma”, “Araştırma yapma”, “Markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş

yapmaya gitme”, “Aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme” bulgularıyla örtüşmektedir.

Konuyla ilgili olarak Çapar (2020) araştırmasında hem tarihsel çevre ile kişi ve kurumların çalışmalarına ışık tutacak öneriler getirmeye çalışmış, hem de öğretmenlerin sorunları, engelleri, görüş ve önerileri dikkate alınarak tarihsel çevreden yararlanmaya yönelik bir kılavuz örneği geliştirildiği belirtilmiştir. İncelenen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Tarihi ve turistik yerleri gezme”, “Tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekme” bulgularıyla örtüşmektedir.

Deveci ve Türe (2017) araştırmasında beşinci sınıf öğrencilerinin görüşlerinden yola çıkarak sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerine yer verme durumunun sınırlı olduğu belirtilmiştir. İncelenen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın tüm bulgularıyla örtüşmektedir. Ortaokul öğrencileri yaz tatilinde sosyal bilgiler dersi ile ilişkilendirilebilecek etkinlikleri yaşantılarından ifade ediyorlar fakat sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerini kullanmaya ilişkin etkinlikleri yoktur.

Gök ve Deveci (2022) araştırmasında veli görüşlerinden yola çıkarak yaz tatillerinde planlı bir şekilde sosyal bilgiler eğitimi etkinliklerine devam edilmesi ile yaz tatillerinin sosyal bilgiler eğitimine yönelik okul dışı eğitime kaynaklık etmesi, daha etkili ve yaşam kalitesini artıran bir sosyal bilgiler eğitiminin gerçekleşmesinin beklendiği belirtilmiştir. İncelenen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın tüm bulgularıyla örtüşmektedir. Velilere göre yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimini destekleyici etkinlikler yapılabilir.

Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya ilişkin “Yaz tatillerinden yararlanılabilir”, “Yaz tatillerinden yararlanılamaz” biçiminde dile getirilmiştir. Öğretmenler yaz tatillerinden yararlanılabilir görüşlerini “Gidilen şehirlerin kültürel özelliklerini tanıma imkânı bulunabilir”, “Sosyal ilişkilerde farkındalık oluşturmada katkı sağlar”, “Yaz tatillerinde çeşitli etkinlikler yapılabilir”, “Yaz tatillerinde öğrenmenin devamlılığı sağlanabilir”, “Öğreten öğrenci ilişkisi”, “Ders yılı içinde kullanılabilir”, “Merak uyandırma”, “Çalışılan yerin koşulları etkilidir” olarak ortaya çıkmıştır. Konuyla ilgili olarak McConnon vd. (2015) araştırmasında okullara dayalı bir yaz tatili girişiminin temel unsurları hakkında fikir verildiği ifade edilmiştir. Yaz tatilinde çok kurumlu bir ortaklık modelinin yanı sıra mevcut okul tesislerini ve personelini kullanmanın faydaları vurgulanmıştır. Benzer olarak Paechter vd. (2015) araştırmasında öğrencilerde yaz

tatilindeki bilgi alanındaki öğrenme kayıpları olduğuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretim programındaki kazanımların uygulama derecesine göre öğrencilerde öğrenmenin değişebilir olduğunu belirtmişlerdir. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Yaz tatillerinden yararlanılabilir” bulgusunun tüm sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Şen (2009) araştırmasında yaz tatillerinde öğrencilerin okuldan uzaklaştıkları dönemde öğrenme kaybına uğradıklarına ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin uzun yaz tatili yerine eğitim öğretim dönemi içerisinde kısa aralıklarla da olsa tatil yapmaları gerektiği aktarılmış ve bu durumun yaz tatilinde öğrencilerin öğrenme kayıplarının azaltılabileceği araştırmada belirtilmiştir. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Yaz tatillerinde öğrenmenin devamlılığı sağlanabilir” bulgusuyla örtüşmektedir.

Çapar (2020) araştırmasında tarihsel çevreden yararlanmak gerektiğini belirtmiştir. İncelenen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Gidilen şehirlerin kültürel özelliklerini tanıma imkânı bulunabilir” bulgusuyla örtüşmektedir. Seyhan (2020) araştırmasında sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı öğrenme etkinliklerinin öğrencide beceri kazandırma, değer geliştirme ve kavram öğretiminde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. İncelenen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Sosyal ilişkilerde farkındalık oluşturmada katkı sağlar”, “Yaz tatillerinde çeşitli etkinlikler yapılabilir” bulgularıyla örtüşmektedir.

Deveci ve Türe (2017) araştırmasında sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerine yer verme durumunun sınırlı olduğuna ulaşılmıştır. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Yaz tatillerinden yararlanılamaz” bulgusunu desteklemektedir.

Gök ve Deveci (2022) araştırmasında yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimi etkinliklerine devam edilmesi ile yaz tatillerinin sosyal bilgiler eğitimine yönelik okul dışı eğitime kaynaklık etmesi, daha etkili ve yaşam kalitesini artıran bir sosyal bilgiler eğitiminin beklenildiği belirtilmiştir. İncelenen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Yaz tatillerinden yararlanılabilir”, “Yaz tatillerinde çeşitli etkinlikler yapılabilir”, “Yaz tatillerinde öğrenmenin devamlılığı sağlanabilir bulgularıyla örtüşmektedir.

Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklere ilişkin “Okul dışı öğrenme ortamları”,

“Doğal, tarihi, kültürel gezi”, “Müze ziyaretleri”, “Çevre eğitimi”, “Oyun”, “Tekrar”, “Wordwall, interaktif etkinlik”, “Video, fotoğraf gibi araç-gereçler ve buna ilişkin gezi yazısı”, “Günlük tutma”, “Özel günlerden yararlanma”, “Öğretmen-öğrenci paylaşım ortamı” bulguları ortaya çıkmıştır.

Alanyazında yer alan Kaya (2013), Özdemir (2016), Yorulmaz (2016) ve Sezer ve Sumbas (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda öğrencilerin değişim ve sürekliliği algılama becerileri üzerinde sözlü tarih, yerel tarih ve müzelerin olduğunu ve bu etmenlerin sosyal bilgiler dersine fayda sağladığı belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerinin mutluluk, kaynaklarının yönetimi ve sorumluluk almalarının, okula başlamadan önce ve başladıktan sonra yaz tatillerini nasıl geçirdiklerine göre farklılaştığı açıklanmıştır. İncelen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Okul dışı öğrenme ortamları”, “Doğal, tarihi, kültürel gezi”, “Müze ziyaretleri”, “Çevre eğitimi” bulgularıyla örtüşmektedir.

Alanyazında yer alan Griffin (2004) araştırmasında öğrencilerin müze gezilerine dair düşüncelerine ulaşılmıştır. Araştırmada öğrencilerin sınıfta ve müzede öğrenmeleri arasındaki farklılığa ilişkin olarak öğrencide görülen sonuca dikkat çekildiği belirtilmiştir. Benzer olarak Tal ve Morag (2005) araştırmasında müzelerde öğrenme sürecine odaklanıldığı tespit edilmiş, anlamlı öğrenmelerin gerçekleşebilmesi için müzelerin geleneksel bilgi aktarımı öğretim modelinden çok sosyokültürel olarak modern teknolojiye uygun bir modele geçmesi gerektiği vurgulanmıştır. Aynı biçimde Akcan (2010) araştırmasında okul dışında gerçekleştirilen öğrenme ile daha çok duyu organına hitap edildiği için öğrencilerin ilgisini, dikkatini çekeceği ve kalıcı öğrenmeler gerçekleşeceğine ulaşılmıştır. Torun (2021) araştırmasında öğretmenlerin geneli derslerinde okul dışı öğrenme etkinliklerine yer verdiklerini ve öğrencilere sağlamış olduğu katkıyı dile getirirken bulundukları şehirdeki okul dışı öğrenme çevreleri hakkında bilgi sahibi oldukları ortaya çıkmıştır. İncelenen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Okul dışı öğrenme ortamları”, “Doğal, tarihi, kültürel gezi”, “Müze ziyaretleri”, “Çevre eğitimi” bulgularıyla örtüşmektedir. Ertuğrul ve Karamustafaoğlu (2020) araştırmasında ise sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığına ulaşılmıştır. Bu sonuç gerçekleştirilen araştırmada “Okul dışı öğrenme ortamları oluşturulabilir” bulgusuyla çelişmektedir.

Cooper vd. (1996) araştırmasında yaz tatilinin öğrenmeler üzerinde olumsuz etkisinin olduğunu, yaz okulu programları ve okul takvimi üzerinde yapılabilecek

değişikliklere ilişkin önerilerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Paechter vd. (2015) araştırmasında öğrencilerde yaz tatilindeki öğrenme kayıpları olduğunu, öğretim programındaki kazanımların uygulama derecesine göre öğrencilerde öğrenmenin değişebilir olduğunu belirtmişlerdir. Şahin (2004) araştırmasında da yaz tatillerinin öğrencilerde öğrenme kaybına neden olduğuna ulaşılmıştır. İncelenen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Oyun”, “Tekrar”, “Wordwall, interaktif etkinlikler düzenlenebilir bulgularıyla çözüme kavuşturulabilir.

Deveci ve Türe (2017) araştırmasında gerçekleştirilen araştırmanın “Video, fotoğraf gibi araç-gereçler ve buna ilişkin gezi yazısı”, “Günlük tutma”, “Özel günlerden yararlanma”, “Öğretmen-öğrenci paylaşım ortamı” bulgularıyla desteklenebilir. Benzer şekilde Kayır ve Özçelik (2018) araştırmasında öğretmenler tarafından öğrencilerin yaz tatilinde de çeşitli etkinlikler ile öğrendiklerini unutmamalarının sağlanması gerektiğine ulaşılmıştır sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın bu bulgularını desteklemektedir.

Araştırmanın sonucunda sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşadıkları sorunlara ilişkin “Gözlem eksikliği”, “Öğrenme amacından uzaklaşılması”, “Kendini ifade edememe”, “Ekonomik sorunlar”, “Organizasyon eksikliği”, “Öğretmen öğrenci etkileşimi”, “Öğrenci isteksizliği” bulguları ortaya çıkmıştır. Konuyla ilgili olarak Kim (2001) araştırmasında yaz tatilinde sosyoekonomik etkenlerin çocukların fırsatlarının kısıtlı olmasından dolayı başarı oranı düştüğü belirtilmiştir. Benzer şekilde Gershenson (2013) araştırmasında da çocukların sosyoekonomik durumuna göre yaz dönemindeki fırsatları bağlantılıdır. İncelenen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Ekonomik sorunlar”, “Kendini ifade edememe” bulgularıyla örtüşmektedir.

McConnon vd. (2017) araştırmasında okullara dayalı bir yaz tatili programının temel unsurlarından okul tesislerini ve personelini kullanmanın faydaları vurgulanmıştır. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Organizasyon eksikliği”, “Yaz tatilinde öğrenci öğretmen uzaklığı”, “Öğrenci isteksizliği” bulgularını desteklemekte ve çözüm önerisi getirmektedir.

Alanyazında yer alan Arı (2004) araştırmasında öğretmenlerin çoğunluğu tarafından yaz tatillerinin uzun olduğu kanısına ulaşılmıştır. Benzer olarak Şahin (2004) ve Şen (2009) araştırmasında da yaz tatillerinin uzun olduğu ve öğrencilerde öğrenme

kaybına neden olduğuna ulaşılmıştır. İncelenen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Öğrenme amacından uzaklaşılması” bulgusuyla örtüşmektedir.

Akcan (2010) araştırmasında örnek program doğrultusunda okul dışında gerçekleştirilen öğrenme ile daha çok duyu organına hitap edildiğine ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerde sosyal bilgiler dersine karşı olumsuz bir tutumun ortadan kalkacağı belirtilmiştir. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Gözlem eksikliği”, “Kendini ifade edememe”, “Öğrenci isteksizliği” bulgularını desteklemektedir.

Araştırmanın sonucunda sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerileri “Öğretmenlere inceleme gezisi olanağı sağlanmalı”, “Gezi düzenlenmeli”, “Öğretmenlerin gözlem yapması sağlanmalı”, “Öğrencilerle projeler, etkinlik yapılmalı”, “Eğitime daha fazla bütçe ayrılmalı”, “Çeşitli kurumlar ile iş birliği sağlanmalı”, “Öğrenci ilgisi çekilmeli” biçiminde ifade edilmiştir. Ayrıca öğretmenler önerilerini “Öğrenci teşvik edilmeli”, “Ödev verilmeli”, “Öğretmen, veli, okul yönetimi arasında iş birliği sağlamalı”, “Müze ve öğren yerlerinin giriş ücretleri düzenlenmeli”, “Aileler bilinçlendirilmeli”, “Yaz kampları düzenlenmeli”, “Sosyal bilgiler dersine verilmesi gereken önem verilmeli”, “Yaz tatilleri yalnızca dinlenme zamanı olarak düşünülmemeli”, “Değer eğitimi verilmeli” bulguları ortaya çıkmıştır.

Ballantyne ve Packer (2002) araştırmasında öğrencilerin doğal alanlardaki davranışları ve doğal ortamlarda öğrenmenin önemli bir etkisine değinilmiştir. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Gezi düzenlenmeli”, “Öğrenci teşvik edilmeli”, “Yaz kampları düzenlenmeli” bulgularıyla örtüşmektedir.

Alanyazında yer alan Griffin (2004) ve Tal ve Morag (2005) araştırmalarında öğrencilerin gezilere dair düşünceleri ve müzelerde öğrenme sürecine odaklanıldığı tespit edilmiş, anlamlı öğrenmelerin gerçekleşebilmesine değinilmiştir. İncelenen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Öğretmenlere inceleme gezisi olanağı sağlanmalı”, “Gezi düzenlenmeli”, “Müze ve öğren yerlerinin giriş ücretleri düzenlenmeli” bulgularını desteklemektedir.

Özür (2010) araştırmasında sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin (gezi, gözlem, günlük, anket, röportaj, proje, performans görevi, araştırma gibi) uygulanmasının öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Öğrencilerle projeler, etkinlik

yapılmalı”, “Öğrenci ilgisi çekilmeli”, “Öğrenci teşvik edilmeli”, “Öğretmenlerin gözlem yapması sağlanmalı” bulgularını desteklemektedir.

Ertuğrul ve Karamustafaoğlu (2020) araştırmasında sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığına ulaşılmıştır. Öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamını sadece müze, park, bilim merkezi gibi yerleri düşündükleri belirtilmiş, bilim merkezini ziyaret amaçlarının konu öğretiminden ziyade farklı deneyimler edinmek ve güzel zaman geçirmek olduğu ortaya çıkmıştır. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Öğretmenlere inceleme gezisi olanağı sağlanmalı”, “Öğretmenlerin gözlem yapması sağlanmalı”, “Eğitime daha fazla bütçe ayrılmalı”, “Çeşitli kurumlar ile iş birliği sağlanmalı” bulgularıyla örtüşmektedir.

Alanyazında yer alan Pekin ve Bozdoğan (2021) ve Yaşar Çetin (2021) araştırmasında öğretmenlerin gezi düzenleme noktasında kendilerini yeterli gördükleri, veli ve kurumlardan izin alma sürecindeki zorluklar, öğrencilerin, öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve velilerin okul dışı öğrenme alanlarının avantajları, zorlukları, süreci, tarafların deneyimlerine ilişkin sorumluluklara değinilmiştir. İncelenen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Öğretmen, veli, okul yönetimi arasında iş birliği sağlamalı”, “Aileler bilinçlendirilmeli” bulgularıyla örtüşmektedir.

Konuyla ilgili olarak Yorulmaz (2016) araştırmasında okul dışı etkinliklerin sosyal bilgiler dersine fayda sağladığı ve sosyal bilgiler dersini öğrenirken öğrenciyi motive ettiği ortaya çıkmıştır. Benzer biçimde Kayır ve Özçelik (2018) araştırmasında öğrencilerin yaz tatilinde çeşitli etkinlikler ile öğrendiklerini unutmamalarının sağlanması gerektiği belirtilmiştir. İncelenen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Sosyal bilgiler dersine gereken önem”, “Yaz tatillerini yalnızca dinlenme zamanı olarak düşünülmemeli” bulgularını desteklemektedir.

Ertuğrul ve Karamustafaoğlu (2020) araştırmasında öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamını sadece müze, park, bilim merkezi gibi yerleri düşündükleri belirtilmiştir. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Gezi etkinlikleri düzenlenmeli” bulgusuyla desteklenirse çözüme kavuşturulabilir.

Alanyazında yer alan Seyhan (2020) araştırmasında okul dışı öğrenme etkinliklerinin beceri kazandırma, değer geliştirme ve kavram öğretiminde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Değer eğitimi verilmeli” bulgusuyla örtüşmektedir.

Pekin ve Bozdoğan (2021) araştırmasında öğretmenlerin gezi düzenlemeye yönelik desteklenmeleri ve karşılaştıkları güçlükler belirtilmiştir. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Öğretmenlere inceleme gezisi olanağı sağlanmalı”, “Gezi etkinlikleri düzenlenmeli” bulgusuyla örtüşmektedir.

Araştırma sonuçlarının önemli bir kısmı alanyazındaki yaz tatilleri çalışmalarıyla örtüşmektedir. Sosyal bilgiler dersi ile yaz tatilleri arasındaki ilişkiye dair iki çalışma dışında ilgili hiçbir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu anlamda gerçekleştirilen araştırmanın alanyazına katkı sağlaması beklenmektedir.

5.3. Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar kapsamında uygulamaya yönelik ve araştırmaya yönelik öneriler sunulmuştur.

5.3.1. Uygulamaya yönelik öneriler

- Öğretmenler yaz tatilinde sosyal bilgiler eğitimini destekleyici etkinlikler düzenleyebilir. Etkinliklerde öğrencileri ve aileleri bilgilendirici yönergeler oluşturularak yaz tatilinde sosyal bilgiler dersi ile ilgili gerçekleştirilecek etkinliğe yönelik aile üyeleri ile öğrenciler desteklenebilir. Bu anlamda öğrenci ve veliler etkinliklere ilişkin bilgi almak, anlaşılmayan yerleri danışmak için öğretmenle kolay iletişim kurması sağlanabilir.
- Sosyal bilgiler eğitimini geliştirmek ve desteklemek amacıyla tatil programı hazırlanıp, uygulanıp, değerlendirilebilir.
- Yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimine ilişkin yararlanabileceği etkinlikler konusunda öğretmenlere hizmet içi eğitim verilebilir.
- Yaz tatillerinde ailelerin katılımı ile okul dışında gerçekleştirilecek olan etkinliklerde, gidilecek kurum ya da kuruluş konusunda aileler ve öğrencilerin görüşleri alınabilir. Öğrenciler ve aileler etkinlikten önce etkinliğin amacı ve etkinliğin planı konusunda bilgilendirilebilir.
- Sosyal bilgiler öğretmenleri yaz tatilleri ile sosyal bilgiler ilişkisiyle ilgili etkinliklere ilişkin okul-öğretmen-aile-öğrenci iş birliği yapabilir.
- Sosyal bilgiler dersinde yaz tatilleri ilişkisiyle ilgili temeli hazırlayarak özgüven geliştirme, kendini tanıma ve öğrenmeyi öğrenme konularında öğrencilere katkı

sağlayarak farkındalık düzeylerini geliştirmek amacıyla yapılandırmacı öğrenme yaklaşımından yararlanılabilir.

- Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin yaparak-yaşayarak ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmeleri için yaz tatillerinden yararlanılabilir.
- Aileler, yaz tatilleri ile sosyal bilgiler dersi ilişkisine yönelik sürece katılımı sağlama konusunda bilgilendirilebilir.
- Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında sosyal bilgiler dersinde yaz tatilleri ile ilişkili amaçlara yer verilebilir. Bu konuda programa içerikler eklenebilir.

5.3.2. Araştırmaya yönelik öneriler

- Yaz tatillerinde aile katılımlı ev, okul ve okul dışı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler derslerinin öğrencilere ve ailelere etkilerine ilişkin deneysel ya da karma desen araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Öğrencilerin yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersi ile ilgili deneyimlerinden yola çıkarak bu durumun öğrencilerin beceri ve değer gelişimine etkisi araştırılabilir.
- Farklı dersler kapsamında yaz tatillerine dayalı etkinlik uygulamalarının kullanıldığı nitel ve nicel araştırmalar gerçekleştirilebilir.

6. KAYNAKÇA

- Acun, İ. (2015). Bilgisayar destekli öğretim uygulamaları. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 344-364). Ankara: Pegem.
- Açıkgöz, K.Ü. (2014). *Aktif öğrenme*. İzmir: Biliş.
- Altan, Z. M. (2019). *Türkiye'nin eğitim çıkmazı girişimci öğretim girişimci öğretmen*. Ankara: Pegem.
- Altun, A. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde sosyal medya. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 389-406). Ankara: Pegem.
- Anderson, D., Kisiel, J. & Storksdieck, M. (2006). Understanding teachers perspectives on field trips: Discovering common ground in three countries. *Curator The Museum Journal*, 49 (3), 346-386.
- Auster, E., R. & Wylie, K., K. (2006). Creating active learning in the classroom: A systematic approach. *Journal of Management Education*, 30 (2), 333-353.
- Arı, A. (2005). *İlköğretim okulu öğrencilerin yaz tatilindeki öğrenme kayıpları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arı, A. (2004). Yaz tatili öğrenme kaybı konusunda öğretmen görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 163, 91-103.
- Arslan, M. (2016). Aktif öğrenme. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 3-15.
- Ata, B. (2015). Sosyal bilgiler öğretim programı. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi* içinde (s. 34-47). Ankara: Pegem.
- Ata, B. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde müzeler. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 171-186). Ankara: Pegem.
- Atayeter, Y., Tozkoparan, U. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde gezi gözlem yönteminin uygulanmasına yönelik görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3 (5), 1-21.

- Avcı, G. ve Gümüş, N. (2020). Sınıf dışı eğitime dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik ilkök 4. sınıf öğrenci tutumlarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11 (1), 89-106.
- Bakioğlu, B. ve Karamustafaoğlu, O. (2020). Okul dışı öğrenme ortamlarının öğretim sürecinde kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 5 (1), 80-94.
- Ballantyne, R. & Packer, J. (2002). Nature-based excursions: School students' perspectives of learning in natural environments. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 11 (3), 218-231.
- Bennett, N. J., Roth, R., Klain, S. C., Chan, K. M., Clark, D. A., Cullman, G. & Thomas, R. E. (2017). Mainstreaming the social sciences in conservation. *Conservation Biology*, 31 (1), 56-66.
- Berk Akça, N. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde sivil toplum kuruluşları. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 328-336). Ankara: Pegem.
- Bengiç Çolak, G. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde hizmet ederek öğrenme. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 415-436). Ankara: Pegem.
- Bodur, Ş. (2011). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin kavram yanılgılarını gidermeye etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bronwyn Lewis, E. (2017). *İlkokul botanik bahçesi gezilerinin program değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. [Kurumsal Veritabanından Alınmış Yüksek Lisans Tezi].
- Brophy, J., Alleman, J. & Halvorsen, A. L. (2016). *Powerful social studies for elementary students*. Boston: Cengage Learning.
- Charmaraman, L. (2013). Congregating to create for social change: Urban youth media production and sense of community. *Learning, Media and Technology*, 38 (1), 102- 115.
- Çelik, S., Şenocak, E., Bayrakçeken, S., Taşkesenligil, Y. ve Doymuş, K. (2005). Aktif öğrenme stratejileri üzerine bir derleme çalışması. *Kazım Karabekir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 155-185.

- Creswell, J., W. & Clark, P. (2020). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi*. (Çev: Y. Dede ve S., B. Demir). Ankara: Anı.
- Cooper, H., Nye, B., Charlton, K., Lindsay, J. & Greathouse, S. (1996). The effects of summer vacation on achievement test scores: A narrative and meta-analytic review. *Review of Educational Research*, 66 (3), 227-268.
- Çapar, D. ve Şenşekerci, E. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihsel çevrenin tarih öğretiminde kullanımına yönelik yaklaşımları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (3), 1044-1062.
- Çengelci, T. (2013). Sosyal bilgiler dersinde yararlanılan toplumsal ve kültürel kaynakların belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (43), 219-236.
- Çetin, M. A. ve Metin, C. (2013). Mezarlık ve şehitlik ziyaretlerinin tarih bilgisi ve bilincinin oluşumunda ve öğrencinin akademik başarısındaki etkisi. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 1 (1), 44-46.
- Çığrık, E. (2016). Bir öğrenme ortamı olarak bilim merkezleri. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 1 (1), 79-97.
- Çiftçi, T. ve Dikmenli, Y. (2016). Coğrafya öğretmenlerinin okul dışı coğrafya öğretimine ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 363- 382.
- Çoban, A. (2020). Probleme dayalı öğrenme. B. Oral (Ed.), *Öğrenme öğretme kuram ve yaklaşımları* içinde (s. 547-550). Ankara: Pegem.
- Çöğmen, S. (2020). Eğitimde program dışı etkinlikler. A. Küçüköğlü (Ed.), *Kuramdan uygulamaya eğitimde program dışı etkinlikler* içinde (s. 2-26). Ankara: Pegem.
- Çubukçu, Z. (2020). İşbirlikli öğrenme. B. Oral (Ed.), *Öğrenme öğretme kuram ve yaklaşımları* içinde (s. 582-585). Ankara: Pegem.
- Demircioğlu, İ. H., ve Demircioğlu, E. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel çevrenin kullanımı. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 99-112). Pegem.
- Demirel, R. ve Özcan, H. (2020). Ortaokul öğrencileri ile bir okul dışı öğrenme ortamına alan gezisi: Tropikal kelebek bahçesi örneği. *Journal of Research in Informal Environments*, 5 (2), 120-144.

- Deveci, H. (2005). Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımı. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4 (3), 159-166.
- Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: Öğretmen adaylarının kültür portfolyolarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (28), 1-19.
- Deveci, H. ve Gürdoğan Bayır, Ö. (2011). Hayallerdeki sosyal bilgiler: İlköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin algıları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (4), 9-28.
- Deveci, H. ve Eryılmaz, Ö. (2016). Öğretmen adaylarının sosyal sorumluluk projesine katılımlarına ilişkin görüşleri: Let's do it! Türkiye örneği, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7 (25), 163-185.
- Deveci, H. (2018). Türk eğitim tarihinde sosyal bilgiler. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (s. 20-36). Ankara: Pegem.
- Deveci, H. ve Gök, A. (2022, Mayıs). Yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimine ilişkin veli görüşleri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi*'nde sunulan bildiri. Muğla: Türkiye.
- Dewey, J. (2020). *Eğitimde ahlak ilkeleri*. Fol Kitap.
- Doğan, Y. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 113-131). Ankara: Pegem.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2), 77-96.
- Dolmaz, M. (2012). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde aktif öğrenme modelleri, öğrenci ve öğretmen doğrultusunda değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dufrense, R., J., Gerace, W., J., Leonard, W., J., Mestre, J., P. & Wenk, L. (1996). Classtalk: A classroom communication system for active learning. *Journal of Computing in Higher Education*, 7, 3-47.
- Eker, E. (2016). Tatil: Anne-baba eğitimi. *Aydın Toplum ve İnsan Dergisi*, 2, 47-53.
- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı.

- Ersin, P. ve Bayyurt, Y. (2021). Odak grup görüşmeleri. Seggie, Y. & Bayyurt, N. (Ed.), *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları içinde* (s. 209-225). Ankara: Anı.
- Eroğlu, S. ve Deveci, H. (2021). Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ve girişimcilik becerisinin sosyal bilgiler dersinde kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11 (3), 1190-1211.
- Ertuğrul, A. ve Karamustafaoğlu, O. (2020). Okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri: Kayseri bilim merkezi. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 9 (2), 107-116.
- Eryılmaz, Ö. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde güncel olay kullanımının öğrencilerin sosyal problemlere duyarlılıklarına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Fayolle, A. (2007). *Handbook of research in entrepreneurship education*, Belgium: Edward Elgar Publishing Limited.
- Gel, A, I. (2019). 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde tarih konularının aktif öğrenmeye dayalı etkinlik temelli öğretimin tarihsel düşünce becerisinin gelişimine ve akademik başarıya etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gershenson, S. (2013). Do summer time-use gaps vary by socioeconomic status? *American Educational Research Journal*, 50 (6), 1219-1248.
- Graevenitz, G., Harhoff, D. & Weber, R. (2010). The effects of entrepreneurship education. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 76 (1), 1-38.
- Griffin, J., (2004). Research on students and museums: Looking more closely at the students in school groups. *Science Education*, 88 (1), 59– 70.
- Güleç, İ., Çelik, S. ve Demirhan, B. (2012). Yaşam boyu öğrenme nedir? Kavram ve kapsamı üzerine bir değerlendirme. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (3), 34-48.
- Gülsoy, U. (2010). *İlköğretim birinci kademedeki aktif öğrenmenin sosyal bilgiler dersinde uygulanmasının öğrenci başarısına ve tutumlarına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Işık, H. (2008). İlköğretim tarih konularının yerel tarih ile ilişkilendirilmesinin öğrenci başarısına etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (4), 290-310.

- İşcan, A., Arıkan, İ. B. ve Küçükaydın, M. A. (2013). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları ve okumaya ilişkin tutumları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (11), 1-16.
- Johnson, R., T. & Johnson, D., W. (2008). Active learning: Cooperation in the classroom. *The Annual Report of Educational Psychology in Japan*, 47, 29-30.
- Kalem, S. ve Fer, S. (2003). Aktif öğrenme modeliyle oluşturulan öğrenme ortamının öğrenme, öğretme ve iletişim sürecine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 433-461.
- Karabacak, K. (2020). Öğretim ilkeleri. S. Güven ve M.A. Özerbaş (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri içinde* (s. 163-189). Ankara: Pegem.
- Karadeniz, O., Eker, C. ve Burunsuz, E. (2015). Ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretim programı kazanımlarının yapılandırmacı öğrenme kuramı ilkelerine göre değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 10 (3), 563-580.
- Karadeniz, O. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde bilimsel ve sanatsal etkinlikler. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* (s. 368-381). Ankara: Pegem.
- Karamustafaoğlu, S. ve Havuz, A., C. (2016). Inquiry based learning and its effectiveness. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 3 (1), 40-54.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi içinde* (s. 182-190). Ankara: Nobel.
- Kaya, S. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin birer haftalık ara tatiller hakkındaki görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, E. (2020). *Hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve fen bilgisi derslerinin temeli: Toplu öğretim sistemi*. Ankara: Pegem.
- Kayır, G. ve Özçelik, F. U. (2018). İngilizce dersindeki yaz tatili öğrenme kayıplarına ilişkin öğretmen görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 3 (1), 33-45.
- Keçe, M. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde resmi kurumlar. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 283-301). Ankara: Pegem.
- Kılıçoğlu, G. (2015). Sosyal bilgiler programı ve öğretmen yeterlilikleri. M. Safran (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 3-16). Ankara: Pegem.

- Kısakürek, M. A. (1987). *Sosyal bilgiler öğretiminin niteliği, kapsamı ve amaçları, sosyal bilgiler öğretimi* içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Kim, J. (2001). The effects of summer vacation on the academic skills of white, black, latino, and asian studenst. *Working Paper*, Harvard Graduate School of Education. https://scholar.harvard.edu/files/jameskim/files/2000-summer_learning_loss-reading-math.pdf.
- Kuhfeld, M. (2019). Surprising new evidence on summer learning loss. *Phi Delta Kappan*, 101 (1), 25-29.
- Kubat, U. (2018). Okul dışı öğrenme ortamları hakkında fen bilgisi öğretmen adaylarının görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 111-135.
- Kumar, S. ve Zayapragassarazan, Z. (2012). Active learning methods. *NTTC Bulletin*, 19 (1), 3-5.
- Laçın-Şimşek, C. (2011). Okul dışı öğrenme ortamları ve fen eğitimi. C. Laçın Şimşek (Ed.), *Fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları* içinde (s. 1-24). Ankara: Pegem.
- Luke, M. (2013). *Grading homework and it's effects on the 21st century learner*. University of Saint Joseph West Hartford, CT.
- Matlay, H. (2008). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial outcomes. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 15 (2), 382-396.
- McConnon, L., Godwin, J., Hawkins, J., Bond, A. & Fletcher, A. (2017). Use of the school setting during the summer holidays: Formative process evaluation of 'Food and Fun': Kelly Morgan. *European Journal of Public Health*, 27 (3), s. 173. https://academic.oup.com/eurpub/article/27/suppl_3/ckx187.441/4556407
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* içinde (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel.
- MEB (2005). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (4, 5, 6 ve 7.sınıflar)*. Ankara.
- MEB (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Ankara.
- MEB (2019). *Okul dışı öğrenme ortamları kılavuzu*. Ankara.

- Meydan, A. ve Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29 (1), 402-422.
- Michaelis, J. U. & Garcia, J. (1996). *Social studies for children: A guide to basic instruction*. New Jersey: Prentice Hall.
- NCSS (1992). *A vision of powerful teaching and learning in the social studies. Building social understanding and civic efficacy*. Washington DC: National Council for The Social Studies.
- NCSS (1994). *Curriculum standards for social studies: Expectations of excellence*. Washington DC: National Council for the Social Studies.
- Nothorn Ireland Curriculum. (2000). *Active learning and teaching methods*. Ireland: Council for the Curriculum, Examinations and Assessment.
- Ogundiran, J., O. (2019). Curriculum development for effective entrepreneurship education in nigerian secondary school system towards sustainable development: rationale for social studies education. *International Journal of Education and Evaluation*, 5 (5), 45-56.
- Ogunyemi, A. (2008). The challenge of social entrepreneurship through social studies education. *Nigerian Journal of Social Studies*, 11 (1), 1-14.
- Oosterbeg, H., Praag, M. & Ijsselstein, A. (2010). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurship skills and motivation. *European Economic Review*, 54, 442-454.
- Özür, N. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısına etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Öztürk, T. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde ev ödevleri. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 345-360). Ankara: Pegem.
- Paechter, M., Luttenberger, S., Macher, D. Berding, F., Papousek, I., Weiss , E. M. & Fink, A. (2015). The effects of nine-week summer vacation: Losses in mathematics and gains in Reading. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 11 (6), 1339-1413.

- Pekin, M., ve Bozdoğan, A. E. (2021). Ortaokul öğretmenlerinin okul dışı çevrelere gezi düzenlemeye ilişkin öz yeterliklerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi: Tokat ili örneği. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17, 114-133.
- Philipson, A., Riel, A. & Leger, A., B. (2018). Between knowing and learning: New intructions experiences in active learning classrooms. *The Canadian Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 9 (1), 1-20.
- Pugh, K. J. & Bergin, D. A. (2005). The effect of schooling on students' out-of-school experience. *Educational Researcher*, 34 (9), 15-23.
- Resmî Gazete (2003). Sayı: 25212. 30 Aralık 2022 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/08/20030827.htm> adresinden alınmıştır.
- Resnick, L. B. (1987). The 1987 Presidential address: Learning in school and out. *Educational Researcher*, 16 (9), 13-54.
- Ross, E. W., Mathison, S. & Vinson. K.D. (2014). Social studies curriculum and teaching in the era of standardization. E. Wayne Ross (Ed.), *The social studies curriculum purposes, problems, and possibilities* içinde (s. 25-50). Albany: State University of New York Press.
- Solomon, G. (2007). An examination of entrepreneurship education in the United States. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 14 (2), 168–182.
- Sansar, H. H. (2020). Okul yöneticilerinin ders dışı sosyal etkinliklere yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 31-42.
- Saraç, H. (2017). Türkiye’de okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan araştırmalar: İçerik analizi çalışması. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 60-81.
- Sart, G. (2021). Gözlem. Seggie, Y. ve Bayyurt, N. (Ed.). *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* içinde (s. 226-238). Ankara: Anı.
- Selanik Ay, T. (2010). *Sosyal Bilgiler dersinde yerel toplum çalışmalarından yararlanma: Bir eylem araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sever, I. (2021). Sosyal bilgiler dersinin temel becerileri. V. Aktepe, M. Gündüz, N. Fidan, E. Yalçınkaya (Ed.), *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 22-40). Ankara: Pegem.

- Sezer, Ö. ve Sumbas, E. (2018). Lise öğrencilerinin yaz tatillerini kullanım biçimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 173-189.
- Sezgin, F., Erdoğan, O. ve Dağ, S. (2020). Ortaöğretim öğrencilerinin yaz tatili öğrenme kayıpları: Aile eğitim düzeyine ilişkin bir analiz. *Millî Eğitim*, 49 (226), 35-52.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı.
- Şahin, A. (2004). *İlköğretimde tatil sonrası öğrenme kayıpları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Şahinel, M., G. (2003). *Etkin öğrenme*. Ankara: Pegem.
- Şahiner, D., G., S. (2008). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin demokratik tutumlara ve ders başarısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şen, A. (2008). *Aktif öğrenme problem çalışma yapraklarının ortaöğretim öğrencilerinin problem çözme süreci üzerine etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Şen, E. U. (2009). *Yapılandırmacı yaklaşım temelli yeni ilköğretim programı kılavuzluğunda gerçekleştirilen öğretim etkinlikleri sonrası yaz tatili öğrenme kayıpları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi.
- Şimşek, A. ve Kaymakçı, S. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminin amacı ve kapsamı. İçinde A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 1-9). Ankara: Pegem.
- Şimşek, S. (2020). Sosyal bilgiler programının yapısı ve özellikleri. S. Şimşek (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 29-48). Ankara: Anı.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Stewart, H., Watson, N. & Campbell, M. (2018). The cost of school holidays for children from low income families. *Sage Journals*, 25 (4), 516-529.
- Tay, B. ve Uçuş, Ş. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler eğitiminde özel sektör kurumları. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 303-320). Ankara: Pegem.

- Thomas, D. & Brown, J., S. (2016). *Yeni nesil öğrenme kültürü sürekli değişen dünya için hayal gücü yetiştirmek*. (Çev: H. Uysal). Ankara: Pegem.
- Topçu E. (2019). Sosyal bilgiler ve sosyoloji. Ü. İbret ve E. Kaymakçı (Ed.), *Sosyal bilgiler ve toplum içinde* (s. 1-32). Ankara: Pegem.
- Torun Ü. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeye yönelik görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuncer, A.S. (2013). Sosyal medyanın gelişimi. F. Zeynep Özata (Ed.), *Sosyal medya içinde* (s. 2-24). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Turan, İ. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde sanal müze ve turlar. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 189-200). Ankara: Pegem.
- Türe, H. ve Deveci, H. (2017). Aileden çocuğa sosyal bilgiler eğitimi: Uygulama örneği. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi*, 1 (1), 5-21.
- Türk Dil Kurumu. (2021). *Güncel Türkçe sözlük*. 30 Aralık 2022 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Ulusoy, A. (2015). Eğitim öğrenme ilişkisi ve temel kavramlar. A. Ulusoy (Ed.), *Gelişim ve öğrenme psikolojisi içinde* (s. 139-150). Ankara: Anı.
- Ünlüer, G. ve Yaşar, Ş. (2012). Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 43-57.
- UNESCO. (1976). Recommendation concerning the safeguarding and contemporary role of historic areas.
- Üzümcü, N., O. (2007). *İlköğretim 6. Sınıf sosyal bilgiler dersinde harita okuma becerisinin aktif öğrenme yöntemleri ile kazandırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Weber, M. (2017). *Methodology of social sciences*. New York: Routledge Publishing.
- Yakar, A. ve Saracaloğlu, A., S. (2020). Yapılandırmacılık. A. Saracaloğlu, S. B. Akkoyunlu ve İ. Gökdaş (Ed.), *Öğretimde yaklaşımlar ve eğitime yansımaları içinde* (s. 1-31). Ankara: Pegem.
- Yaşar Çetin B. (2021). *Okul yönetiminin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Yavuz, M. (2018). Eğitim ile ilgili temel kavramlar. M. Yavuz (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* içinde (s. 1-27). Ankara: Anı.
- Yeşilbursa, C. C. (2008). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihî yerlerin kullanımı. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 23, 209-222.
- Yeşilbursa, C. C. ve Barton, K. C. (2011). Preservice teachers' attitudes toward the inclusion of heritage education in elementary social studies. *Journal of Social Studies Education Research*, 2 (2), 1-21.
- Yeşiltaş, N., K. (2014). J. Dewey'in eğitim anlayışı ve sosyal bilgiler öğretimi. Ata, B. ve İkram, B. (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimi açısından eğitim klasikleri incelemeleri* içinde (s. 53-70). Ankara: Pegem.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 11. Baskı. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, Z. (2011). Turizm sektörünün gelişimi ve istihdam üzerindeki etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3 (5), 54-75.
- Yılmaz Özelci, S. (2020). İşbirlikli öğrenme. Saracaloğlu, A., S., Akkoyunlu, B. ve Gökdaş, İ. (Ed.), *Öğretimde yaklaşımlar ve eğitime yansımaları* içinde (s. 202). Ankara: Pegem.
- Zayimoğlu Öztürk, F. (2014). Sosyal bilgiler dersinde arkeolojik kazı çalışması ve müze gezisi. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi (ATED)*, 4 (1), 12-26.

EKLER

EK-1. Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Araştırma Onayı

Evrak Kayıt Tarihi: 15.06.2022	Protokol No: 330657	Tarih: 24.06.2022

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Yaz Tatillerinde Sosyal Bilgiler Eğitimi: Öğrenci ile Öğretmen Görüşleri ve Deneyimleri
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Handan DEVECİ
TEZ YAZARI:	Aysun GÖK
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

EK-2. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

GÜNLÜDÜR

Sayı : E-59090411-44-56104405
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Aysun GÖK)

29.08.2022

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Genel Sekreterlik)

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.02.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Valilik Makamının 26.08.2022 tarihli ve 55996779 sayılı oluru.

Valilik Makamının Anket ve Araştırma İzni konulu ilgi (b) oluru ve kullanılması uygun görülen ölçme araçlarının Müdürlüğümüzce mühürlenmiş örnekleri ekte gönderilmiştir.

İlgi (a) genelgenin 28. maddesinde; "Araştırma uygulama izni alan kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve araştırmacılar tamamladıkları bilimsel araştırma ile ilgili sonuç raporlarını, izni aldıkları ilgili birime çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde göndereceklerdir." ifadesi yer almaktadır.

Olur gereğince işlem yapılması ve araştırma sonuç raporunun ekte sunulan örneğe göre Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine gönderilmesi hususlarında gereğini arz ederim.

Ahmet BÜRLÜKKARA
İl Milli Eğitim Müdürü a.
Şube Müdürü

Ek:
1- Valilik Oluru (1 Sayfa)
2- Rapor Örneği
3- Ölçekler

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-55996779
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Aysun GÖK)

26/08/2022

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Anadolu Üniversitesinin 01.08.2022 tarihli ve 349488 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 22.08.2022 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu : Yaz Tatillerinde Sosyal Bilgiler Eğitimi, Öğrenci İle Öğretmen Görüşleri ve Deneyimleri
Araştırma Türü : Anket
Araştırma Yeri : Gaziosmanpaşa
Araştırma Yapılacak Kişiler : Ortaokul Öğretmenleri ve Öğrencileri
Araştırmanın Süresi : 2022 - 2023 Eğitim - Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda, Covid-19 tedbirlerinin araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmasında ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
Özlem BOZKURT GEVREK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (6 Sayfa)
2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

EK-3. Veli İzin Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “Yaz Tatillerinde Sosyal Bilgiler Eğitimi: Öğrenci ile Öğretmen Görüşleri ve Deneyimleri” adıyla 15-30 Eylül 2022 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır. **Araştırmanın Hedefi;** Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya ilişkin ortaokul öğrencilerinin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve deneyimlerini belirleme amacını taşımaktadır. Çalışma, Prof. Dr. Handan Deveci ve Aysun Gök tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik öğrenci görüş ve deneyimlerinden yararlanılarak sosyal bilgiler eğitiminin gelişimine katkı sağlayacaktır. Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır. Açık uçlu soru şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir. Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Aysun GÖK

İletişim bilgileri :

*Velisi bulunduğum ..... sınıfı ..... numaralı öğrencisi
.....’in yukarıda açıklanan araştırmaya
katılmasına izin veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla
okula geri gönderiniz*).*

/ /

EK-4. Öğrenci Gönüllü Katılım Formu

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, Yaz Tatillerinde Sosyal Bilgiler Eğitimi: Öğrenci ile Öğretmen Görüşleri ve Deneyimleri” adıyla, Prof. Dr. Handan Deveci ve Aysun Gök tarafından 01 Temmuz-01 Eylül 2022 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma çalışmasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Araştırma sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik ortaokul öğrencilerinin yaptıkları etkinlikleri ve öğretmen görüşlerinden faydalanılarak sosyal bilgiler eğitiminin gelişimine katkı sağlayacaktır. Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.

Araştırmanın Nedeni: O Bilimsel araştırma *O Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Okul-sınıf

Araştırma Uygulaması: O Anket

O Görüşme

O Gözlem

* O Açık uçlu soru

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz. Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Aysun GÖK

İletişim Bilgileri :

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.../.../...

İmza :

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK-5. Öğretmen Gönüllü Katılım Formu

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, Yaz Tatillerinde Sosyal Bilgiler Eğitimi: Öğrenci ile Öğretmen Görüşleri ve Deneyimleri” adıyla, Prof. Dr. Handan Deveci ve Aysun Gök tarafından 15-30 Eylül 2022 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma çalışmasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Araştırma sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik öğretmen görüşlerinden faydalanılarak sosyal bilgiler eğitiminin gelişimine katkı sağlayacaktır. Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.

Araştırmanın Nedeni: O Bilimsel araştırma *O Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Okul-online-öğretmenler odası

Araştırma Uygulaması: O Anket

*O Görüşme

O Gözlem

O.....

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz. Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Aysun GÖK

İletişim Bilgileri :

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

...../...../.....

İmza :

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK-6. Öğretmen Görüşme Formu

Değerli Meslektaşım,

Katılım sağlayarak destek verdiğiniz bu çalışma, “Yaz Tatillerinde Sosyal Bilgiler Eğitimi: Öğrenci ile Öğretmen Görüşleri ve Deneyimleri” başlıklı bir araştırma olup sosyal bilgiler dersi ile yaz tatillerinin ilişkisini ortaya koyma amacını taşımaktadır. Araştırmanın bu amacı doğrultusunda sizlerle yarı-yapılandırılmış görüşme yapılarak veriler toplanacaktır. Görüşme sırasında veriler, ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınacaktır. Görüşme sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz görüşmeden istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Araştırma kapsamında toplanan bu veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcının

Adı Soyadı:

İmza :

Tarih :

Araştırmacının

Adı Soyadı:

İmza :

Tarih :

A. Kişisel Bilgiler:

1. Cinsiyeti: Kadın(...) Erkek (...)

2. Kıdem (Öğretmenlik mesleğindeki hizmet süresi):

3. Unvan: Aday Öğretmen (...) Öğretmen (...)

Uzman Öğretmen (...) Başöğretmen (...)

4. Öğrenim Durumu: Üniversite (...) Yüksek Lisans ve Doktora(...)

B. Yarı yapılandırılmış Görüşme Soruları

- 1) Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabilir mi? Bu konuya ilişkin görüşleriniz nelerdir?
- 2) Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanıyor musunuz?
- 3) Sosyal bilgiler eğitimi gerçekleştirilmede yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik ne gibi etkinlikler gerçekleştirilebilir?
- 4) Sosyal bilgiler eğitimi gerçekleştirilmede yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşadığınız sorunlar nelerdir?
- 5) Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerileriniz nelerdir?
- 6) Konuşmadığımız fakat eklemek istediğiniz bir şey var mı?

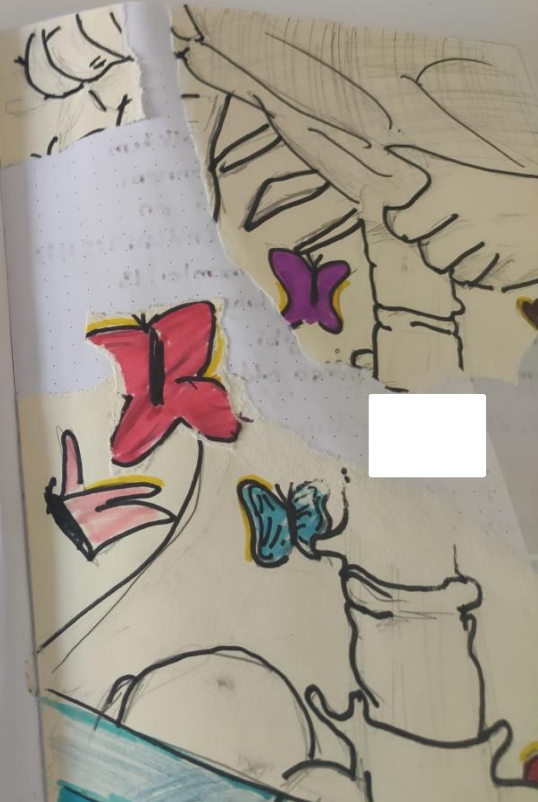
EK-7. Öğrenci Günlük Defterlerinden Örnekler

Başın kanserine ikinci sarkma gelince (Ablanın
yakışını bilmiyorum) kızın çok nevesiyim.
Ornatım yapılsa sonra ağere keşer evde
takıldım. Başın mini kanser için hastalandım.
Kanser olan çok kalabalıktı. İlk önce
çok quakeri ayırdı ve türkeri aldı. Sonra
pap murgu geçiş yapıldı... Kanser
dışarı çıktı, çok yorucu olduğum için
yemek yapıp yedim.

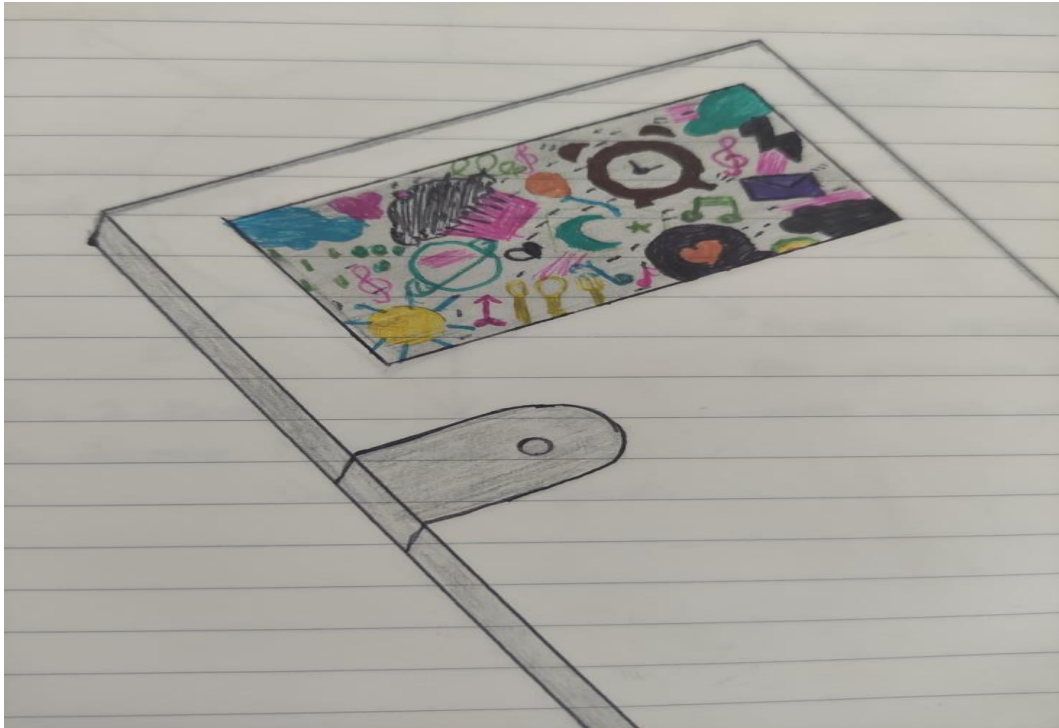
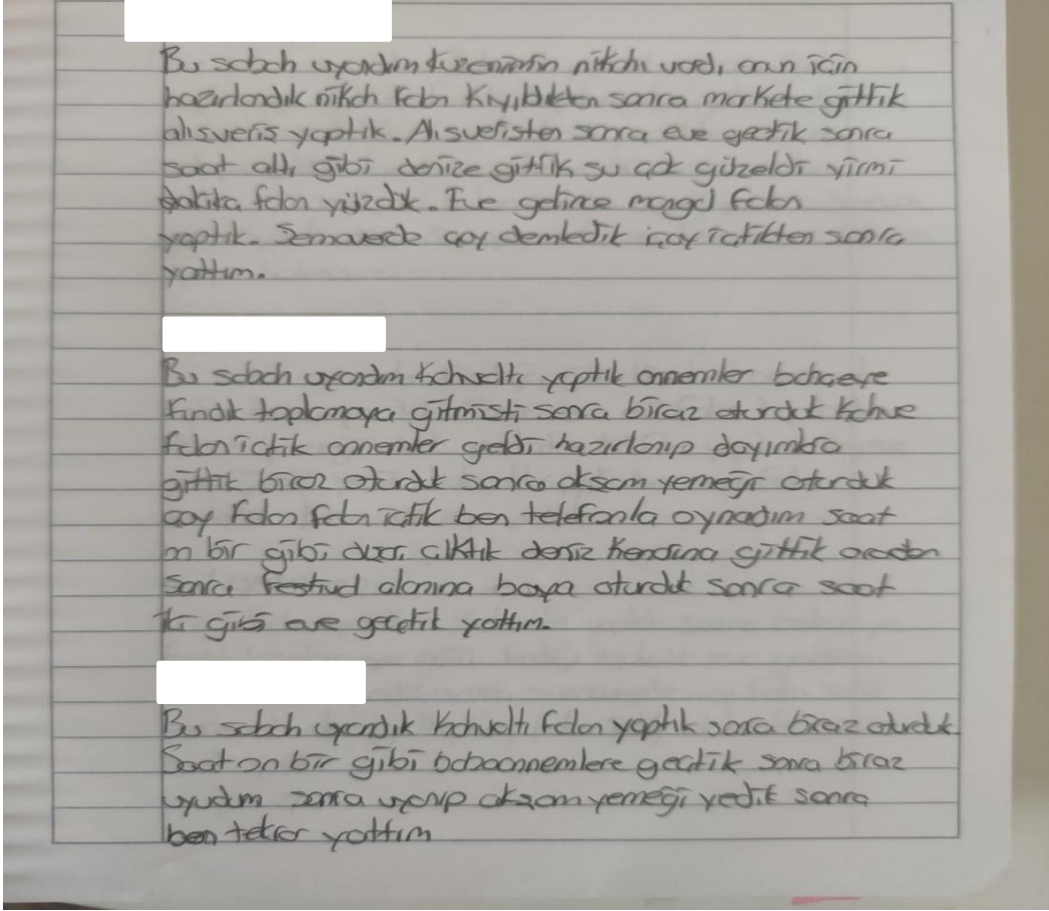
Bastie

Sabah kalktim elimi yordum
Kahvaltini yaptim
Dersimi gectim 3 saat
Kitap okudum
Evi toparladim 12 de
dini giktim ulegbol
fulbol bentimin-tin oynadik
baya zevklingdi

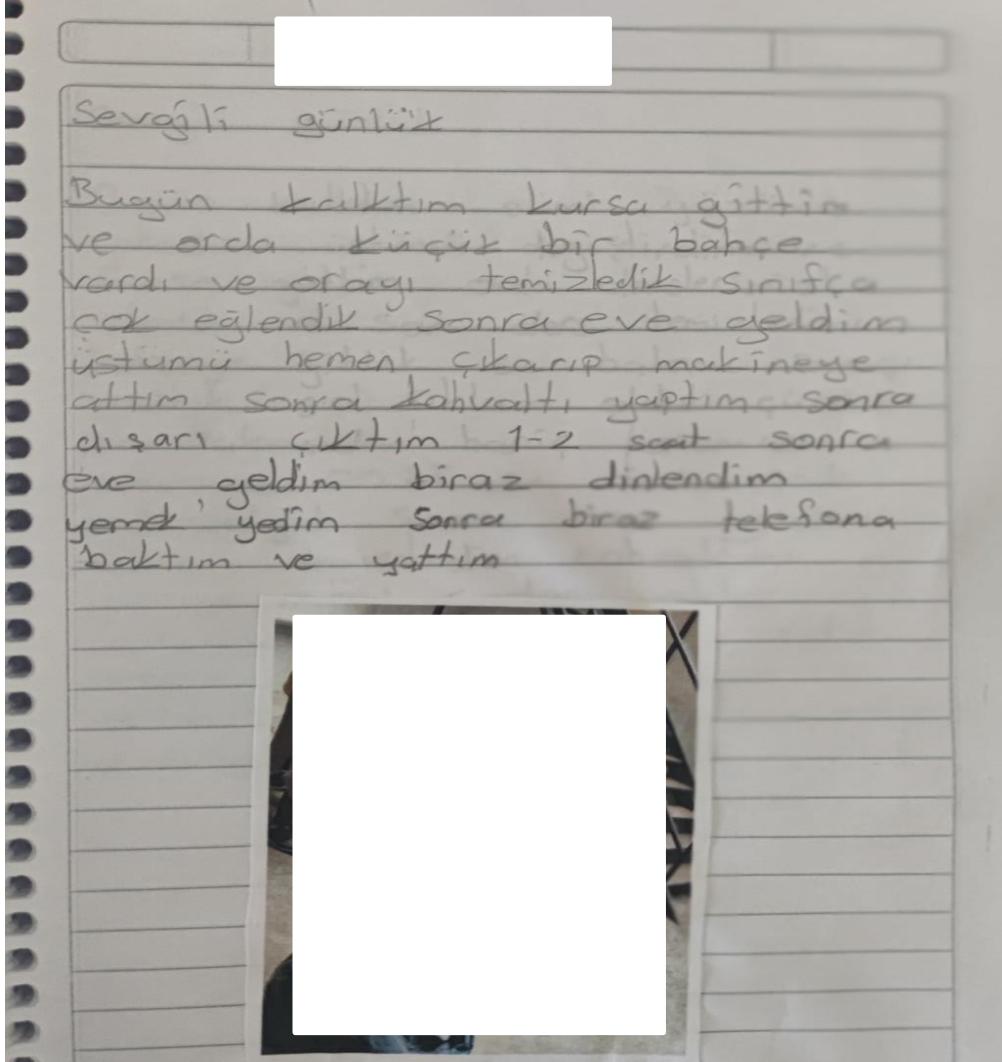
Arkadasim la
kutuphaneye gidip kitap
okuduk
5 gibi geldik
Bande onem ge digin de
emek yaptim
Sora ye ig

A drawing of a hand holding a pen, with a butterfly and a small heart nearby. The drawing is on a piece of paper that is partially torn and placed over the notebook page. The hand is drawn in black ink, and the pen is also in black ink. There are two butterflies, one red and one blue, and a small heart. The background of the drawing is a light yellow color.

EK-7. Devamı

EK-7. Devamı

EK-7. Devamı

Sanırım ilk kez zınlak Tutacağım Neyse
haydi başlayalım...
Bugün biraz hata çok gergindim öyle ki
Sabah Tam 3 Kez Kalkıp 2 Kez uyudum sonrada
kendine geldim bugün ilk kez yaz okuluna gittim
Sabah yaz okulu için sanki 1 aydır gidiyordum
gibi davrandım çünkü hızlı rutin haline gelsin
diye her hareketimi bilgeymiş gibi oynattım.
Yolda da gergindim Tam gideceğimde bile Aysun
öğretmene danıştım onada çok ayrı bir teşekkürler
usonmadan, bilmadan her sorumaza veya sorunumuza
bize Melek gibi Kanatlarını Açıp her daim yardım
eder öyle ki belki de bir daha asla saygıdeğer
Aysun Hocamız gibi bulunamayacak, bulunacaksa da
asla Aysun öğretmen gibi olmayacak.
Okula giderken eski yoradım yolda Tekrar yoradım
beni heyecanlandırıyor okulun yakınına geldiğimde
Kapı kapalıydı sonra içice inceliyip analizledim
Kapının bir bahesinde büyük kesik vardı
Bende elimi uzatarak Kapıyı açtım ve işti
o büyüleyici in sanların hayallerine Köprü oldu
sere Tekrar Ayak bastım --TURKISH AIRLINES
Arka sayfa devam

EK-7. Devamı

